Riksdagens protokoll 1990/91:115

Tisdagen den 21 maj

Kl. 14.30–16.26
18.00–21.12

Meddelande om muntliga frågor till statsråd den 23 maj

Svar på frågor

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Vid frågestunden torsdagen den 23 maj kl. 14.30 kommer följande statsråd att närvara:

Statsminister Ingvar Carlsson, utbildningsminister Bengt Göransson, bostadsminister Ulf Lönnqvist, socialminister Ingela Thalén och justitieminister Laila Freivalds.

Statsministern besvarar övergripande och allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 13 och 14 maj.

2 § Svar på fråga 1990/91:592 om momsbeläggning av transaktioner inom allemansfonderna m.m.

Anf. 2 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig om jag är beredd att avvisa riksskatteverkets krav vad gäller momsbeläggning av aktiefonder, allemansfonder m.m. Frågan har ställts mot bakgrund av ett brevsvar från riksskatteverket till Fondbolagens förening om mervärdebeskattningen av tjänster som tillhandahålls i samband med fondbolagens förvaltning av värdepappersfonder.

Riksskatteverket har i brevsvaret till Fondbolagens förening gett uttryck för sin uppfattning om innebörden av gällande bestämmelser i lagen om mervärdeskatt. Enligt riksskatteverket omfattas de tjänster som ingår i ett fondbolags förvaltning av en värdepappersfond av skatteplikt till mervärdeskatt. Det är alltså inte så att riksskatteverket har framställt några krav om att denna verksamhet skall momsbeläggas.

Om man inte delar riksskatteverkets uppfattning i en beskattningsfråga, får man föra den till en rättslig prövning, antingen i form av förhandsbesked

eller inom ramen för en normal skatteprocess. Frågan om skatteplikt för fondbolagens tjänster i samband med förvaltning av värdepappersfonder har ännu inte varit föremål för någon sådan prövning. Enligt uppgift har ett fondbolag nu ansökt om förhandsbesked i frågan hos riksskatteverkets nämnd för rättsärenden.

Regeringen eller ett enskilt statsråd kan som bekant inte göra några bedömningar eller uttalanden om tolkningen och tillämpningen av lagen. Jag avser därför inte att vidta några åtgärder med anledning av riksskatteverkets brevsvar.

Anf. 3 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Enligt kutymen tackar jag för svaret, även om jag tycker att det lämnar mycket övrigt att önska. Ingen skugga skall dock falla över riksskatteverket – den skall falla över finansdepartementet och vår skatteminister, som har åstadkommit en otydlig lagstiftning.

I svaret hänvisas till förhandsbeskedsinstitutet. Det har ju vi två diskuterat under många år, och dessförinnan har jag diskuterat det med förre finansministern Feldt. Jag har därvid konstaterat att det tar så lång tid att få sådana besked att institutet inte fungerar.

Är det acceptabelt att alla våra småsparare skall vänta så länge på besked? Kom ihåg att de går in och ut ur fonderna. Antingen får fondbolagen ta ut moms och så skall de på något sätt betala tillbaka den om de får rätt. Det blir minst lika dyrbart som att betala tillbaka tvångssparandet. Eller också tar de inte ut moms och så säger våra domstolar något annat. Det är därför jag har frågat: Kan man inte göra någonting?

Jo, visst kan man göra någonting. Fondbolagens förening, Svenska bankföreningen, har föreslagit att man skall ändra lagen; man kan föra in en mening med följande lydelse: Med sådan verksamhet förstås också ett fondbolags fondverksamhet enligt 1 § första stycket i lagen 1990-11-14 om värdepappersfonder. Jag vill fråga statsrådet: Skulle det inte vara bra att ta ett initiativ på finansdepartementet till att föra in en mening av sådan lydelse i lagen?

Anf. 4 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Som Margit Gennser väl vet har vi för inte så länge sedan föreslagit förändringar som gäller rättsnämndens verksamhet och som med all säkerhet kommer att leda till en snabbare ärendebehandling. Men i övrigt får även Margit Gennser acceptera den ordning som vi har fastställt här i landet för att hantera den typen av frågor.

När det sedan gäller sakfrågan vill jag säga att man naturligtvis kan kräva ändrad lagstiftning. Från regeringens sida avser vi inte att ta några sådana initiativ.

En omständighet som har betydelse i sammanhanget är det inkomstbortfall som det skulle innebära. Här har förekommit uppgifter om att det skulle kosta 300 milj.kr. i skattebortfall. Jag kan nu inte gå i god för att den uppgiften är riktig – det är möjligt att det är högt räknat. Det innebär att värdepappersfonderna skulle ta ut 1,2 miljarder kronor i ersättning för förvaltning av värdepappersfonderna.

Oavsett hur stort beloppet är handlar det om ett skattebortfall. Jag har inte för vana att kräva allskönns ofinansierade skattesänkningar lika lättvindigt som Margit Gennser. Vi har ett ansvar för att föra en stram finanspolitik och den typen av ständiga försvagningar av statsfinanserna som förordas från olika håll vill jag inte medverka till, med alla de negativa konsekvenser som det skulle få.

Anf. 5 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag har nu i tre – möjligen t.o.m. fyra – år fått löfte om att förhandsinstitutet skall fungera. Det fungerar fortfarande inte, och man räknar inte med att få svar i första instans förrän årsskiftet 1991/92; sedan kan ärendet också gå till regeringsrätten.

Så till frågan om man inte borde ändra lagstiftningen här. För det första skall man alltid ha tydlig lagstiftning – det har vi inte, men det tycker Erik Åsbrink tydligen inte spelar så stor roll.

För det andra: Är det då bättre att våra sparare antingen konsumerar sina pengar eller att de lånar ut dem till utlandet? Då får vi inte in några skatter alls. Man måste se det ur den dynamiska aspekten – jag tänker på alternativen – också.

Anf. 6 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag nöjer mig med att konstatera att hushållssparandet har ökat kraftigt under senare tid. Det är glädjande att vi har denna vändning uppåt. En lika positiv utveckling kunde vi inte konstatera under den tid då Margit Gennsers partivänner satt i regeringen.

Jag är övertygad om att denna förbättring beror till stor del på just skattereformen, som är gynnsam för sparande. Jag tror att den utvecklingen kommer att fortsätta framöver.

Anf. 7 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det beror alldeles på vilken referenspunkt man har. Vårt hushållssparande har när det har förts socialistisk politik under lång tid gått nedåt. Det var katastrofalt negativt, och det är klart att det inte kan förbli så under en längre tid. Vi börjar nu få till stånd en normalisering, en stabilisering på en något mer positiv nivå. En del har väl skattereformen gjort – hushållsupplåningen avspeglade väl en del skatteplanering också. Men det långsiktiga, stabila hushållssparandet, där alla människor sparar i företag, vilket är så viktigt för vår lönebildningsprocess – det är nämligen en pedagogisk uppgift att få folk att förstå hur företag fungerar – vill man inte främja, och det beklagar jag. Men här är det ett svalg mellan oss, mellan socialistens och marknadsekonomens syn; de är helt olika.

Anf. 8 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det var en intressant upplysning att Margit Gennser anser att Gösta Bohman förde en socialistisk sparpolitik. Oavsett vilka förtecken hans sparpolitik hade kan vi konstatera att sparandet då gick ned. Nu går sparandet upp, och det tycker jag är glädjande.

Anf. 9 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Vi skall komma ihåg att världen såg annorlunda ut under den tid som Gösta Bohman var finansminister. Vidare hade han definitivt inte majoritet, inte ens i regeringen, så nog var den politiken något präglad av ett mycket långvarigt socialdemokratiskt maktinnehav.

För övrigt är jag förvånad över att herr Åsbrink ändå inte har läst så mycket av Kjell-Olof Feldts bok att vi kan vara överens om att vi måste främja bl.a. hushållssparandet. Vi måste skapa förståelse för näringslivets villkor. Och det gör man bäst genom att folk blir ägare till företag, aktier, men helst svenska företag. Det är inte så bra att vi sätter våra pengar i Luxemburgs fonder och investerar i Tyskland, i England, i USA, i Medelhavsregionen, osv.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1990/91:594 om effekterna av måltidsbeskattningen

Anf. 10 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Görel Thurdin har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder som mildrar de negativa effekterna av beskattningen av måltidssubventionerna för anställda i offentlig och privat verksamhet.

Ett viktigt mål för skattereformen är att åstadkomma en likformig beskattning av olika typer av löneförmåner. Naturaförmåner skall således inte behandlas gynnsammare skattemässigt än kontantlön. En av de förändringar som gjorts för att uppnå detta syfte är att förmånsvärdet av en fri måltid per dag (lunch eller middag), numera värderas till genomsnittspriset i riket för en lunchmåltid av normal beskaffenhet mot tidigare 60 % av genomsnittspriset.

De nya reglerna började tillämpas den 1 januari 1991 och har således gällt bara en kort tid. Det är därför enligt min mening för tidigt att redan nu bedöma reglernas effekter. Av vad som hittills framkommit ser jag dock ingen anledning att på detta område frångå de nya beskattningsprinciperna. Jag är således för närvarande inte beredd att initiera någon översyn av reglerna rörande värdering av kostförmån.

Jag vill i sammanhanget framhålla att jag har förståelse för den betydelse en god kosthållning kan ha för de anställdas allmänna hälsotillstånd och arbetsprestationer. Detta är enligt min mening emellertid i grunden inte en fråga för skattesystemet.

Slutligen vill jag också påpeka att omfattningen av arbetsgivarnas måltidssubventioner hör till de frågor som avtalsvis får regleras mellan anställda och arbetsgivare.

Anf. 11 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Åsbrink för svaret. Vi har i dag även haft några skattedebatter i första kammaren – om skattesystemet, om likformigheter, osv.

För det första har vi från centern hävdat att sociala avgifter inte borde

utgå, eftersom man inte har den här kostnaden när man är sjuk men man får alltså sjuklön, som skall täcka den kostnaden, om man har en subvention.

För det andra har man höjt kostadsnivån. Förut kunde måltidspriserna ligga vid 25–26 kr. Helt plötsligt skall måltiderna kosta 44:20, vare sig man äter mycket eller litet, om inte arbetsgivaren skall betala sociala avgifter på mellanskillnaden.

Sedan har det visat sig att företag kan lämna subventioner med 25–30 kr. utöver detta utan att skattekonsekvenser inträder. Det betyder att man i vissa fall har höjt kostnadsnivån från 25–26 kr. till 69–70 kr. Då frågar jag mig: På vilket sätt har i så fall det inslaget i skattereformen lett till ett dämpat kostnadsläge – det var ju ett av skälen för skattereformen? Och på vilket sätt kan man hävda att likformigheten har blivit mer utbredd och att rättvisan är större, med hänsyn till just det jag nyss nämnde?

Därtill kommer att det inom offentlig sektor finns många kvinnor och många deltidsarbetande kvinnor. För en som har en deltidsarbetandes lön betyder de här förändringarna oerhört mycket mer än för en som jobbar heltid. Det har visat sig att det här har slagit väldigt hårt mot kvinnorna i offentlig sektor – i vården, i kommuner och landsting.

Anf. 12 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Görel Thurdin tar upp en rad frågor som egentligen ligger utanför skattepolitiken. Dit hör de allmäna hälsopolitiska synpunkterna. De problemen skall, anser jag, inte lösas via skattesystemet; det är inget bra instrument. Dit hör vidare sådana frågor som lönesättningen för lågavlönade. Det är naturligtvis en lönepolitisk fråga om man vill förbättra villkoren för dem. Samma sak är det med frågan om i vilken omfattning man subventionerar måltider i offentlig resp. privat tjänst. Den möjligheten finns i dag, och man kan om man så vill ställa krav på ökade sådana insatser från arbetsgivarna, men det är inte en fråga för skattesystemet, utan det ligger utanför det området.

Anf. 13 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Inte en fråga för skattesystemet – nja. Det är klart att hälsoskälen och frågan om kvaliteten i arbetsmiljön berör även andra områden än skatteområdet. Men om nu beslut på skatteområdet som sådant påverkar arbetsmiljön – det här får väl anses vara en arbetsmiljöfråga – och även kostnadssituationen är det klart att man måste anknyta det också till beslut som vi har fattat när det gäller skattesystemet. Jag vill bara fråga: Varför kan man inte ta bort de sociala avgifterna på den här delen? Ersättning för kostnader som man inte har när man inte är på jobbet borde ju ändå inte ingå i sjuklönen.

Anf. 14 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det finns starka skäl att ha en likformig beskattning av all den ersättning som går från arbetsgivaren till de anställda, oavsett i vilken form denna ersättning utbetalas. Det var en viktig princip i skattereformen och är det alltjämt. Till detta kommer att en ändring av detta skulle innebära ett skattebortfall – det gäller här liksom i den föregående frågan. Det är lätt

att framföra långa önskelistor om skattelättnader – det görs också från många håll. Det brukar vara svårare att ge besked om hur de försvagningarna skall bekostas.

Låt mig säga att för att hålla nere matkostnaderna krävs det framför allt en ekonomisk politik som förmår nedbringa pris- och kostnadsökningarna. Vi är på god väg att åstadkomma detta. Vi diskuterar nu frågan om momsen på maten – Görel Thurdin får avvakta ställningstagandet i den frågan. Men det finns ett område där man kan sänka matkostnaderna – jag hoppas att Görel Thurdin där ställer sig bakom regeringens förslag – utan att det får några som helst negativa statsfinansiella konsekvenser. Jag tänker då på vårt förslag att minska gränsskyddet på matområdet. På det sättet kan vi direkt få lägre matpriser för konsumenterna.

Anf. 15 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Nu är vi inne på ett helt annat ämne. Det brukar vara vi frågeställare som får tillsägelse att vi skall hålla oss till det som frågan handlar om.

Jag har talat om de anställdas förhållanden. Talar vi om matmoms gäller det de priser som konsumenterna möter. Det är inte alldeles säkert – det är inte riktigt utrett – hur det sänkta gränsskydd som ni har föreslagit kommer att slå. Det kan få även andra effekter, som inte har lyfts fram, som är klart negativa och som kommer att verka fördyrande i samhället.

Men jag vill ändå fråga: Av vilken anledning måste man ha sociala avgifter? Jag vill ha svar på den frågan – jag tycker inte att det är nödvändigt att ha sociala avgifter på kostnadsförmåner eller hur jag nu skall uttrycka det. Det höjer sjuklönen utöver den nivå som den egentligen borde ligga på.

Anf. 16 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag har redan svarat på den frågan. Av likformighetsskäl och på grund av behovet av intäkter. Att ta bort de sociala avgifterna innebär att man bryter sönder likformigheten och att man minskar inkomsterna, och Görel Thurdin har inte talat om hur vi skall ersätta det inkomstbortfallet.

Jag hävdar att borttagandet av gränsskyddet och möjligheterna att därigenom få lägre matpriser, oavsett om maten äts i personalrestauranger eller på annat håll, i hög grad har relevans för den här diskussionen. Det här är en åtgärd som direkt får positiva effekter för landets alla konsumenter redan den 1 juli. Jag hoppas att Görel Thurdin stöder det förslaget. Det kommer att visa sig också i personalmatsalarna, när det här genomförs.

Anf. 17 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Statsrådet kan verkligen förenkla problematiken och försöka komma lättvindigt undan den.

Likformigheten är, visar det sig, egentligen inte alls någon likformighet. Här har vi genom ett beslut skapat mycket stora olikformigheter bland de anställda i företagen, där bl.a. kvinnorna och deltidsanställda har drabbats hårdare än andra, därför att de också har lägre löner. Det visar sig att det där finns lyxsubventioner som har tillkommit just med utgångspunkt i det här beslutet. Hur kan statsrådet påstå att det skulle vara likformighet man

har åsyftat, när man egentligen åstadkommit mer och mer av olikformighet och ökade kostnader för företagen?

Anf. 18 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag vidhåller att vi har skapat en likformighet i beskattningsreglerna. Att det sedan finns arbetsgivare som hanterar sin personal på olika sätt – vissa vill ge lunchsubventioner och andra vill inte göra det – må det vara hänt. Det är inte en fråga för skattepolitiken.

Vi kan knappast förhindra den olikformigheten, såvida vi inte inför en mycket hård centralstyrning i detta land när det gäller personalvård och personalförmåner på landets alla arbetsplatser. Jag tror väl ändå inte att det är Görel Thurdins avsikt att föreslå något sådant.

Anf. 19 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Någon hård centralstyrning har jag verkligen inte föreslagit utan snarare det omvända.

Jag kan däremot konstatera att vi nästan till leda har hört om detta med likformigheten när det gäller mervärdeskatten. Nu handlar det här inte om detta. Men det har visat sig att inte heller det har hållit i långa loppet. Det finns ingen klar likformighet eller enhetlighet, eftersom gränsdragningar alltid måste ske. Denna skattereform är mer till för att skapa en likformighet för byråkratin men är inte alls till för den olikformade verklighet som vi politiker har att möta.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1990/91:608 om skattepolitiken och miljön

Anf. 20 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Lars Norberg har frågat mig på vilket sätt regeringen avser att genom skattepolitiken visa sin miljövänlighet när det gäller trafiken.

Strävan efter en bättre miljö har under senare år i allt högre grad kommit att påverka skattepolitiken. Skatternas utformning har därmed blivit ett viktigt instrument i miljöpolitiken. Under det senaste året har denna utveckling förstärkts, inte minst vad gäller trafiken.

Genom skattereformen skedde en kraftig omfördelning av skatteuttaget, så att skatten på arbete och sparande sänktes och i stället skärptes på konsumtion, energi och miljöskadliga ämnen.

För trafiken innebar reformen att bensinpriset höjdes kraftigt, med ca 35 %, medan kostnaden för kollektivtrafiken höjdes med endast 6–8 %. Därmed stärktes kollektivtrafikens konkurrenskraft väsentligt, vilket också har bidragit till att kollektivresandet ökar och bilåkandet minskar för första gången på många år. Även tågets konkurrenskraft har stärkts gentemot flyget och bilen.

I miljöpropositionen i februari föreslog regeringen en rad ytterligare skattepolitiska åtgärder för att skapa en miljövänligare trafik.

Miljöklasser och förändringar av försäljningsskatten (accisen) införs för

nya personbilar, lastbilar och bussar. Accisen blir lägre för särskilt miljövänliga fordon och högre för sådana fordon som enbart uppfyller lagens minimikrav. Skatteskillnaden mellan blyad och oblyad bensin ökar så att försäljningen av blyad bensin och därmed utsläppen av bly kan nedbringas ytterligare. Miljöklasserna för dieseloljor skärps ytterligare för att påskynda övergången till renare bränslen för bussar och lastbilar, inte minst i storstäderna.

Som framgått av min redogörelse används skatter för att åstadkomma en mer miljövänlig trafik i betydande och ökande utsträckning. Lars Norbergs påstående om motsatsen saknar grund.

Andre vice talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

5 § Svar på fråga 1990/91:630 om reavinstbeskattningen för bostäder

Anf. 21 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Bertil Danielsson har frågat bostadsministern när regeringen avser att effektuera en av riksdagen gjord beställning avseende justeringar i reavinstreglerna för bostäder med anledning av det nya bostadsfinansieringssystemet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Inom finansdepartementet pågår för närvarande ett arbete med de skattefrågor – däribland den som Bertil Danielsson tar upp – som föranleds av det nya bostadsfinansieringssystemet. Den lagstiftning som krävs är av den karaktären att ett regeringsförslag måste föregås av remissbehandling. Arbetet bedrivs därför med den inriktningen att förslag till ändrade skatteregler inom kort skall redovisas i en departementspromemoria. Avsikten är att ett regeringsförslag i ämnet skall lämnas till riksdagen i höst.

Anf. 22 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det främsta skälet till min fråga är att de redan orimliga reavinstbeskattningsreglerna för bostäder får en alltmer förödande effekt med de räntelån som kommer att tillämpas med det nya bostadsfinansieringssystemet. Denna insikt har efter hand kommit att delas av samtliga bostadsutskottets ledamöter, alltså även de socialdemokratiska. Med anledning härav har riksdagen gjort ett tillkännagivande. Denna skatt bör omedelbart rättas till.

Men det är inte enbart med anledning av räntelånen som denna skatt är olycklig och oriktig. Det är också i övrigt av flera skäl oriktigt att ha den kvar.

För det första blir det en inlåsningseffekt. Människor kommer inte att byta bostad i den utsträckning som vore möjlig och rimlig.

För det andra drabbar beskattningen dem som måste byta sin bostad, flytta och ta ett nytt jobb. De kan drabbas mycket hårt av denna reavinstbeskattning.

För det tredje kommer man i vårt land att bygga fler lägenheter än vad man annars skulle göra, eftersom rörligheten minskar.

I andra länder har man ganska liberala regler när det gäller reavinstbeskattningen eller flyttskatten som den egentligen kan kallas. I åtskilliga länder har man ingen skatt alls, och i andra länder skall skatt betalas vid innehav under mycket korta perioder.

Jag vill tacka för svaret så till vida att vi kan förvänta oss ett förslag i höst, men jag anser att det är för sent. Det måste finnas en viss framförhållning. Jag vill fråga statsrådet: Kommer denna översyn att begränsa sig enbart till räntelånesystemet, eller kommer det att ske en översyn av flyttskatten i allmänhet? Jag anser att det finns motiv till att göra en allmän översyn och minska flyttskatten eller helt ta bort den.

Anf. 23 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag vill inte föregripa det kommande förslag som jag har aviserat men som vi inte är färdiga med. Bertil Danielsson får ge sig till tåls tills det är färdigt.

Jag delar inte den beskrivning som Bertil Danielsson ger av beskattningen på detta område. För att upprätthålla principen om lika behandling av skatt på arbete och skatt på kapital är det viktigt att vi också har en fungerande beskattning av realisationsvinster på bostäder. Att slopa den eller införa en sådan ordning att den i praktiken inte fungerar skulle vara, menar jag, att bryta mot denna viktiga princip.

Jag kan hålla med om att det system som vi nu har kan skapa vissa olägenheter i kombination med räntelånesystemet och att det över huvud taget i vissa delar är en svår pedagogisk uppgift att förklara hur systemet fungerar. Däremot anser jag att systemet i grunden är riktigt. Jag kan alltså inte hålla med om att det skulle vara felaktigt att ta ut skatt på det sätt som görs.

Anf. 24 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Statsrådet vill inte jämställa bostäder och kapital i beskattningshänseende. Men det finns trots allt en avgörande skillnad, nämligen att människor har bostäder för att bo i och inte för att spekulera eller göra sig förtjänster.

Det helt övervägande antalet människor har eller skaffar sig en bostad för att bo i. Det är orimligt att den som tvingas flytta skall betala stora skatter bara för att man flyttar från en bostad till en annan som kan vara likvärdig. Det finns skrämmande exempel där handikappade har flyttat ett våningsplan ner i ett hus och därmed fått betala reavinstskatt. Så kan det inte få vara.

Statsrådet säger att det är en pedagogisk uppgift att förklara detta. Jag tror att det är mer än så. Detta är en skatt som egentligen är felaktig, och i ett sådant läge hjälper det nog inte med en god pedagogik.

Anf. 25 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag tror inte att man skall använda uttryck som "riktig" eller "felaktig". Här handlar det ytterst om vilka värderingar man har. Bertil Danielsson har uppenbarligen den värderingen att kapitalvinster skall vara

skattefria eller i varje fall ha en väsentligt lägre skatt än arbetsinkomster. Jag delar inte den uppfattningen.

Det exempel som Bertil Danielsson anförde om den handikappade som flyttar en våning, är det exempel som man brukar ta fram när man vill ha bort denna skatt. Men man skall ha klart för sig, att om skatten tas bort kommer en ytterst liten del av fördelarna att tillfalla de handikappade. De stora fördelarna tillfaller förmögna människor som kan göra miljonvinster utan att betala en krona i skatt. Det är jag inte beredd att medverka till.

Anf. 26 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Om jag tolkar statsrådet rätt, skall de handikappade få betala priset för att någon eventuellt kan göra sig en liten förtjänst. Det synsättet kan i varje fall inte jag dela.

Hur kommer det sig att länder som Belgien, Frankrike, Nederländerna och Storbritannien inte har någon flyttskatt alls? Norge har en gräns på ett år, Finland två år liksom Danmark och Tyskland. I vår omvärld är det endast Österrike som har en skatt på innehav som varat under fem års tid. Hur kommer det sig? Har de helt missat detta? Vilka motiv kan de ha för att göra på detta sätt?

Anf. 27 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Om man skall bedriva en effektiv politik till förmån för de handikappade, finns det instrument som är oerhört överlägsna de vi talar om i dag. En sådan politik bedrivs också, och det kommer vi att göra även i framtiden.

Den åtgärd som Bertil Danielsson föreslår, slopad eller lindrad skatt på reavinster, kommer till helt övervägande del att vara till förmån för människor med höga inkomster och stora förmögenheter. Det är ingen god fördelningspolitik.

Jag anser inte att vi till varje pris behöver efterlikna förhållanden i andra länder i den mån man där för en politik som inte överensstämmer med våra värderingar om en rättvis fördelningspolitik.

Anf. 28 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! När det gäller synsättet har vi tydligen helt olika utgångspunkter. Jag utgår från att bostäder är till för att bo i och inte i främsta rummet, som statsrådet tycks utgå från, för att spekulera i och göra sig förtjänst av. Det är faktiskt inte på det sättet.

Nästan samtliga familjer i vårt land skaffar sig en bostad för att bo i den och inte i syfte att spekulera eller göra sig förtjänst. Vi måste ändra på den inställningen. Där har vi kanske en pedagogisk uppgift att fylla, nämligen att förklara de rätta förhållandena.

Anf. 29 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag har precis samma utgångspunkt, nämligen att de flesta människor skaffar sig bostäder för att bo i. Men genomför man den ordning som Bertil Danielsson föreslår, kommer det mycket snabbt att visa sig att en ganska liten men desto mer aktiv grupp använder detta hål i skattesystemet

för att göra jättelika vinster utan att betala en krona i skatt. Jag är inte beredd att medverka till detta.

Jag konstaterar för övrigt att detta är ytterligare en fråga där det ställs krav på skattelättnader utan att det finns en tillstymmelse till anvisningar hur detta skall betalas. Det är ingen konst att sätta upp långa önskelistor och dela ut gåvor till höger och vänster, men det vore bra om man någon gång kunde få ett besked om hur detta skall betalas. Vi kan inte plocka pengar ur tomma intet.

Anf. 30 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiets samlade skatteförslag är finansierat. När det gäller just flyttskatten inbringar den ganska litet. Det är inte fråga om särskilt stora belopp, och i detta hänseende kommer de inte att kullkasta någons budget.

Vad jag är ute efter är att skapa en rättvisa och en bostadsmarknad som fungerar. Det kan inte vara rimligt att man tvingas bygga fler bostäder i vårt land därför att inlåsningseffekterna blir så påtagliga så att människor inte kan, vågar eller vill flytta eftersom de drabbas av en skatt, och t.o.m. en skatt på en förlustförsäljning. Så kan vi ändå inte ha det.

Anf. 31 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag konstaterar att Bertil Danielsson uppenbarligen tycker att det byggs för mycket bostäder i detta land. Jag delar inte den uppfattningen. Jag tycker det är bra att vi bygger så pass många bostäder som vi gör. De behövs.

Vidare föreslår bl.a. moderaterna att man skall dra ner på bostadsbidrag och andra bostadssubventioner som i första hand går till människor med låga inkomster. Det är uppenbarligen den typen av försämringar för låginkomsttagare och barnfamiljer som skall betala de skattelättnader som Bertil Danielsson vill ge för spekulanter och miljonärer.

Anf. 32 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! I andra sammanhang kritiserar regeringen och socialdemokraterna det förhållandet att det finns lägenheter som inte bebos varje dag under årets alla dagar. Men i detta sammanhang hälsar statsrådet uppenbarligen detta faktum med tillfredsställelse. Det finns ungefär 200 000 fler lägenheter än hushåll i vårt land. Detta vill statsrådet underblåsa genom att skrämma människor att inte flytta när de egentligen skulle vilja det.

Anf. 33 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att detta var en intressant information till alla de ungdomar i storstäderna som har svårt att skaffa sig en bostad eftersom det råder bostadsbrist: Moderaterna avser att dra ner bostadsbyggandet och anser att det finns för många bostäder i detta land.

Anf. 34 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Om vi nu skall gå in på en annan fråga, som statsrådet uppenbarligen är intresserad av, kan vi nog konstatera att det nya lånesystemet

med räntelån kommer att förhindra att bostäder över huvud taget byggs på landsbygden. Vem vågar ikläda sig en skuld på 1 milj.kr. som efter några år kryper upp till 1,5 milj.kr. och mer? Detta förhållande tror jag inte är möjligt att förklara ens med den bästa pedagogik.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på frågorna 1990/91:575 och 577 om rättsläget i visst slags brottmål

Anf. 35 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Knut Wachtmeister och Bengt Harding Olson har med anledning av utgången i en aktuell rättegång frågat mig om jag är beredd att föreslå någon ändrad lagstiftning resp. "göra en översyn av rättsläget" för vissa speciella brottmål. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Huvudfrågan i rättegången var att det inte gick att klargöra vem av två möjliga gärningsmän som hade tagit livet av en äldre man. Att båda de tilltalade blev frikända har upprört många. Det är självfallet alltid ett nederlag för rättssamhället när det vid allvarliga brott inte går att fastställa vem som är gärningsman och ge denne ett straff.

För den som är insatt i de regler som gäller för brottmål står det emellertid klart att sådant här i sällsynta fall kan inträffa. Det hänger samman med de stränga beviskrav som gäller i brottmål. För att någon skall kunna dömas för ett brott krävs det att åklagaren inför domstolen kan prestera sådan bevisning att det är ställt utom rimligt tvivel att den misstänkte, och just den misstänkte, har begått gärningen. Skulle man sänka detta beviskrav, skulle det innebära att risken för misstänkta att bli oskyldigt dömda skulle öka. Varje avvikelse från principen att bara den kan dömas som har bevisats vara skyldig är också ett nederlag för rättssamhället. Vi måste alltid försvara oss mot angrepp på denna princip. Detta blir särskilt angeläget när angreppen kommer från personer som i egenskap av företrädare för rättsväsendet borde veta bättre.

En fråga som har ställts i sammanhanget gäller möjligheterna att döma för medhjälp. Reglerna om medverkan i brott ger utrymme för att döma en person i förhållande till hur mycket det kan visas att han eller hon har medverkat i brottet. Det krävs här inte heller att någon annan döms som gärningsman. Exempelvis skulle vid en gärning som objektivt sett utgör mord en medverkande kunna dömas för anstiftan till mord, en annan för medhjälp till vållande till annans död och en tredje för medhjälp till misshandel. Frågan om det straffrättsliga ansvaret är alltså helt beroende av vilka omständigheter i objektivt och subjektivt hänseende som kan läggas var och en medverkande till last.

Situationer av det slag som frågorna hänvisar till är lyckligtvis mycket sällsynta. Vanligtvis brukar det utöver de misstänktas egna utsagor finnas annan bevisning som pekar i den ena eller andra riktningen. Det är förstås viktigt att polisen i situationer av den här typen ser till att säkra så mycket teknisk bevisning som möjligt.

Det kan finnas skäl för polis och åklagare att i sitt fortsatta arbete dra slutsatser av det inträffade. Kanske kunde man vidareutveckla den kursverksamhet om förundersökningsfrågor som nu bedrivs i riksåklagarens och rikspolisstyrelsens regi så att man t.ex. anordnar pedagogiska seminarier som belyser vilka problem som kan uppkomma. Jag hoppas att Bengt Harding Olson i så fall har tillfälle att delta.

Anf. 36 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Jag hade knappast väntat något annat svar även om jag hoppats på en mer förstående inställning.

Jag delar självfallet uppfattningen att man absolut måste undvika att någon som kan vara oskyldig döms. Det är också betydelsefullt och riktigt att bevisbördan ligger på åklagaren. Detta var också bakgrunden till hovrättens friande dom, som dock våldsamt upprört anhöriga och en förvånad allmänhet. Jag har fullförståelse för människors upprördhet när banemännen till en bestialiskt mördad åldring går helt fria från mordet, eftersom de skyller på varandra och skuldförhållandena inte hundraprocentigt har kunnat fastställas. Det är inte domen utan lagstiftningen som kan ifrågasättas.

I det aktuella fallet föregicks det dödande slaget av en omfattande misshandel. Det är knappast troligt att den ene av inbrottstjuvarna utförde allt våldet och den andre blott var passiv åskådare. Även om det inte finns några lagliga skyldigheter att i detta läge försöka förhindra brott, hade jag hoppats att justitieministern hade velat föranstalta om en översyn av lagregleringen rörande denna typ av "brott i samverkan", så att brott liknande det brott det här är fråga om i framtiden kan få en mer rättvisande påföljd än vad ett inbrott resulterar i. Min följdfråga blir om justitieministern är villig att utreda frågan.

Anf. 37 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag får tacka justitieministern för svaret oavsett dess innehåll. Lindomefallet har aktualiserat en principfråga. Två brottslingar skyller på varandra, och båda blir frikända. Den allmänna reaktionen blir naturligtvis hård. Otroligt, obegripligt, orimligt och oacceptabelt tycker vanliga hederliga människor. Vi kan nog tacka massmedia för att vi har fått även den här frågan uppmärksammad. Min egen reaktion är densamma.

Som jurist, åklagare och riksdagsledamot finner jag att det här är ett allvarligt glapp mellan det allmänna rättsmedvetandet och det gällande rättssystemet. Detta utgör ytterst ett hot mot rättssamhället. Målet för ett rättssamhälle måste ju vara att det finns en rimlig harmoni mellan vad människor tycker och hur rätten fungerar.

Justitieministerns reaktion är väl närmast oförstående. Den är förvånansvärt passiv skulle jag vilja säga. Den uppfattas som ett accepterande av rättsläget. Nu får vi en formell reaktion här i dag. Dagens svar, som jag har fått på papper här, är minsann inte lättolkat bortsett från vissa insinuationer som jag skall återkomma till sedan.

Den troliga innebörden är väl ungefär denna: Ja, det behövs inga särskilda

åtgärder från justitieministerns sida. Det är så få fall, och det är inte så mycket som vi kan göra åt detta.

Tycker verkligen justitieministern detta? Finns det inte ett behov av ett förtydligande eller ser man så legärt på de här s.k. udda fallen?

Anf. 38 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Knut Wachtmeister hade hoppats på en mer förstående inställning. Jag vet inte vad det är jag skulle ha varit förstående inför. Jag har den största förståelse för upprördheten över att man inte kan få fast den som gör ett grovt brott och bestraffa den.

Jag har i mitt svar försökt att redogöra för den lagstiftning vi har, för de krav på bevisning vi har och att det finns mycket vida möjligheter med vår lagstiftning att fälla var och en till ansvar för medverkan till brott. Det behöver inte finnas bevis för vem som har varit gärningsman. Det räcker med att man finner bevis för vars och ens medverkan. Vår lagstiftning ger dessutom möjlighet att se mycket allvarligt på varje medverkan. Man kan döma en medhjälpare till ett lika strängt straff som han hade fått om han själv hade varit den som utfört huvudbrottet.

Knut Wachtmeister ställer ändå frågan till mig om att det måste vara en mer rättvisande påföljd. Då frågar jag: På vad? Vilken fråga är det Knut Wachtmeister vill att jag skall utreda?

Bengt Harding Olson säger att han har en principfråga och han formulerar den på det viset, om jag förstått saken rätt, att det finns ett allvarligt glapp mellan rättsmedvetandet och den lagstiftning vi har. Han är upprörd över att jag accepterar rättsläget. Han vill ha ändringar till stånd.

Bengt Harding Olson är utbildad jurist. Jag skulle tacksamt ta emot någon anvisning om i vilken riktning Bengt Harding Olson anser att den lagstiftning vi har behöver ändras för att säkerställa att den här typen av situationer inte uppstår, där de rättsbildande myndigheterna – polisen och åklagaren – inte lyckas att säkerställa tillräcklig bevisning för att fälla en gärningsman till ansvar. Vilka brister i lagstiftningen är det Bengt Harding Olson vill åtgärda för att polis och åklagare skall ha bättre möjligheter att säkra bevisning? Bengt Harding Olson menar väl ändå inte att vi skall minska på kraven på bevisning?

Anf. 39 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Justitieministern sade att jag efterlyser en mer förstående inställning från justitieministerns sida. Ja, det gjorde jag därför att jag inte tycker att det som har skett är acceptabelt. En tidning skrev: "Skall du ha ihjäl någon, ta med en kompis så går du fri."

Detta måste ju medföra att det blir ett incitament för andra skumma figurer att komma undan ansvaret för ett begånget brott på det här viset.

Justitieministern sade att hon har redogjort för den lagstiftning vi har, men det var inte det jag efterlyste. Jag efterlyste ett försök till ändring och att den rättvisande påföljden skulle vara, som jag sade inledningsvis, att ett brott i samverkan skall kunna få ett visst resultat i strafflagstiftningen.

Dessa två män har uppenbarligen bägge två gjort sig skyldiga till ett allvarligt brott, även om den ene stod stilla och tittade på när kompisen slog ihjäl

en åldring med en stekpanna efter att först ha brutit fingrarna på honom och misshandlat honom i övrigt.

Anf. 40 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag utgår ifrån att jag i fortsättningen skall slippa få höra att justitieministern tror att vi diskuterar att riksdagsmän vill att man skall fälla oskyldiga människor. Det tror jag att vi kan lämna därhän. Det är naturligtvis inte det frågan gäller, även om svaret till 50 % handlar om det.

Det finns fler fall än vad justitieministern tror. Det handlar inte bara om Lindome. Det handlar också om Sundsvall, Kalmar och Kristianstad. Jag kan presentera de här fallen vid ett senare tillfälle när jag har bättre om tid. Man skall inte underskatta de här frågorna. Man måste ju i varje fall som justitieminister ställa sig frågan: "Är inte rättsläget otydligt?" I så fall kanske man skall skapa klarhet. Det brukar man göra ibland.

Justitieministern hade ett seminarium på Rosenbad när det gällde frågan om tolkning av ohörsamhet mot ordningsmakt. Där var många närvarande. Det kanske är ett uppslag att ha en sådan sammankomst igen.

Anf. 41 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Till Knut Wachtmeister vill jag säga att den uppgift som jag också har sett i massmedia, när det gäller det här fallet och andra liknande, att man kan ta med sig en kompis och därigenom gå fri är en mycket grov och vilseledande beskrivning av både rättsläget och praxisen i domstolarna. Det är givetvis inte så att det räcker med att skylla på varandra för att man skall klara sig undan straff för de brott man har begått.

I de allra flesta fall finns det bevisning som gör det möjligt att styrka vad var och en har gjort sig skyldig till. Jag kan visa på många svåra brottmål som domstolarna har haft att hantera där utgångsläget har varit att det finns flera personer som skyller på varandra. Jag skulle t.o.m. vilja påstå att man alltid skyller på varandra i de fall där det finns flera medverkande och där det inte är frågan om erkännande. Detta hindrar givetvis inte att man kan klarlägga vad som har hänt. Jag understryker i mitt svar att det viktiga är att våra myndigheter har möjlighet att säkerställa den bevisning som behövs.

Bengt Harding Olson, jag har inte fått svar på min fråga: Vad är det för brister i vår lagstiftning som Bengt Harding Olson efterlyser att vi närmare skall granska.

Anf. 42 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det är riktigt det som har sagts i tidningarna och som jag sade nyss. Om man tar med sig en kompis och är mycket försiktig och undviker att lämna fingeravtryck och att ha vapen med sig, kan man gå fri. Jag tror att om bägge två hade varit beväpnade med t.ex. knivar och mordet utförts med en kniv hade de kunnat fällas i likhet med utländsk lagstiftning. Så var inte fallet.

Jag skulle vilja fråga justitieministern: Tror inte justitieministern att det förhållandet att man så lättvindigt kan komma undan genom att skylla på varandra, lockar folk att begå sådana brott som de annars inte skulle ha vå-

gat göra om de hade varit ensamma och bevisbördan helt säkert hade kunnat fastställas?

Anf. 43 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Man behöver inte ens vara jurist för att inse att lagstiftningen, om den inte är fel, i varje fall är oklar.

Det är klart att jag känner mig något smickrad över att justitieministern tror att jag kan stå här och förklara och ge ett förslag på hur detta exakt kan lösas. Det kan jag inte. Men jag är tillräckligt ödmjuk inför det rättsläge som vi har för att vara beredd att dels klarlägga praxis, dels fundera över hur lagstiftningen fungerar i anslutning till det. Det gäller bl.a. bevisproblemet. Jag tycker att man borde göra det och inte bara säga att man skall dra slutsatser av det här fallet. Man hänvisar till nästan alla myndigheter utom justitiedepartementet. Jag tycker att man skulle ta ett initiativ därifrån. Det skulle vara klädsamt. Det understryker jag, och jag vill gärna understödja ett sådant initiativ.

Anf. 44 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag måste upprepa, Knut Wachtmeister, att det inte går så lätt att komma undan sitt ansvar genom att ta med sig en kompis och sedan skylla på varandra. Om man granskar rättshistorien och de fall vi har från våra domstolar, visar det sig att det inte duger i de allra flesta fall. Vi har redan en lagstiftning som uppfyller precis de krav som Knut Wachtmeister efterlyser, nämligen att människor som gör saker och ting i samverkan kan bli straffade trots att de inte själva har varit den som utförde huvudgärningen utan bara funnits med på ett eller annat sätt, t.ex. hållit vakt eller på något annat passivt sätt främjat brottet. Vi kan fälla dem till ansvar, men vad som krävs är bevisning.

Jag kräver självfallet inte några exakta förslag, Bengt Harding Olson. Men jag tycker att man kan begära av en chefsåklagare att han åtminstone kan ange om det är de processuella reglerna som förefaller vara oklara – det påstås att de är oklara – eller om det är de straffrättsliga bestämmelserna som är oklara. Var finns oklarheten egentligen?

Anf. 45 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det går tydligen inte att komma vidare när det gäller det här fallet, justitieministern. Då finns det en möjlighet att skärpa lagstiftningen när det gäller kravet på att förhindra brott.

Med den nuvarande lagstiftningen kunde inte den ena gärningsmannen fällas för att han inte ingrep och förhindrade ett brott. Det finns andra sådana fall. Även om liknelsen haltar kan jag säga att om en värd bjuder en gäst på sprit och sedan inte försöker hindra denne att köra bil därifrån kan värden, efter vad jag förstår, också bli delaktig i det brottet. Skulle man inte kunna skärpa lagstiftningen eller åtminstone undersöka om det går att få ett annat krav när det gäller att förhindra brott än vad som nu råder?

Anf. 46 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Justitieministern accepterar tydligen rättsläget som det är och tänker inte göra någonting utom möjligen att be andra om råd hur man

skall lösa detta. Då vill jag säga: Lämna ingen möda ospard. Titta på straffrätten, processrätten och fundera särskilt över de bevisteoretiska punkterna, nämligen, om vi skall ta upp detta nu, alternativa händelseförlopp. Den delen är oklar för de rättstillämpande myndigheterna.

Slutligen vill jag säga beträffande kursverksamhet att jag tackar justitieministern för inbjudan till kurs. Det gällde närmast pedagogik tyckte jag. Jag antog att justitieministern menade hur man skall hantera de här frågorna. Då vill jag bara i all ödmjukhet säga att jag har 20 års erfarenhet från åklagarverksamhet och har levt länge med de här frågorna. I den delen är min kompetens icke lägre än justitieministerns.

Anf. 47 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag tackar för det förtydligande Bengt Harding Olson gjorde. Det är alltså bevisreglerna som är oklara för de rättstillämpande myndigheterna. Jag skall överväga vad vi kan göra i den delen. Under tiden tror jag fortfarande att det viktiga i det här sammanhanget är att göra det möjligt för polis och åklagare att säkerställa att det finns bevisning för att fälla människor som begår grova brott till ansvar. Så tror jag att vi kan komma till rätta med den här typen av situationer.

Vad gäller Bengt Harding Olsons kompetens vill jag bara erinra om att Bengt Harding Olson i Rapport för en tid sedan sade att han som chefsåklagare inte kände till huruvida det krävdes att det fanns en gärningsman för att man skulle kunna bli dömd som medbrottsling.

Anf. 48 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag upprepar min fråga om justitieministern kan tänka sig att se över de bestämmelser som gäller när det är fråga om att förhindra brott. Hade vi haft en sådan bestämmelse när det gäller just det här fallet hade den ene av gärningsmännen varit skyldig att försöka förhindra att mordet begicks.

Anf. 49 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! När det gäller rättsläget är det komplicerade saker, men jag tycker att man skall försöka titta på dem. Här finns domarna från Göteborg, och här finns genomgångar av de rättsfall som gäller. Jag hoppas att justitieministern i varje fall har tittat på dem. Av detta kan man få fram att det är möjligt att man skall gå på utbildningslinjen, men då får faktiskt justitiedepartementet också ta ett ansvar och göra detta. Jag tror att det är litet för enkelt att bara vifta bort detta att allmänheten inte tycker att det stämmer med allmänt rättsmedvetande. Att det är få fall det handlar om gör inte saken mindre angelägen. Jag understryker det än en gång. Ett rättssamhälle kan inte fungera om människor allt oftare börjar att ifrågasätta dess existens.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1990/91:583 om utbildningen för fastighetsmäklare

Anf. 50 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Sigrid Bolkéus har frågat mig vad jag tänker göra för att råda bot på den otillfredsställande utbildningsnivån bland fastighetsmäklare.

Inom justitiedepartementet pågår en översyn av fastighetsmäklarlagen. Resultatet av det arbetet kommer att redovisas inom kort.

Riksdagen har helt nyligen, den 15 maj, tagit ställning till fem motioner om skärpning av utbildningskraven för fastighetsmäklare och om kompetenskrav för fastighetsvärderingsmän. Motionerna avslogs. I sitt av kammaren godkända betänkande påpekade lagutskottet att de missförhållanden inom mäklarbranschen som i olika sammanhang påtalats inte synes ha sin orsak främst i att mäklarnas utbildning är otillräcklig. Utskottet framhöll att de uppkomna problemen i stället kunde hänföras till att kontrollen över mäklarna varit bristfällig, vilket medfört att mindre seriösa mäklare kunnat agera utan större risker för ingripanden. Utskottet konstaterade därför att en effektiv tillsyn över mäklarna är minst lika viktig som utbildningskraven.

Jag vill inte här föregripa resultatet av den pågående översynen. Men jag kan säga att jag instämmer i riksdagens bedömning att tillsynsfrågorna är de mest angelägna. Genom massmedia har vi den senaste tiden fått del av alltför många exempel där mäklare på rent upprörande sätt har åsidosatt rimliga krav. För att komma till rätta med dessa avarter krävs klarare regler för hur mäklare skall sköta sina uppdrag och – kanske viktigast – att länsstyrelserna kan bedriva en aktiv tillsyn som gör det möjligt att ingripa mot de mindre seriösa mäklarna. Det pågående arbetet har en sådan inriktning. Men när det gäller mer precisa besked om det kommande förslaget får jag be Sigrid Bolkéus att avvakta redovisningen av det.

Anf. 51 SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Jag är naturligtvis inte nöjd med att inte få annat besked än att jag skall invänta redovisningen. Skall jag tolka svaret så att justitieministern inte anser att mäklarutbildningen behöver förbättras? För den långsiktiga utbildningsplaneringen behövs besked, åtminstone i översynen som skall presenteras snart.

Vi socialdemokrater som har motionerat angående fastighetsmäklarutbildningen har satt stort hopp till översynen av fastighetsmäklarlagen. Nio veckors utbildning motsvarande 12 poäng, som de flesta mäklare har, är otillräckligt. Det är stora värden som står på spel för oss konsumenter. Handeln blir alltmer komplicerad. Finansbolagskrascherna har visat att fastighetsbranschen är i behov av högre utbildning och en effektivare tillsyn.

Den 4 september 1990 hölls en hearing i ämnet på Rosenbad. Där framkom bl.a. att två års högskoleutbildning motsvarande 80 poäng bör vara ett minimum för att kunna ge oss konsumenter den service vi har rätt att begära till det priset. Detta krav kan ju bara gälla de nya som söker sig till yrket, inte dem som redan nu är verksamma.

Herr talman! Jag har ytterligare en fråga att ställa till justitieministern. Skolöverstyrelsen har haft överinseende över examina för mäklarutbildningen. Den upphörde i mars. Vem övertar nu ansvaret? Där vill jag slå ett

slag för högskolan i Gävle/Sandviken. De har lämnat in ett preciserat förslag angående mäklarutbildning och äskat anslag. De är även beredda att ansvara för examinationen. Högskolan Gävle/Sandviken har hög kompetens och samarbetar med de statliga verken, centralnämnden för fastighetsdata och lantmäteriverket. Vid K-Konsult i Gävle finns kunskap i byggteknik.

Anf. 52 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Utbildningen av mäklarna är givetvis en angelägen fråga, och det pågår också diskussioner om hur examinationen i framtiden skall vara ordnad. Det har förts diskussioner med de närmast berörda mäklarorganisationerna om bildandet av en fristående organisation, som skulle kunna ta hand om examinationen.

Det är riktigt att högskolan i Gävle/Sandviken har gjort vissa förberedelser för att kunna erbjuda mer avancerad utbildning. Det är fråga om en påbyggnadsutbildning, vilken skulle kunna knytas till den fastighetsutbildning som redan bedrivs vid högskolan. Om högskolan har möjligheter att genomföra den typen av utbildning är det givetvis mycket värdefullt.

Anf. 53 SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag fattade justitieministern rätt när det gäller examinationerna. Kan justitieministern upprepa vad hon sade om en fristående organisation?

Anf. 54 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Saken är alltså den, att vi med de stora mäklarorganisationerna diskuterar bildandet av en fristående organisation, som skulle kunna ta ansvar för examinationen.

Anf. 55 SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Om det skall vara fråga om riktig forskning och utveckling, tror jag mer på högskolorna än på privata organisationer, t.ex. Mäklarsamfundet. Anser inte justitieministern att utbildningen bör ske under samhällsinflytande?

Anf. 56 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Vi har ett samhällsinflytande i den meningen att vi ställer vissa krav på utbildningen av mäklare. För att bli registrerad mäklare hos länsstyrelsen måste man uppfylla vissa krav på utbildning. På det sättet har vi alltså ett samhällsinflytande, och det är också därför vi ägnar så stor uppmärksamhet åt att säkerställa att det finns utbildning att tillgå och att det finns en examination för utbildningen. Därutöver ställer jag mig positiv till de strävanden som kan finnas hos högskolorna att utveckla särskilda påbyggnadsutbildningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på frågorna 1990/91:587 och 593 om utformningen av valsedlar i allmänna val

Anf. 57 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Margit Gennser har mot bakgrund av ett politiskt partis agerande med andra partiers valsedlar frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att om möjligt hindra missbruk av vallagen i det nämnda hänseendet.

Sten Andersson i Malmö har mot bakgrund av samma händelse frågat mig om jag är beredd att föreslå ändring i lagstiftningen så att agerande av den beskrivna arten omöjliggörs.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Jag vill först slå fast att jag helt delar frågeställarnas upprördhet över det missbruk av den fria nomineringsrätten som beskrivits i frågorna.

Den fria nomineringsrätten innebär bl.a. att väljaren har möjlighet att på valsedeln ta upp vilka kandidater han eller hon vill. Något samtycke från parti eller kandidat behövs inte. Denna rätt kan i förstone te sig underlig men hör ihop med en grundläggande princip i det svenska valsystemet. Det har ansetts väsentligt att det inte ställs upp några regler för partiernas organisation och verksamhet.

De olägenheter i valsystemet som den fria nomineringsrätten kan medföra och som frågeställarna nu påtalar är dess värre inte något nytt. Frågan har tidigare aktualiserats i riksdagsmotioner och andra framställningar och har utretts av bl.a. 1978 års vallagskommitté (SOU 1980:45) och folkstyrelsekommittén (SOU 1987:6). Tyvärr har man kommit fram till att det – om man skall behålla väljarnas fria nomineringsrätt – inte går att komma åt denna form av illojalt utnyttjande av andra partiers beteckning och andra kandidaters namn (prop. 1987/88:22). Vad partierna kan göra är att söka uppmärksamma sina väljare på att det cirkulerar sådana valsedlar.

Jag har nyligen tillkallat en särskild utredare för att se över valförfarandet från administrativ och teknisk synpunkt; utredningsarbetet kommer senare att bedrivas med parlamentarisk medverkan. Jag är inte främmande för att – trots att tidigare försök misslyckats – låta denna utredning titta på de problem som är förknippade med den fria nomineringsrätten.

Anf. 58 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Vi är alla tre lika upprörda över missbruket i Malmö av vallagen och av den fria nomineringsrätten. Vi är ense om att det är bra att lagen är utformad som den är – dvs. det var bra ända tills någon började fuska med reglerna, men i och med att detta har hänt måste vi tänka om. Detta är en form av syndafallet. Vi måste ha lagregler som skyddar oss mot den typen av hantering.

Allmänheten har varit väldigt undrande och frågat sig hur vi kan ha lagar som gör det möjligt för en person eller ett parti att använda ett annat partis beteckning och andra personers namn utan erkännande. Skånepartiet har alltså iscensatt ett så flagrant missbruk att det är nödvändigt att göra om lagstiftningen – även om det är svårt.

Det var därför med tillfredsställelse jag såg det sista stycket i statsrådets

svar, även om jag tyckte att hennes markering hade kunnat vara litet starkare. Skulle man inte kunna tänka sig exempelvis att den som felaktigt har satts upp på en lista inom viss tid skulle ha rätt att stryka sitt namn? Ett mycket mer långtgående förslag är naturligtvis att införa ett större inslag av personval i valsystemet. I så fall vore inte den fria nomineringsrätten så väsentlig, eftersom man på så sätt ändå hade sluppit ifrån en situation med alltför mycket partibyråkrati och alltför mycket maktfullkomlighet, vilket kan finnas hos partierna. Detta är ju anledningen till att vi har dessa regler.

Jag vore mycket tacksam över att få litet mer preciserade synpunkter från statsrådet. Detta är nämligen en viktig fråga, och det är viktigt att kunna svara väljarna på hur vi kan ha en lagstiftning som bryter mot allt vad de har lärt sig om hur man använder andra människors namn.

Anf. 59 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Även jag tackar för svaret på frågan.

Bakgrunden till min fråga är att ett litet, lokalt parti i Malmö, som inte har någon som helst chans att komma in i riksdagen, har stulit andra partiers valsedlar och fört upp kandidater som aldrig har varit tillfrågade och som, om de hade blivit tillfrågade, definitivt hade sagt nej. Men kandidaterna fick besked om att de blivit uppsatta på listan så sent att de inte hade en sportslig chans att avstå.

Även jag är positiv framför allt till den sista delen av statsrådets svar. Jag skulle dock vilja ställa en fråga. Det sägs i svaret att det har ansetts väsentligt att det inte ställs upp några regler för partiernas organisation och verksamhet. Men det är ju inte partierna det handlar om, utan det är fråga om att andra partier går in i vissa partier och stjäl, fördärvar och ställer sig i vägen för partiets verksamhet.

Jag håller med om att den fria nomineringsrätten kan vara viktig, men det minsta man kan begära, fru statsråd, är väl att den som blir nominerad också skall bli tillfrågad. På den punkten är vi säkert överens. Jag tror också att en övervägande del av svenska folket delar min uppfattning i den frågan.

Till sist skulle jag vilja ställa en fråga till statsrådet. Statsrådet säger att hon vill slå fast att hon delar frågeställarnas upprördhet över det missbruk av nomineringsrätten som beskrivs i frågorna. Var går, fru statsråd, gränsen för missbruket av den fria nomineringsrätten?

Anf. 60 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Margit Gennser anser att vi, genom detta exempel på missbruk av reglerna, har kommit i ett nytt läge. Men tyvärr är det nog så att detta missbruk har förekommit tidigare, och det är bl.a. av den anledningen som frågan tidigare har varit uppe i flera utredningar. Det är ingen nyhet att den fria nomineringsrätten missbrukas på det här viset. Problemet är den avvägning man måste göra mellan olika intressen och svårigheten att hitta en lösning genom vilken man så att säga räddar det man vill ha kvar och förhindrar det man inte vill skall kunna hända.

Mot den bakgrunden har jag ingen möjlighet att precisera på vilket sätt man skulle kunna komma åt problemet. Man kan tänka sig möjligheten att stryka sitt namn och ett ökat inslag av personval. Dessa frågor har övervägts

tidigare – ja, det gäller inte frågan om vilken betydelse ett ökat inslag av personval skulle ha i detta sammanhang, det medges. Jag tror inte att ett ökat inslag av personval skulle innebära någon automatisk lösning på problemet, men det är möjligt att det skulle förändra situationen på något sätt och medföra nya öppningar. Det är mot den bakgrunden jag anser det möjligt att återigen ta upp frågan och försöka hitta en lösning.

I övrigt kan jag inte precisera hur vi skall gå till väga. Frågan har övervägts i alltför hög grad för att jag utan vidare nu skulle kunna ge en lösning på problemet.

Anf. 61 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag är helt medveten om att frågan har övervägts, men den har övervägts i en situation som var annorlunda. Jag vet också att man tidigare har brutit mot dessa regler, men det har i regel gällt kommunal- och landstingsval. Det har inte satts i system på det sätt vi ser i år. Vi skall också komma ihåg att situationen på den politiska marknaden nu är en annan, med mycket mindre av koncensus, med ett tilltagande politikerförakt, osv.

Det är därför oerhört väsenligt att vi observerar detta och inser att det är något som vi faktiskt måste ta itu med. Människor kan inte förstå hur man kan ha en moral för vardagslivet och en helt annan moral i valsammanhang. Av den anledningen hoppas jag verkligen att fru Freivalds försöker ta fram de ansatser som jag föreslog i samband med att frågan skall utredas på nytt.

Anf. 62 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag frågade var gränsen för det missbruk som statsrådet talar om i sitt svar går. Jag ställde frågan av den anledningen att det, i den debatt vi för nere i Malmö och för att kunna attackera och gå till angrepp mot detta förfaringssätt, är viktigt att någorlunda kunna tala om vad statsrådet säger om vad som är missbruk och vad som är acceptabelt inom det här området.

Anf. 63 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Som Sten Andersson i Malmö kanske är medveten om är just frågan om vad som skall anses vara missbruk och vad som skall anses vara acceptabelt beteende kärnpunkten i de frågeställningar som tidigare utredningar har haft att ta ställning till och finna lösningar för.

Det är min uppfattning att de händelser som har ägt rum i Malmö klart innebär ett missbruk av den fria nomineringsrätten. Men var gränsen går, vilket beteende som däremot skulle accepteras, kan jag inte säga.

Anf. 64 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag tackar för det sista beskedet, att det som skett i Malmö är ett missbruk. Bra! Då har vi i alla fall kommit så långt att vi kan säga att åtminstone detta missbruk bör kunna motverkas på något sätt. Det borde väl vara en bra utgångspunkt. Sedan får man fundera över gränserna. I detta sammanhang hade mitt andra förslag – ett större inslag av personvalssystem – säkerligen inte fordrat ett så starkt värnande av den fria nomineringss-

rätten. Partierna hade inte kunnat diktera villkoren på det sätt som de faktiskt kan göra i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1990/91:597 om brottsbalkens bestämmelse om förledande av ungdom

Anf. 65 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Margareta Persson har frågat mig om jag nu är beredd att säga ja till att modernisera den gamla paragrafen om förledande av ungdom.

Bakgrunden till Margareta Perssons fråga är att jag i april besvarade en interpellation av henne om våldsskildringar riktade till barn och därvid hänvisade till bl.a. bestämmelsen om förledande av ungdom. Jag sade då att det är viktigt att förhindra att barn och ungdomar läser serietidningar, böcker och annat som har ett alltför förråande innehåll. Vad gäller frågan om bestämmelsen om förledande av ungdom kan tjäna som ett verksamt redskap för att hindra att denna typ av alster kommer i barns händer sade jag att jag hoppas att bestämmelsen uppmärksammas och att den används så att vi genom domstolspraxis får veta hur effektiv bestämmelsen kan vara i sammanhanget. Därefter kan vi avgöra om den behöver ses över eller inte.

Margareta Persson har nu i ett särskilt ärende fått det beskedet från åklagarmyndigheten i Stockholm att bestämmelsen inte var användbar, eftersom den inte gäller för försäljning i bl.a. bokhandeln. Ett enstaka beslut av åklagare bör dock inte ges alltför stor betydelse.

Jag kommer dock att överväga om det finns skäl att redan nu se över straffbestämmelsen för att försöka komma till rätta med spridningen av våldsskildringar just till barn och ungdomar. En sådan översyn skulle kunna ske i anslutning till den översyn av lagstiftningen som är aviserad med anledning av Sveriges tillträde till FNs barnkonvention. Jag vill stryka under att jag, liksom Margareta Persson, känner starkt i denna fråga. Men jag vill också betona att vi som tycker att det är viktigt att skydda våra barn från våldsskildringar också måste hålla i minnet att det är ytterst angeläget att vi värnar om yttrandefriheten. Jag anser dock att vi ändå måste försöka hitta sätt att hantera denna intressekonflikt.

Anf. 66 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka för det positiva svar jag har fått.

Man kan naturligtvis hävda att det nu, när åklagaren i *ett* fall har ansett att lagen inte går att använda, ännu inte finns underlag för att säga att lagen är för gammal. Samtidigt menar jag att det av förarbetena till lagen framgår att det rör sig om speciell försäljning, exempelvis att en gubbe bedriver försäljning bakom en skola. Det står däremot tydligt att det inte gäller försäljning i exempelvis bokhandel. De skrifter vi talar om prånglas ju inte precis ut i det fördolda, utan de säljs som vanliga tidningar i affärer och kiosker. Det är därför jag fortfarande tror att det är nödvändigt att förändra lagen.

Man kan ha olika uppfattning om när dammtrasan skall bytas ut mot sax,

nål och tråd, dvs. när det är nödvändigt att sy om lagen och inte bara damma av den. Jag noterar med tillfredsställelse att justitieministern nu ändå säger att hon vill överväga en förändring av lagen. Det är bra att Laila Freivalds nu har slutat tro på dammtrasans möjligheter i det här fallet; jag har nämligen hört att hon är bättre på att sy om och förändra. Jag ser fram emot att få se den omsydda paragrafen.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på frågorna 1990/91:602 och 629 om Stockholms tingsrätt

Anf. 67 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Hans Göran Franck har frågat mig vilka åtgärder jag kommer att vidta för att på lämpligt sätt tillgodose de krav och synpunkter som framställts av personal vid Stockholms tingsrätt i anledning av en organisationsöversyn.

Britta Bjelle har frågat mig om det inte är olämpligt att fatta beslut om organisationen nu.

Bakgrunden till frågorna är att statskontoret på regeringens uppdrag utrett vissa organisatoriska frågor rörande tingsrätten och att man på sina håll är kritisk mot ett genomförande av det förslag till ny organisation som statskontoret presenterat i sin rapport (1990:33).

Låt mig först upplysa om att rapporten i sedvanlig ordning har remissbehandlats. Remissutfallet har varit blandat. De närmast ansvariga myndigheterna – tingsrätten, åklagarmyndigheten i Stockholm, domstolsverket och riksåklagaren – har tillstyrkt förslaget. Det har också tillstyrkts av ST-Domstol. Andra har varit mer kritiska.

För att förbättra regeringens beslutsunderlag har dessutom företrädare för domstolsverket, riksåklagaren, statskontoret, tingsrätten, åklagarmyndigheten och personalen vid tingsrätten – genom sina fackliga företrädare och på annat sätt – beretts tillfälle att muntligen framföra ytterligare synpunkter.

Jag kommer självfallet att väga in alla dessa synpunkter inför mitt förslag till regeringen beträffande tingsrättens framtida organisation. Ärendet är emellertid fortfarande under beredning. Innan ärendet avgörs skall bl.a. de fackliga organisationerna få tillfälle att lämna synpunkter i den ordning som gäller för medbestämmande i regeringsärenden. Att i dag uttala sig om hur mitt förslag kommer att tas emot av tingsrättens personal är därför – som Hans Göran Franck säkert förstår – varken möjligt eller lämpligt. Låt mig emellertid slå fast att målet för det pågående förändringsarbetet – liksom för det uppdrag varigenom översynen aktualiserades – är att effektivisera verksamheten i tingsrätten i olika avseenden, bl.a. genom organisatoriska åtgärder.

Beträffande tidpunkten för regeringens beslut får jag upplysa om att statskontoret – liksom tingsrätten – föreslagit att den nya organisationen skall genomföras den 1 juli 1991. Jag anser det därför självklart att regeringen prövar ärendet innan dess och ger tingsrätten och dess personal besked. Varken renoveringen av rådhuset eller domstolsutredningens arbete påverkar

den bedömningen. Det kommer för övrigt att dröja åtminstone ett par år innan domstolsutredningens arbete kan påverka arbetssituationen vid tingsrätten.

Jag räknar med att frågan om tingsrättens organisation kommer att behandlas vid regeringssammanträdet den 30 maj.

Anf. 68 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Min fråga gällde vilka åtgärder statsrådet avser vidta för att på lämpligt sätt tillgodose de krav och synpunkter som framställts av domare och annan personal vid Stockholms tingsrätt. Av svaret framgår att ärendet fortfarande är under beredning och att bl.a. de fackliga organisationerna skall få tillfälle att lämna synpunkter. Det tycker jag är bra. De fackliga organisationerna har förvisso ytterligare synpunkter att komma med. Det är också viktigt att man söker genomföra ytterligare kontakter och studier på de olika avdelningarna vid tingsrätten för att på det sättet direkt komma i kontakt med domare och personal. Praktiskt taget alla domare är kritiska mot detta förslag från statskontoret. Jag har träffat åtskilliga av dem och lyssnat på vad de har att säga. Eftersom syftet med förslaget är att öka effektiviteten är det ju helt avgörande att det förslag som kommer att framläggas blir så utformat, att det verkligen beaktar de synpunkter som domarna och övrig personal har. I annat fall kommer effektiviteten att eftersättas, och resultatet blir inte vad man har önskat sig.

Anf. 69 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag ber också att få tacka justitieministern för svaret.

Det behövs säkerligen en omorganisation av Stockholms tingsrätt. Men när man läser statskontorets förslag, personalens reservationer och en del andra handlingar i ärendet, kan det inte undvikas att en del frågor dyker upp.

Platta organisationer med större egen beslutanderätt anses i dag vara bra, och det anses också att decentralisering ger effektivitet i produktionsledet. Men denna sanning tycks inte gälla riktigt för Stockholms tingsrätt, om man ser på den omorganisation som föreslås.

All omorganisation lyckas bäst om man försöker ta vara på personalens kompetens. Det tycker jag inte heller att man har gjort i det här fallet.

Ett par av de problem som har redovisats i statskontorets utredning är, som Hans Göran Franck varit inne på, att det är dålig effektivitet och hög sjukfrånvaro i domstolen. Om man nu vill åstadkomma en bättre effektivitet och en mindre sjukfrånvaro, är det olyckligt om man driver igenom en organisationsform som personalen inte anser sig kunna stödja.

Till detta kommer att man håller på att renovera rådhuset, tydligen för 120 milj.kr. Den renoveringen bygger, såvitt jag förstår, på att man skulle ha åtta avdelningar om vardera fyra rotlar i stället för, enligt statskontorets förslag, fyra avdelningar med sju à åtta rotlar i varje.

En fråga som man tycker skulle vara föremål för justitieministerns övervägande är att man borde försöka få till stånd någon form av kompromiss med personalen. Får man inte personalen att känna att det är en riktig omorgani-

sation som genomförs eller att de på ett eller annat sätt har kunnat påverka utvecklingen, är det inte alls säkert att omorganisationen leder till den högre effektivitet och mindre sjukfrånvaro som är önskvärd.

Anf. 70 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag delar Hans Göran Francks och Britta Bjelles uppfattning att det är mycket viktigt att lyssna på personalen när man gör den här typen av förändringar av en organisation. Det är också bakgrunden till att jag har tagit emot företrädare för personalen och lyssnat på deras synpunkter. Representanter för departementet har varit i tingsrätten och där tillsammans med personalen gått igenom byggnaden och diskuterat de olika aspekter som personalen anser ha betydelse i sammanhanget.

De synpunkter jag har fått in, de fakta jag har och de överväganden som kan göras arbetar vi nu med vid beredningen.

Till Britta Bjelle vill jag säga att det nu är mycket modernt att tala om en platt organisation och decentralisering. Som tidigare verkschef har jag stor erfarenhet av organisationsförändringar med just den inriktningen. Det finns ytterligare ett par saker som är mycket väsentliga för att man skall få en organisation att fungera på ett effektivt sätt. Den ena är att den är organiserad så, att de olika enheterna inom organisationen är bärkraftiga arbetsenheter och att arbetet kan planeras och bedrivas på ett effektivt sätt. Den andra lika viktiga aspekten i sammanhanget är ledningsfunktionerna. Dessa är underdimensionerade i den nuvarande tingsrätten – det är vi alla överens om. Den viktiga aspekten måste också tas med i övervägandena.

Allt detta tillsammans leder fram till att vissa förändringar måste göras. Vilka dessa blir sedan man beaktat de olika ståndpunkter som förts fram kommer departementet att ta ställning till under den närmaste tiden.

Anf. 71 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det är naturligtvis i och för sig bra att det blir ett snabbt beslut om genomförandet av förslaget. Å andra sidan är det mycket viktigt att förslaget är väl berett. Om det finns tvekan om hur förslaget skall genomföras – och för den misstanken tycker jag att det finns ett visst fog – anser jag att man noggrant bör pröva möjligheten att genomföra förslaget på försök, för att så småningom komma fram till ett definitivt beslut. Den synpunkten har framförts på åtskilliga håll.

Nyckelfrågan här är att man i organisationen enligt statskontorets förslag lägger in ytterligare en administrativ nivå. Jag anser att detta är tvivelaktigt, eftersom risken är att det då blir ytterligare byråkrati. Det har på den punkten kommit kritik från flera håll, bl.a. från riksrevisionsverket.

Anf. 72 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag har full förståelse för att man behöver bärkraftiga arbetsenheter. Jag kan mycket väl förstå att man måste bygga in sådana i systemet.

Av statskontorets utredning framgår att det är dåligt ställt med ledningsfunktionen. Av de handlingar som jag har fått i min hand framgår emellertid att det har varit en hård styrning, att förslaget skulle genomföras snabbt, att personalens intressen inte har tillgodosetts och att de anställda därför känner

sig ganska överkörda. Man är också orolig för hur arbetssituationen kommer att utvecklas på grund av att det har föreslagits att det skall bli delade kanslier.

Om det skall bli någon effektivitet i arbetet i den här domstolen måste domarna känna att det blev en organisation som är bra för dem. Annars är det ju ingen som helst idé att försöka genomföra förslaget. Man kan inte åstadkomma särskilt mycket om inte de som sedan skall utföra jobbet känner att det har blivit bättre.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på frågorna 1990/91:605, 612 och 613 om säkerheten vid kriminalvårdsanstalterna

Anf. 73 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Göthe Knutson, Hans Göran Franck och Britta Bjelle har ställt frågor till mig med anledning av Ioan Ursuts och Marten Imandis rymning från specialavdelningen på Kumla. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Inledningsvis vill jag framhålla att jag är mycket glad över att rymlingarna har kunnat gripas utan att någon kom till skada. Jag ser självfallet mycket allvarligt på att rymningen kunde ske. Regeringen har därför uppdragit åt landshövding Gösta Gunnarsson att utreda omständigheterna kring den. I uppdragit ingår att redovisa *hur* rymningen gick till, *varför* den kunde genomföras och *vilka åtgärder* som vidtogs i samband med att den blev känd samt *vilka slutsatser* som kan dras av det som inträffat. Av regeringsuppdraget framgår att arbetet bör bedrivas så skyndsamt som möjligt.

Britta Bjelle frågar mig vilka slutsatser jag så här långt är beredd att dra av de inträffade händelserna. Jag vill inte föregripa utredningen och redan nu dra några sådana slutsatser. Vi vet nämligen ännu inte tillräckligt om varför rymningarna kunde ske. När vi vet det kommer jag att ta de initiativ som behövs för att undanröja eventuella brister och svagheter. Jag har därmed svarat också på Göthe Knutsons ena fråga.

Jag vill däremot redan nu ge ett besked till Hans Göran Franck. Jag har inte för avsikt att föreslå en allmän skärpning av restriktionerna vid våra kriminalvårdsanstalter. Det utesluter självfallet inte att det kan bli aktuellt att vidta åtgärder i syfte att höja säkerheten på vissa anstalter, t.ex. i fråga om specialavdelningarna. Svaret på Göthe Knutsons andra fråga är att specialavdelningarna självfallet skall vara rymningssäkra.

Jag vill till sist erinra om att en rad åtgärder har vidtagits under senare tid för att höja säkerheten inom kriminalvården. Göthe Knutson hänvisar till att jag i tidigare frågedebatter här i kammaren har utlovat åtgärder som hindrar det svåraste klientelet från att rymma och antyder att inga åtgärder har vidtagits. Norrköpingsanstaltens specialavdelning har byggts om efter två uppmärksammade rymningar därifrån våren och försommaren 1988. Avdelningen har bl.a. fått en ny rastgård med tak för att förhindra rymningar inifrån och fritagningsförsök utifrån. Murarna har också förstärkts. Special-

avdelningen på Hall har efter Ursuts rymning därifrån hösten 1989 stängts av säkerhetsskäl och ersatts med en ny på Tidaholmsanstalten. Även den specialavdelningen har försetts med en rastgård med tak. Kriminalvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen har enligt vad jag har erfarit arbetat för högtryck med säkerhetsfrågorna på Kumlaanstalten under det senaste halvåret. Av de investeringsmedel som finns disponibla under innevarande budgetår har 8 milj.kr. avsatts för säkerhetsåtgärder där. Medlen skall bl.a. användas för en ny rastgård med tak.

Då Göthe Knutson, som framställt fråga 605, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Göran Ericsson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 74 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för det svar som justitieministern har gett på den fråga som ställts av Göthe Knutson.

Det är tacksamt att kunna notera att det här har gjorts en del insatser. Jag tror emellertid att planering för ytterligare sådana insatser är nödvändig.

Men så till kärnfrågan, som Göthe Knutson tar upp: Skall det gå att rymma från fängelser i Sverige? Skall det gå att rymma från specialavdelningar? Skall det vara så, som Björn Weibo sade i en av intervjuerna i TV, att det skall finnas en ventil någonstans; man måste kunna planera för en rymning för att stå ut? Som skäl för den ståndpunkten sade han att den uppfattningen delades av landets justitieminister. Weibo argumenterade ungefär efter denna linje: Därest man icke har den teoretiska möjligheten att rymma, kommer det att bli gisslandramer och självmord bland fångarna. Jag vill erinra om att det förekommit en hel del fall av gisslandramer osv., t.ex. i Attica-fängelset i staten New York år 1971 då 29 fångar och 10 ur gisslan dödades. Men där var orsaken en dubbel överbeläggning på fängelset, vanvård av fångar och en instängdhet med gallerhallar. Det förekom rasmotsättningar, och det var en svår misär. Något sådant har vi inte på våra fängelser, och dessutom har vi inte vapen inne i våra fängelser. Det är en väsentlig skillnad.

Det argumentet kan vi alltså lämna därhän, och då återstår den enkla frågan: Delar justitieministern Björn Weibos uppfattning att det skall finnas en möjlighet att rymma även från bunkeravdelningar?

Anf. 75 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag är nöjd med att justitieministern klart deklarerar att det på grund av det inträffade inte kommer att föreslås någon allmän skärpning av restriktionerna vid våra kriminalvårdsanstalter. De förändringar som har skett under 80-talet har huvudsakligen gått i skärpande riktning, och det finns därför inte någon anledning att allmänt sett skärpa restriktionerna. Jag har däremot förståelse för att kriminalvårdsstyrelsen kan ha behov av att se över säkerhetsåtgärderna, och detta lär redan vara på väg.

Enligt de uppgifter jag har fått har antalet rymningar från slutna riksanstalter minskat och fortsätter av allt att döma att minska. När det gäller rym-

ningar från säkerhetsanstalter delar jag justitieministerns uppfattning, och jag anser att hon har gett ett bra svar på den här frågan. Ett ännu bättre besked gav hon i en artikel i Expressen.

Anf. 76 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

I Sverige har vi 20 fångar som bedöms som verkligt farliga och som anses behöva specialbevakning. Trots att den här gruppen är så liten, lyckas vi i Sverige inte hålla reda på ens de allra farligaste fångarna. Sedan 1987 har det skett minst en uppmärksammad rymning varje år. Dessutom försökte två interner i augusti 1989 rymma samma väg som Ursut.

Jag vill fråga justitieministern om hon anser att kriminalvården i dag lever upp till det ansvar som vi har rätt att ställa.

Dessutom anser jag det vara oroande att generaldirektör Björn Weibo redan i oktober 1989 hävdade att fängelser inte fick vara rymningssäkra. Sedan dess har han återigen, som Göran Ericsson var inne på, hävdat samma ståndpunkt. Tyvärr tror jag att han urholkar allmänhetens tilltro till kriminalvårdens förmåga att skydda människor från de allra farligaste fångarna. Jag anser att det är mycket viktigt att justitieministern här ger väldigt klara besked om sin syn på Björn Weibos uttalande och om vilka krav vi har rätt att ställa på kriminalvården.

Anf. 77 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Till Göran Ericsson vill jag säga att jag på Göthe Knutsons enkla fråga om man skall kunna rymma från specialavdelningar gav ett, som jag tyckte, enkelt svar: Nej, man skall självklart inte kunna rymma från specialavdelningar.

Britta Bjelle säger att vi i Sverige inte lyckas hålla de 20 farligaste fångarna inne och att det sker en rymning per år. I formuleringen "i Sverige" finns en insinuation, nämligen att det sker här och inte i andra länder. Här har jag ett behov av att protestera. Internationellt sett är vi i Sverige inte sämre på att hålla våra farligaste fångar inlåsta än vad man är i de flesta andra jämförbara länder – snarare tvärtom.

Det har skett en del mycket olyckliga och oacceptabla rymningar från våra säkerhetsavdelningar under senare år. Men uppgiften att det skulle ske en rymning om året var något vårdslös. Av kriminalvårdsverkets sammanställning över rymningar från säkerhetsavdelningarna, sedan dessa inrättades i slutet av 1970-talet, framgår att det skett sju rymningar sedan början av 1970-talet. Det är alltså betydligt färre än vad Britta Bjelle sade – men det är sju rymningar för mycket. Därför är det viktigt att vi fortsätter att satsa på säkerheten i dessa avdelningar. Under de senaste åren har också en hel del åtgärder vidtagits. Kriminalvårdsstyrelsen har ställt upp ett särskilt program, som man nu successivt genomför. Det finns en del kvar att göra, och jag hoppas att när dessa åtgärder är genomförda, så kommer vi inte att behöva uppleva en sådan här situation igen.

Vad beträffar Björn Weibos uttalande vill jag bara säga att jag vid mina kontakter med honom inte har fått någon annan uppfattning än att han också anser att man inte skall kunna rymma från specialavdelningar. Vad han där-

utöver utvecklar tror jag ligger på ett mer filosofiskt plan än det konkreta, huruvida man skall kunna rymma från säkerhetsavdelningar eller inte.

Anf. 78 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag får tacka för det kompletterande svaret. Nu säger justitieministern: Nej, självklart skall man inte kunna rymma från en säkerhetsavdelning. Men man rymmer! Det är detta som är det problem som vi måste jobba med. Jag tror inte att man skall titta på andra länder och säga att vi är bättre. Vi skall i stället se till att de här 20 farligaste fångarna, som Britta Bjelle talade om, sitter där de skall sitta. Jag tror att det är viktigt för förtroendet för rättsväsendet. Inte minst är det viktigt för kriminalvården i dess arbete för en humanisering och förbättring att kriminalvården har en chef som klart säger ifrån att de här 20 farligaste fångarna – farliga för allmänheten och för den polis som skall fånga in dem igen – skall sitta absolut bergsäkert inlåsta den tid de är ådömda straff.

Jag tror att man skall undvika att blanda in filosofiska frågor i konkreta, viktiga frågor, som Björn Weibo gör. I stället skall man tala ur skägget; man skall inte kunna rymma, och vi skall tillsammans göra allt för att så inte sker.

Anf. 79 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag tror att justitieministern överreagerar när hon säger att jag insinuerar. Det gjorde jag faktiskt inte alls. Uppgiften att det sedan 1987 skulle vara minst en per år som rymmer har jag däremot hämtat från en tidning. Där stod det att det var Stig Bergling 1987, Mats Rimdahl 1988 och 1989, en morddömd sovjetisk boxare i december 1989 och Lars-Inge Svartenbrandt 1990. Då har jag inte nämnt Ursut, som skall vara med två gånger.

Egentligen är det kanske inte så viktigt om det är en, en och en halv per år eller vad det nu är. Det som är litet upprörande är ju att dessa personer, som anses så farliga, kan fly. Jag tycker att det är ganska intressant att Ursut har rymt tre gånger. Två gånger kom han i väg, men en gång kom han inte så långt. Han har i brev skrivit att han väntar på bättre tider och nya äventyr och att han har för avsikt att ta rättvisan i egna händer. Dessutom visste man att han hade begått mycket allvarliga brott. Han kunde rymma trots att man kunde förutse att han skulle försöka.

Anf. 80 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! I svaret säger justitieministern att det framgår av regeringsuppdraget att arbetet med utredningen, som skall utföras av Gösta Gunnarsson, skall bedrivas så skyndsamt som möjligt. Jag ställde också en fråga om detta. Kan justitieministern ange något närmare när hon räknar med att hans förslag kommer och när regeringen kan tänkas pröva de förslagen?

Jag har i min fråga sagt att det är oroväckande att höga myndighetspersoner och politiker gjort uttalanden som motverkar en seriös behandling av kriminalvårdsfrågor. Nu har det huvudsakligen varit Björn Weibo som fått stå i skottgluggen för vissa, men ingen har sagt någonting om rikspolischefens ganska anmärkningsvärda uttalande om sjufaldig ynkedom. Hela hans agerande i denna sak överdramatiserade händelsen och är värd kritik. Jag undrar vad justitieministern anser?

Anf. 81 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Det gläder mig att kunna säga till Göran Ericsson att jag helt instämmer med det han sade.

Britta Bjelle räknar upp ett antal rymningar under de senaste åren, men påståendet gällde ju de 20 farligaste brottslingarna och rymningar från säkerhetsavdelningar. Bergling, t.ex., rymde inte från en säkerhetsavdelning. Han var på permission och befann sig ute. Den rymningen var alltså inte dramatisk på det viset.

Beträffande Ursuts rymning delar jag Britta Bjelles frågande inställning till hur han kunde lyckas en gång till. En av anledningarna till att jag har givit ett särskilt uppdrag till Gösta Gunnarsson är att få svar på den frågan.

Till Hans Göran Franck vill jag säga att Gösta Gunnarsson har uppmanats att utföra uppdraget skyndsamt och förhoppningsvis före sommaren. Jag tror att vi kommer att ha hans utredning åtminstone före den 1 juli, kanske t.o.m. tidigare. Tidpunkten för regeringens ställningstagande beror på utredningens innehåll.

I övrigt har jag inga kommentarer, men jag förstår Hans Göran Francks upprördhet över en del uttalanden från olika håll i pressen.

Anf. 82 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Det är riktigt att alla kanske inte har rymt dramatiskt, men alla har avvikit. Jag menar att det är viktigt att man har tilltro till kriminalvården. Vi har på den senaste tiden i pressen läst så mycket om att man inte har denna tilltro. Det är därför viktigt att kunna konstatera att personer som anses så farliga som de som jag nu tänker på inte skall kunna avvika vare sig med rymning eller vid permission eller på något annat sätt. De som är farliga måste vara under kontroll.

Anf. 83 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag delar helt Britta Bjelles uppfattning att de som är farliga inte skall kunna rymma. Det är dem vi talar om, men jag blir litet konfunderad över om vi talar om samma sak. De verkligt farliga brottslingarna, som sitter på säkerhetsavdelningar, har inga permissioner. De tar sig ut genom att rymma från de säkerhetsavdelningar som skall vara rymningssäkra.

Det är givetvis väldigt viktigt för förtroendet för kriminalvården att denna typ av rymningar inte kan ske. Jag kan också dela uppfattningen – om det var det Britta Bjelle menade – att inte heller de som inte är farliga skall kunna rymma genom att avvika från permissioner. Sådana avvikanden är också mycket olyckliga för kriminalvården. Det är en av de frågor som man kämpar oerhört mycket med och faktiskt lyckas att hantera. Jag vill bara nämna att antalet rymningar från våra anstalter har halverats sedan 1977. Jag tror att folks förtroende för kriminalvården skulle vara litet större om politiker, myndighetspersoner och andra i debatten uppträdde litet mer balanserat så att vi kunde få mera fakta och mindre känsloyttringar i dessa sammanhang.

Anf. 84 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag hoppas att justitieministern inte menar mig. Jag kan inte erinra mig om att jag har haft några känsloyttringar i vare sig den debatt vi har nu eller har haft tidigare när det gällt dessa rymningar.

Jag kan däremot berätta – det är ganska intressant – att den 1 april 1991, dvs. ganska nyligen, var 347 av landets totalt 4 097 interner på fri fot. Jag inser att en och annan av dessa är sådana som varit onyktra och inte inställt sig när permissionen varit slut. Även denna siffra måste ju dock ifrågasättas. Det måste ju vara ett önskemål att den siffran skall krympa ytterligare, även om dessa personer inte är så farliga. Det är intressant att notera att denna siffra finns.

Anf. 85 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Det är just därför jag tog upp den senaste frågan. Även avvikanden i övrigt är oacceptabla. Det är därför jag skyndade mig att hävda att det kanske vore bra för allmänheten att få veta med vilken effektivitet kriminalvården faktiskt har hanterat denna fråga och vilka oerhörda förbättringar som skett bara under den senaste tioårsperioden.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1990/91:624 om villkorlig frigivning

Anf. 86 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Knut Wachtmeister har frågat mig om jag avser att föreslå någon ändring i reglerna om att villkorlig frigivning från fängelsestraff i allmänhet skall ske efter halva strafftiden.

I justitiedepartementets bilaga till den senaste budgetpropositionen finns svaret på denna fråga. Det står där att det är min avsikt att föreslå att den nuvarande huvudregeln om halvtidsfrigivning avskaffas. Jag framhöll att den nuvarande relativt stora skillnaden mellan utmätt straff och faktisk anstaltstid otvivelaktigt har visat sig svårförståelig för allmänheten, även om systemet vid en internationell jämförelse inte ter sig onormalt.

Jag kan också upplysa Knut Wachtmeister om att vi inom departementet nu färdigställer en lagrådsremiss. Vad som krävs innan denna kan läggas fram är vissa ytterligare överväganden om hur det förslaget lämpligen bör samordnas med vissa andra frågor om påföljdssystemet som är aktuella för närvarande. Jag tänker här bl.a. på försöksverksamheten med samhällstjänst samt beredningen av det betänkande som påföljdsutredningen överlämnade i förra veckan. Min förhoppning är dock att det skall bli möjligt att fatta ett beslut om en lagrådsremiss före sommaren.

Anf. 87 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Villkorlig frigivning har funnits ända sedan 1906. Reglerna har ändrats flera gånger sedan dess. Tidigare var denna förtida frigivning beroende av vederbörandes uppförande under fängelsevistelsen samt beredvilligheten att ersätta genom brottet uppkomna ska-

dor. Våren 1983 beslöt riksdagen om en i huvudsak obligatorisk villkorlig frigivning efter i allmänhet halva strafftiden. Moderata samlingspartiet var ensamt om att rösta emot. Allmänheten finner det naturligtvis egendomligt och felaktigt att en brottsling slipper avtjäna halva strafftiden. T.o.m. personer som är dömda för grova narkotikabrott kan friges efter halva tiden. Enligt en BRÅ-rapport medförde halvtidsfrigivningen en ökning av stöldbrotten med ca 3 %.

Det är glädjande att justitieministern nu aviserar en ändring. Redan för tre år sedan sades detta från regeringshåll, utan att något har hänt. Därför har jag ställt denna fråga. Om man nu avskaffar halvtidsfrigivningen uppstår genast en följdfråga. Innebär ett avskaffande att man avser att minska strafftidens längd? I så fall blir reformen mer eller mindre ett slag i luften. Hur ligger det till med den saken?

Anf. 88 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Det måste givetvis göras överväganden för att man skall kunna hantera den situation som kommer att uppstå på våra anstalter om vi avskaffar halvtidsfrigivningen. Det kommer att krävas flera platser i våra fängelser, men det kan naturligtvis balanseras genom andra åtgärder. Därför hänvisade jag i mitt svar till försöksverksamhet med samhällstjänst och den påföljdsutredning som nyligen avlämnade sitt förslag.

Anf. 89 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Det förhållandet att slopande av halvtidsfrigivningen skulle medföra krav på flera fängelseplatser tycker jag inte utgör ett bärande skäl. I ett rättssamhälle måste rätten gå före de ekonomiska problemen med att tillskapa flera fängelseplatser. Delar justitieministern min uppfattning att ekonomin faktiskt får sitta emellan?

Anf. 90 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag skulle vilja formulera mig så att jag är beredd att vidta vissa motåtgärder. Därför hänvisar jag till det andra reformarbetet som gäller samhällstjänst och påföljdsutredningen.

Anf. 91 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag tackar för det, och jag tolkar det som om justitieministern inte har för avsikt att väsenligt minska strafftiderna för att lösa problemet med halvtidsfrigivning.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1990/91:645 om ersättning till nämndemännen

Anf. 92 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Håkan Hansson har frågat mig vad jag tänker vidta för åtgärder för att förbättra ersättningsnivåerna för nämndemän. Enligt Håkan

Hansson leder den relativt låga ersättningen till snedrekrytering och svårigheter att rekrytera yrkesverksamma personer till uppdrag som nämndemän.

Till nämndemän utgår ersättning enligt bestämmelserna i förordningen (1982:814) om ersättning till nämndemän och vissa andra uppdragstagare inom domstolsväsendet m.m. Ersättning utgår i form av arvode, reseersättning och traktamente.

För varje sammanträde utgår arvode med 300 kr. per dag. Dessutom har en nämndeman sedan några år rätt till ett tilläggsbelopp för att täcka eventuell inkomstförlust som inte täcks av arvodet. Arvode och tilläggsbelopp kan tillsammans uppgå till högst 650 kr. per dag. För vissa nämndemän utgår arvode även för förberedelsearbete. Det gäller t.ex. nämndemän i länsrätt, där tjänstgöringen förutsätter inläsning av omfattande skriftligt material. Dessa ersättningsnivåer gäller sedan den 1 juli 1989.

Huruvida det finns anledning att förändra de nuvarande ersättningsnivåerna – som alltså lades fast år 1989 – är en fråga som övervägs fortlöpande i departementet. Därvid tas hänsyn bl.a. till den allmänna löneutvecklingen och det statsfinansiella läget i stort.

Helt nyligen – i förra veckan – uttalade riksdagen på förslag av justitieutskottet att en översyn av ersättningsnormerna för nämndemän bör ske. Utskottet åberopade därvid bl.a. att begränsningen beträffande arvodets storlek gjorde att det alltjämt förelåg en svårighet att få till stånd en allsidig sammansättning av nämndemannakåren. Som en utgångspunkt för en sådan översyn borde enligt utskotttet ligga förslaget i regeringens proposition om en ny kommunallag att förtroendevalda skall få rätt till skälig ersättning för bl.a. den inkomst som de förlorar när de fullgör sina uppdrag.

Det nuvarande systemet för ersättning till nämndemän – med ett fast belopp och möjlighet till ersättning för inkomstförlust – är utformat just för att främja den allsidiga rekrytering av nämndemän som Håkan Hansson och jag värnar om. Systemet ligger för övrigt i linje med det önskemål som riksdagen har uttalat. Möjligheten till ersättning för inkomstförlust gör nämligen att även yrkesverksamma personer kan åta sig uppdrag som nämndemän. Att denna princip är att föredra framför en ordning med ett lägre generellt belopp – lika för alla nämndemän – har riksdagen uttalat sig för vid flera tillfällen.

Men nivåerna på ersättningen kan som sagt diskuteras och det får vi nu anledning till i och med den översyn som riksdagen har uttalat sig om.

Anf. 93 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Jag får tacka justitieministern för svaret på min fråga. Jag tycker också att det är glädjande att vi är överens om att ersättningsnormerna för nämndemän måste ses över, vilket underströks av det nyligen fattade riksdagsbeslutet. Skälet till att jag ändå vill ta upp den här frågan är att nämndemän gement känner att ersättningsnivån är ganska blygsam för det viktiga uppdrag de har fått och mot bakgrund av den viktiga roll som lekmannen spelar i vår rättsstat.

Det gäller totalbilden med arvode, traktamente och körersättning. I och med den nya skattereformen har vissa av dessa ersättningar blivit sämre. Jag tror därför att det är mycket viktigt att översynen sker skyndsamt. Framöver

i höst kommer nya nomineringar till nämndemän att göras, och det är därför viktigt att detta ses över och blir mer attraktivt.

Jag håller med justitieministern om att det inte är bra med enbart ett fast belopp i botten. För att vi skall kunna få en allsidig rekrytering tror jag att såväl det fasta beloppet som ersättningen för inkomstbortfall måste höjas.

Litet bestickande för vissa är också att det tydligen finns olika regler för olika instanser. I länsrätten får man t.ex. inläsningsersättning, men inte i hovrätten, och man upplever att man har ungefär lika stor börda när det gäller förberedelser.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.26 på förslag av andre vice talmannen att ajournera frågestunden till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

14 § Svar på fråga 1990/91:564 om spaningsarbetet i utredningen om mordet på Olof Palme

Anf. 94 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Per Gahrton har frågat mig hur utrikesdepartementet informerat spaningsledningen i utredningen om mordet på Olof Palme rörande ett tips om en misstänkt person.

En tjänsteman från UD lämnade i maj 1987 på förfrågan besked till spaningsledningen. Den information som lämnades var att ifrågavarande person satt fängslad i ett afrikanskt land från augusti 1985 till februari 1987. Vederbörande besöktes regelbundet under denna tid av personal från generalkonsulatet i Lomé och ambassaden i Abidjan.

Sakuppgifterna i UDs besked till spaningsledningen bygger på uppgifter i de handlingar i UDs arkiv vilka tillkommit i arbetet med att bistå denne person med rätts- och annat konsulärt bistånd.

När journalisten Olle Alsén vände sig till utrikesdepartementet med en begäran att få ta del av handlingarna i detta konsulära ärende uppstod tyvärr ett olyckligt missförstånd mellan tjänstemän inom departementet. Alsén fick ett felaktigt besked att det inte fanns några handlingar angående denne person. Alsén har senare fått besked att handlingarna i fråga finns i UDs arkiv. Han har också fått ta del av nämnda handlingar med de begränsningar sekretesslagen anger.

Anf. 95 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det här tycks vara en av de sällsynta gånger då riksdagen spelar någon roll. När journalisten Olle Alsén först vände sig till UD fick han nämligen beskedet att man inte kunde hitta några handlingar angående denna person. När det sedan ställs en fråga i riksdagen visar det sig att det finns många sådana handlingar. Det är riktigt som utrikesministern säger, att Olle Alsén sedan har fått tillfälle att granska en del av dessa handlingar som inte är sekretessbelagda.

Men den första fråga man ställer sig handlar naturligtvis om hur det egentligen fungerar på UD, hur missförstånd av detta slag över huvud taget kan uppstå i en så oerhört känslig affär. När en journalist i seriöst syfte begär att få se handlingar uppstår alltså det missförståndet att handlingarna inte existerar. Om journalisten inte hade varit Olle Alsén kanske det hade slutat där och inte blivit mera av det. Jag skulle gärna vilja ha en kommentar till hur sådant kan inträffa.

När det gäller själva sakfrågan bakom undrar jag, delvis mot bakgrund av detta missförstånd, hur pass säker man på UD kan vara på att de handlingar man har i sina arkiv verkligen hela tiden handlar om rätt person. Enligt underhandsuppgifter som jag har fått har denna person inte haft besök av någon svensk förrän juni 1986. I svaret sägs att han fick regelbundna besök från augusti 1985 fram till februari 1987. Den misstanke som uppstår är naturligtvis att det, om det ligger någonting i detta, kan ha varit ett mycket välplanerat agerande för att skapa ett perfekt alibi. Kan vi vara bombsäkra på att den del av UD som är inblandad, i Lomé och Abidjan, har fungerat bättre än UD i Stockholm dess värre gjort denna gång?

Anf. 96 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först säga att jag har en hög uppfattning om den effektivitet och noggrannhet med vilken rättsavdelningen, som har fungerat i detta fall, brukar agera. Det har uppstått ett missförstånd. Det är beklagligt. Det är säkert inte avsiktligt, som Per Gahrton tydligen vill antyda. Men det är ändå någonting som inte kan accepteras. Jag har samma uppfattning som Per Gahrton om att sådant här inte får förekomma, så mycket mindre som Olle Alsén, den journalist som har skrivit artikeln som föranlett frågan har gjort, som jag ser det, ganska förtjänstfulla insatser i jakten på Olof Palmes mördare. Naturligtvis har varken jag eller utrikesdepartementet någon annan uppfattning än att allt som kan göras skall göras för att få fast mördaren.

Per Gahrton tar upp frågan om det är rätt person eller om det föreligger ett falsarium, som UD har fallit offer för. Det vet jag inte. Jag har just innan jag trädde in i lokalen tagit del av handlingar och fotografier som skulle kunna tyda på att det kan föreligga ett slags falsarium. Men det är en sak för polisen att undersöka. Jag tycker nog att Olle Alsén skall vända sig till polisen, vilket jag tar för givet att han har för avsikt att göra.

Anf. 97 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag försöker också hålla distinktionen mellan vad som är polisiärt arbete och vad som är utrikesdepartementets uppgift. Det är klart att

UD inte skall göra en polisiär granskning. Vad det handlar om här är i vilken mån man verkligen kan vara bombsäker på att missförstånd icke uppstår eller har uppstått ytterligare en gång. Utrikesministern har ju här tvingats erkänna ett synnerligen allvarligt missförstånd. Jag vill bestämt förneka att jag antyder att det skulle vara avsiktligt. Jag är fullt medveten om att denna typ av missförstånd dess värre kan inträffa i byråkratier som har en stark dragning åt hemlighetsmakerihållet. Så skulle jag hellre vilja uttrycka det. Men kan man vara bombsäker på att inte liknande missförstånd kan ha uppträtt i Lomé och Abidjan? Vad har ni gjort för att kontrollera detta? Är ni beredda att göra någonting ytterligare, mot bakgrund av nya uppgifter, för att verkligen få garantier för att icke ytterligare missförstånd har uppträtt i denna affär?

Anf. 98 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Som jag sade i mitt svar har man från konsulatet i Lomé och ambassaden i Abidjan haft kontakt från en tidpunkt före mordet fram till lång tid efteråt. I dag har jag fått se tre fotografier av en man. Det finns likheter mellan de tre fotografierna men också starka avvikelser. Man gör gällande att ett av fotografierna inte föreställer den man som det uppges föreställa. Jag kan inte avgöra om det är rätt eller inte – och det är väl svårt för någon annan att göra det också. Det måste vara en sak för polisen, inte för UD-tjänstemän.

Anf. 99 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Ja, det är givetvis en sak för polisen. Men polisen använder sig, såvitt jag vet, när det gäller avlägsna orter som Lomé och Abidjan i viss utsträckning av UDs tjänster. Kan vi möjligen få en konstruktiv avrundning på denna debatt genom att utrikesministern förklarar sig beredd att se till att man verkligen går till botten med detta – mot bakgrund av de nya uppgifter som han delvis tagit del av, och som jag också har fått ta del av här? Kan han förklara sig beredd att se till att man granskar detta hela vägen tillbaka, så att det inte finns minsta risk för något som helst missförstånd? Det hade ju blivit fallet om inte vi hade följt upp detta från vår sida. Kan utrikesministern här säga att man kommer att ta kontakt med generalkonsulatet i Lomé och ambassaden i Abidjan för att gå hela vägen tillbaka för att kontrollera materialets hållfasthet?

Anf. 100 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Tveklöst och så långt det går, ja!

Anf. 101 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! I så fall tackar jag för det svaret och konstaterar att riksdagsfrågor i alla fall kan ha en viss vikt och leda en viss del av vägen fram till någonting konstruktivt.

Anf. 102 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag har alltid betraktat frågorna som ställs här med stor respekt. Det här är inte första gången jag upplever att en fråga har spelat en positiv roll. Det är utmärkt att det ställs frågor. Det här är en utmärkt fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1990/91:596 om en nordisk kärnvapenfri zon

Anf. 103 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen avser att föra upp frågan om en nordisk kärnvapenfri zon på politisk nivå för att åstadkomma konkreta resultat.

I frågan refereras till den rapport om en kärnvapenfri zon i nordiskt område, som en nordisk ämbetsmannagrupp presenterade vid de nordiska utrikesministrarnas möte i Karlshamn i mars i år.

Gruppen tillsattes av ministrarna år 1987 för att undersöka förutsättningarna för en zon. Det måste betonas att detta var första gången under efterkrigstiden som en gemensam nordisk arbetsgrupp tillsattes för att studera frågor på det säkerhetspolitiska området. Arbetet i gruppen har haft ett betydande värde i sig. Säkerhetspolitiska frågor som i arbetets begynnelse tycktes svåra att diskutera har under arbetets gång allt lättare funnit sin plats i ett gemensamt nordiskt tankeutbyte. Beslutet i Karlshamn innebar också att gruppen skall fortsätta att mötas för att behandla särskilda nordiska perspektiv på den säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa och därvid givetvis också tanken på en kärnvapenfri zon.

Rapporten är en intressant genomlysning av de många och mycket komplicerade frågor som är förbundna med en kärnvapenfri zon i nordiskt område. Den måste betecknas som ett väsentligt bidrag till den säkerhetspolitiska debatten i Norden och knyter också denna till den dynamiska utvecklingen i dagens Europa.

Vid mötet i Karlshamn beslöts att rapporten skulle ingå som ett led i de säkerhetspolitiska övervägandena i de nordiska huvudstäderna. Som ett delsvar på Bertil Måbrinks fråga kan jag alltså konstatera att rapporten nu är på politisk nivå hos de nordiska regeringarna. Den skall också i alla de nordiska länderna göras tillgänglig för vidare diskussion. Därför översätts den just nu från den svenskspråkiga versionen till olika nordiska länders språk.

Men beslutet i Karlshamn gick längre än så. De nordiska utrikesministrarna beslöt också att rapporten skulle tillställas den Europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen (ESK) och NATO samt Sovjetunionen och Förenta staterna.

Detta för mig in på en av rapportens centrala punkter och en viktig anledning till att de nordiska länderna beslöt att påskynda arbetet för att ha ett underlag tillgängligt så snart som möjligt detta år.

Ämbetsmännen konstaterar att en nordisk zon måste ses i sitt bredare europeiska sammanhang. Den får inte undergräva de element som hittills

bidragit till säkerhet och stabilitet i norra Europa. Det nordiska säkerhetspolitiska mönstret är och förblir en del av det europeiska mönstret.

Men nu förändras det europeiska perspektivet. Låt mig bara peka på sådana historiska skeenden som Tysklands enande, Warszawapaktens upplösning och demokratiseringen i Öst- och Centraleuropa. Toppmötet inom ESKs ram i Paris i november 1990 satte slutpunkten för det kalla kriget. Vi har gott hopp om att ett avtal om en begränsning av de strategiska kärnvapnen skall kunna föras i hamn och att CFE-avtalet om konventionella styrkereduktioner skall kunna träda i kraft. Inom överskådlig tid avtecknar sig konturerna av förhandlingar om kärnvapen med kort räckvidd. En omprövning av kärnvapenmakternas militära doktriner pågår.

Europa söker sig ett nytt säkerhetspolitiskt mönster. Zontanken måste föras in i det nya europeiska tänkandet för att man skall kunna se hur de två kan passas samman. Så har de nordiska ministrarna beslutat att göra då rapporten nu överlämnas till länderna i ESK-kretsen. Så avser också den svenska regeringen fortsätta att verka i en process som inte bara syftar till ökad säkerhet för staterna i en eventuell zon, utan också till förtroendeskapande i det europeiska sammanhanget och till nedrustning och avspänning i Europa. Detta gemensamma nordiska arbete har ett säkerhetspolitiskt förtroendeskapande egenvärde.

Anf. 104 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för ett långt och utförligt svar. Det blev så förfärande tyst efter Karlshamnsmötet, där denna rapport överlämnades. Jag har mött olika förklaringar till det. En förklaring skulle vara att man vill mer eller mindre begrava denna rapport och inte röra så mycket i zonfrågan. Argumentet skulle då vara att det har skett en positiv förändring när det gäller det säkerhetspolitiska läget i Europa, och zonfrågan skulle därmed komma mera i bakgrunden.

Det är riktigt att det har skett en förändring till det positiva när det gäller det säkerhetspolitiska läget i Europa, med de stora förändringarna i Östeuropa osv., precis som utrikesministern säger. Men det kan ju inte vara ett argument för att zonfrågan därmed mer eller mindre skulle föras bort från dagordningen. Så har jag heller inte uppfattat utrikesministern.

I svaret sägs: "Ämbetsmännen konstaterar att en nordisk zon måste ses i sitt bredare europeiska sammanhang. Den får inte undergräva de element som hittills bidragit till säkerhet och stabilitet i norra Europa."

Jag har lite svårt att förstå deras resonemang. Om man nu driver den nordiska zonfrågan aktivt, kan jag inte på något sätt se att det skulle störa eller undergräva den process som pågår i Europa, utan det måste ju vara ett komplement. Jag håller inte med dem i deras resonemang. Jag vet inte om utrikesministern gör det, eller hur utrikesministern ser på det här.

Anf. 105 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först säga att avsikten verkligen inte är att tysta ner frågan om en nordisk kärnvapenfri zon och att låta allt vara nog med det som är presterat. Vad vi fått är en värdefull genomlysning. Ämbetsmannagruppen har gjort ett utomordentligt fint arbete. Nu gäller det att fortsätta diskus-

sionen. Framför allt gäller det att få ESK-staterna att förstå att en nordisk kärnvapenfri zon skulle kunna bli ett mycket värdefullt led i skapandet av ökat förtroende. Det är en förutsättning för att zonen skall kunna komma till stånd. Utav de fem länder, som ligger bakom ämbetsmannagruppens rapport, tillhör ju tre länder Nato. Man måste alltså göra en gemensam bedömning och då är det rätta sammanhanget just ESK. Avsikten är att vi skall vara aktiva på området, inte begrava zontanken.

Anf. 106 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag är nöjd med den sista komplettering som utrikesministern gjorde. Jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1990/91:614 om de tillfångatagna svenskarna i Kashmir

Anf. 107 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Karin Israelsson har frågat mig om vilka snara åtgärder regeringen ämnar vidta för att påskynda ett fritagande av de båda svenskarna Johan Jansson och Jan Ole Loman, vilka kidnappats av en muslimsk grupp i Kashmir.

Det har nu gått sju veckor sedan kidnappningen. Dess värre har ansträngningarna att få till stånd en frigivning ännu inte lett till något resultat, vilket naturligtvis är djupt otillfredsställande. Jag är medveten om vad detta betyder även för Janssons och Lomans anhöriga. Utrikesdepartementet står i fortlöpande kontakt med dessa.

Både regeringens kontakter med indiska regeringen och våra övriga ansträngningar för att medverka till en frigivning av de båda svenskarna inleddes självfallet omedelbart när kidnappningen blev känd. De har oavbrutet fortsatt sedan dess. Vår ambassad i New Delhi arbetar intensivt för att Jansson och Loman skall släppas fria. Ambassaden har haft tjänstemän på plats i Kashmir för att hålla nära kontakt med polis- och militärmyndigheterna och med representanter för det kraftverksprojekt som Jansson och Loman arbetar vid. Vi har i ett uttalande via ambassaden i New Delhi riktat en vädjan till kidnapparna, i vilken vi både erinrade om Sveriges engagemang för mänskliga rättigheter och fastslog att våldshandlingar och brott var oacceptabla medel i kampen för dessa rättigheter. Därefter har kabinettssekreteraren gjort ett uttalande, som också återgavs i pressen i Kashmir. Ytterligare vädjanden har sedan dess gjorts genom vår ambassadör i New Delhi. Ambassaden har också förmedlat vädjanden till kidnapparna från de anhöriga. Regeringen är vidare beredd att vid behov omgående sända en läkare till Kashmir för att bistå de kidnappade om möjlighet härtill skulle ges. Åtgärder har redan vidtagits för omedelbar läkarhjälp så snart svenskarna frigivits.

Ett stort antal organisationer som intresserar sig för mänskliga rättigheter i Kashmir har anslutit sig till regeringens vädjanden om frisläppning. Detta

har skett genom uttalanden av både FNs generalsekreterare, Amnesty International och Islamiska föreningen i Stockholm, vilka utrikesdepartementet varit i kontakt med. Även indiska MR-organisationer och olika grupper i Kashmir har krävt frigivning. Krav på frigivning har också kommit från den pakistanska sidan i Kashmir.

Regeringen har även vidtagit andra åtgärder, som jag av olika skäl inte har möjlighet att gå in på här, därför att detta skulle kunna skada syftet att på bästa sätt bidra till ansträngningarna att få Jansson och Loman fria. Jag kan emellertid försäkra Karin Israelsson att vi ständigt arbetar med fallet och självfallet också i fortsättningen kommer att pröva allt som kan främja en lösning.

Jag vill som ett positivt inslag i bilden nämna att det är vårt bestämda intryck att befolkningen i Kashmir-dalen starkt sluter upp för en frigivning, och befolkningen är mycket kritisk mot kidnapparna därför att kidnappningen inte gagnar kashmirbornas intressen. Exempelvis har de cirka tusen kashmirbor som arbetar för det svenska kraftverksprojekt, där de båda svenskarna är anställda. också vädjat om svenskarnas frihet. Kidnappningen har medfört att arbetet vid detta för Kashmir viktiga projekt nu ligger nere, att dessa kashmirbor blivit arbetslösa och att projektets genomförande kan äventyras.

Slutligen vill jag framhålla att den indiska regeringen, som givetvis har ansvaret för de åtgärder som vidtas i Kashmir för att förmå kidnapparna att frige de båda svenskarna, alltjämt anser sig ha goda förhoppningar om att en lösning inte skall vara alltför avlägsen.

Den svenska regeringen har emellertid framfört sin djupa oro och besvikelse över tidsutdräkten till den indiska regeringen. Detta gjordes bl.a. helt nyligen av chefen för utrikesdepartementets politiska avdelning till Indiens ambassadör i Stockholm. Samtidigt har vi från svensk sida framfört till indierna att vi är angelägna om att en lösning sker på ett sätt som inte vållar de fångna svenskarna skada. Den fritagning Karin Israelsson talar om kan vara mer komplicerad än den låter.

Anf. 108 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag vill först tacka utrikesministern för ett långt och utförligt svar på min fråga. När jag ställde frågan tyckte jag att det hade varit väldigt tyst angående den här kidnappningen – inte minst ifrån regeringens sida. Svaret brukar ofta vara att tyst diplomati pågår, och under den tiden släpper man inte ut någon information.

Jag tror att det var ganska klargörande, när vi nu fick beskedet, att en hel del arbete trots allt har pågått. Möjligtvis har man inte ställt tillräckligt starka och kraftfulla krav på den indiska regeringen, som ju har huvudansvaret för det projekt som ligger bakom ett svenskt engagemang, nämligen att åstadkomma ett kraftverk i den här delen av Indien. Som bekant pågår här samtidigt ett val. Kanske skulle man tidigare ha försökt att påverka nuvarande regering genom att mer officiellt i deras land uttala vad man från svensk regerings sida egentligen tycker och anser om rådande situation, samt uttala vilka krav vi ställer på en indisk regering när det gäller att skydda ut-

ländska medborgare, som utför ett gagneligt arbete i deras land. Vi har inte sett speciellt mycket av ett sådant agerande.

Utrikesministern avslutar sitt svar rätt dystert, nämligen att det kan handla om en mycket komplicerad fritagning. I dagens tidningar har jag läst att det finns skäl att påstå att svenskarna kommer att friges när man har fått en stabilare regering, en regering som tvingas ta itu med Kashmirfrågan. Frågan är: Har vi tid att vänta? Finns det ingen ytterligare möjlighet att kunna påverka för att se till att de här två som sitter i ovisshet – och deras anhöriga naturligtvis – får ett positivt svar? Det är inte bra att svenskar på det här viset skall vara en del i ett storpolitiskt pussel.

Anf. 109 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag delar till fullo den uppfattningen. Det är naturligtvis någonting helt oacceptabelt både från mänskliga synpunkter och internationella rättssynpunkter att man kidnappar folk på det här sättet och håller dem i fångenskap. Men det är den indiska regeringen som bär ansvaret för att gisslan släpps. Det är de indiska myndigheterna som måste agera. Jag kan försäkra att den indiska regeringen inte ett ögonblick svävar i tvivelsmål om vilka bestämda krav den svenska regeringen har, och det har den inte gjort under hela den här tiden. Sedan är det ju alltid en avvägning som kan vara nog så besvärlig ibland. Det gäller att komma underfund med vad som bäst tjänar syftet, och vilken väg man skall gå. Det har naturligtvis förekommit en lång rad uppvaktningar, samtal och påtryckningar, men även en del tyst diplomati som kan vara nog så värdefull. Jag hoppas i alla fall att den kommer att visa sig vara det.

Om man får tro kidnapparna, vilket man kanske skall vara försiktig med, eller om man gör en egen analys, kan det val som har förrättats avsevärt ha ökat de kidnappades möjligheter att komma loss.

Anf. 110 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för utrikesministerns förtydligande i den här frågan. Min förhoppning är att arbetet fortsätter kanske något mer intensivt och med en mer officiell prägel, vilket i sig skulle kunna utgöra en påtryckning. Amnesty International har inte haft möjlighet att skicka representanter till Kashmir. De indiska myndigheterna förvägrar en sådan organisation inresetillstånd, vilket jag tycker är anmärkningsvärt. Amnesty International brukar ju i många andra länder spela rollen av ett språkrör. De indiska myndigheternas agerande kan tyda på att man inte vill att de oegentligheter som förekommer skall uppenbaras.

Vi får naturligtvis se vad som händer efter valet. Också min förhoppning är att det skall bli en stabil regering. Om så inte blir fallet, blir ju läget betydligt bekymmersammare. Det är väl för sent att göra någonting från Sverige för att påverka valutgången och något sådant kan jag inte heller fordra av en utrikesminister. Men om man tidigare hade varit litet mer officiell i sitt agerande och i sin kritik, hade man kanske kunnat påverka valutgången.

Anf. 111 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill bestämt avvärja beskyllningarna om att man från utrikesdepartementet skulle ha varit passiv och inte bedrivit ett intensivt ar-

bete. Det är många tjänstemän på utrikesdepartementet som har varit fullt upptagna med att hålla kontakt, inte minst med de anhöriga, och med att finna nya vägar. Dessa tjänstemän har utfört ett utomordentligt arbete, vilket de som regel gör.

Det är indiska regeringen som avgör om Amnesty International skall få komma in i Kashmir, något som vi och Amnesty International har krävt, vilket dock inte har hjälpt.

Efter att ha fått en noggrann redovisning av alla steg är jag övertygad om att man från utrikesdepartementet har gjort den rätta avvägningen med hänsyn till möjligheten att åstadkomma ett resultat. Där kan man ha olika uppfattningar. Karin Israelsson är välkommen till utrikesdepartementet, så skall hon få en mycket noggrann föredragning.

Anf. 112 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för denna inbjudan. Det är möjligt att jag kommer att utnyttja den.

Det finns många som har haft funderingar kring detta. Svaret som har lämnats i dag har delvis skingrat en del av den dimma som har legat över det här. Det kan möjligtvis vara så, att svensk massmedia inte har uppmärksammat UDs agerande. Man har redovisat vad som har hänt på plats med hjälp av den ambassadpersonal som där finns, men inte att svenska regeringen genom kontakter med den indiska regeringen skulle ha gjort någonting. Det är i så fall en miss. Detta hade kanske också kunnat påverka.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1990/91:607 om Saab-Scanias koncernbidrag till Saab-Automobile

Anf. 113 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Lars Norberg har frågat mig om det inte finns någon gräns för regeringens givmildhet mot Saab.

När staten i olika former och i olika sammanhang engagerar sig i projekt som drivs av företag är det för att statens engagemang förväntas leda till en utveckling som är väsentlig för landet i stort eller för en viss region.

Riksdagen beslöt år 1989 att staten skall medverka vid finansieringen av ett civilt flygplan vid Saab-Scania AB, kallat Saab 2000. Staten medverkar i finansieringen på affärsmässiga villkor och med lägst 1 050 milj.kr. och högst 1 200 milj.kr. Hittills har 600 milj.kr. betalats ut. I överenskommelsen ingick att Saab-Scania skulle etablera en fabrik för tillverkning av bensinmotorer till personbilar i Karlskrona. Den skulle ha minst 500 anställda från utgången av år 1993 efter en successiv uppbyggnad med början år 1991. Saab-Scania har anmält till regeringen att investeringen för närvarande inte genomförs utan att den har skjutits på framtiden. Saab-Scanias civila flygverksamhet har sedan år 1980 haft en mycket positiv utveckling.

Ett lokaliseringsstöd på 154 milj.kr. har betalats ut till Saab-Scania för investering i en personbilsfabrik i Malmö. Regeringen har konstaterat, att en-

ligt reglerna kan regeringen begära att 77 milj.kr. återbetalas. Regeringen diskuterar för närvarande bl.a. denna fråga med Saab-Scania.

Saab-Scania fick genom regeringsbeslut den 25 april 1991 en s.k. koncernbidragsdispens för bidrag till Saab-Automobile AB under åren 1991–1992. Vid utformningen av svaret har jag i denna del samrått med biträdande finansminister Erik Åsbrink. Koncernbidrag är under vissa förutsättningar avdragsgillt för det givande företaget och skattepliktigt för det mottagande företaget. Ett villkor är att moderföretaget äger mer än 90 % av aktierna i dotterföretaget. Regeringen kan medge dispens från villkoren för koncernbidrag för verksamhet som är av väsentlig betydelse från samhällsekonomisk synpunkt.

Saab-Automobile ägs av Saab-Scania och General Motors med hälften var. De koncernbidrag som kan komma i fråga ges till en verksamhet som kännetecknas av långsiktiga och starka utvecklingsinslag. Saabs personbilsverksamhet är av väsentlig betydelse för landets ekonomi. Företagets stora utvecklingsresurser och höga tekniska kompetens är av betydelse för näringslivet som helhet. Företaget bidrar till landets export och är viktigt för sysselsättningen, inte bara på de egna verksamhetsorterna utan även på orter med underleverantörer. Regeringens beslut uppfyller alltså de förutsättningar som uppställts för dispens.

Statens medverkan i vissa av Saab-Scanias verksamheter är klara exempel på engagemang som har eller förväntas ha stor positiv betydelse för svensk industri och för vissa regioner. Regeringen har inte särbehandlat Saab-Scania och Saab-Automobile i något avseende.

Anf. 114 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Jag tackar för svaret, även om det ju inte var något formellt svar på den fråga som jag ställde, men eftersom min fråga var en smula provokativ, kan jag förstå att industriministern inte ville svara på var gränsen går för givmildheten mot Saab.

Svaret innehåller en intressant redogörelse för de stöd som har getts till Saab, men enligt min uppfattning är det en något ofullständig redogörelse. Det stöd på 350 milj.kr. som staten gav 1980 nämns inte i svaret. Jag undrar hur mycket av den insatsen som kan ha kommit tillbaka till staten.

Det är också intressant att notera att 600 milj.kr. av stödet till Saab 2000 har betalats ut. Hur kommer det sig att inte hela stödet har utbetalats? Beror det på att bensinmotorfabriken inte tycks bli av? Det skulle också ha betalats ut ett etableringsstöd till denna fabrik i Karlskrona, vilket uppenbarligen inte heller kommer att utbetalas. Jag vill gärna ha en bekräftelse på detta.

I min fråga nämnde jag att förutom lokaliseringsstödet till Malmö, var det fråga om förlustavdrag och ett mycket lågt tomtpris, som närmast också har drag av stöd. I och för sig är det klart att regeringen kan ge dispens för koncernbidrag. Min uppfattning är att det inte finns anledning att Saab, eller General Motors, skall särbehandlas. Visserligen rör det sig om stora förluster, så det finns ju hål att stoppa pengarna i så att man kan slippa betala skatt.

Jag anser att själva produkten från miljösynpunkt inte är av det slaget att den bör uppmuntras i förhållande till andra produkter.

Anf. 115 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Att det inte har utbetalas mer än 600 milj.kr. av villkorslånet hänger samman med det avtal som har träffats. De 112 milj.kr. till etablering av en bensinmotorfabrik i Blekinge har naturligtvis inte utbetalats, eftersom det inte har blivit någon fabrik. Saab har inte tagit definitiv ställning till om huruvida det blir en fabrik eller inte. Därför hålls den frågan öppen.

Saab-Scanias köp av tomtmark i Malmö var en affärsuppgörelse som innebar att Svenska varv sålde AB Kockums till Saab-Scania. Det finns ett avtal som naturligtvis är en affärshemlighet och som jag därför inte kan gå in på här. Det rör sig alltså om en affärsuppgörelse, och jag utgår ifrån att Svenska varv har tagit betalt på det sätt som marknaden medger för den tomt som finns i Malmö och som nu disponeras av Saab.

Anf. 116 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Det är möjligt att Svenska varv antog det pris som Saab-Scania var villigt att betala, men om tomten hade bjudits ut på marknaden, är det möjligt att priset hade blivit ett annat. Det fanns kanske flera intressenter än Saab-Scania när affären gjordes upp. Som industriministern sade skyddas affären av affärshemlighet, så vi vet inte hur stor den icke osannolika subventionen kan ha varit.

Min grundfråga är: Varför skall denna verksamhet särbehandlas? Jag tror inte att det finns någon svensk industri som har fått stöd av den här storleksordningen. Jag vet inte om industriministern kan nämna något exempel på någon annan industri som har gynnats på samma sätt.

Anf. 117 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Varje beslut som har fattats, vare sig det gäller regionalpolitiken eller detta villkorslån, har fattats efter bedömning av på vilket sätt det stöder den samhällsekonomiska utvecklingen och sysselsättningen. Det är dessa grunder som har varit avgörande och som är avgörande också i andra fall där samhället engagerar sig.

Akutmottagningen är nu stängd, men det finns naturligtvis projekt som har stor betydelse för utvecklingen av olika industrier. Den civila flygplanstillverkningen i Sverige är ett område där vi har stora möjligheter att hävda oss i framtiden. Det visar sig också att Saab nu tillhör de världsledande när det gäller flygplan av den storlek som tillverkas. Det är en utveckling som har lett till att sysselsättningen i Sverige inte bara bevarats utan också utvecklats.

Det förhåller sig på samma sätt med bilindustrin. En nedläggning av Saabs automobilfabrik skulle naturligtvis skapa utomordentligt stora problem på flera håll i landet, inte bara i Trollhättan där Saab har sin huvudsakliga verksamhet, utan även på många andra orter med tiotusentals arbetslösa som följd.

Anf. 118 LARS NORBERG (mp):

Herr tallman! Det är klart att detta är oerhört viktigt från sysselsättningssynpunkt.

Det är min uppfattning att flygplanstillverkningen går mycket bra, och

därför hade man med fördel kunnat finansiera den verksamheten på konventionell sätt på marknaden. Det finns mycket svaga skäl för staten att gå in och stödja det som ändå går väldigt bra.

Beträffande det som går dåligt, nämligen bilindustrin, finns det kanske anledning att – när det är fråga om skattemedel – fundera över om inte dessa skattepengar skulle kunna användas på andra områden som långsiktigt är mer hoppingivande än den ganska lyxbetonade biltillverkning som Saab-Automobile bedriver.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1990/91:633 om industrietableringen i Gävleborg

Anf. 119 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig vilka planer regeringen har för nya industrietableringar samt för ökad förädling inom befintlig industri i Gävleborg.

I en marknadsekonomi som den svenska är det de enskilda människorna och företagen som genom sina initiativ etablerar och utvidgar verksamheter. Även de statliga företagen investerar över hela landet.

Regeringens uppgift i detta sammanhang är främst att medverka till att skapa goda allmänna förutsättningar för att näringslivet skall kunna utvecklas. Regeringens politik har därför på senare tid varit inriktad mot att på olika sätt motverka den kostnadskris, som tillsammans med den vikande konjunkturen, hotar att drabba sysselsättningen i hela landet. Genom att bl.a. bekämpa inflationen, medverka till en långsiktig lösning av energiförsörjningen och förbereda ett närmande till EG har regeringen lagt en god grund till en framtida positiv utveckling av näringslivet.

I den proposition om näringspolitik för tillväxt som regeringen förelagt riksdagen i vår finns också en rad förslag till att förbättra förutsättningarna för näringslivet. Genom bl.a. kraftigt ökade investeringar i infrastruktur och utbildning kan den ekonomiska utvecklingen påskyndas.

För att denna utveckling skall komma hela landet till godo har på senare år därutöver förts en kraftfull regionalpolitik. Inom detta politikområde är numera stora delar av resurserna och därmed ansvaret delegerat till länsstyrelserna. Så har till exempel anslaget för regional utveckling i Gävleborgs län sedan budgetåret 1982/83 ökats från ca 16 milj.kr. till under innevarande budgetår 70 milj.kr. Härutöver har regeringen och statens industriverk möjlighet att medverka med t.ex. regionalpolitiskt stöd till nya större industriprojekt som innebär en ökad vidareförädling av länets råvaror.

Det regionalpolitiska företagsstödet under det senaste budgetåret beräknas sålunda medverka till att skapa över 300 nya arbetstillfällen i Gävleborgs län i samband med investeringar på över 150 milj.kr. i länet.

Anf. 120 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret. Min taletid är mycket kort, och det finns mycket att säga om Gävleborgs län. Jag behöver därför

inte rabbla upp siffror, eftersom industriministern känner till dem, eller tala om hur det förhåller sig med arbetslöshet, osv.

Det är naturligtvis riktigt att länsanslagen till länsstyrelsen i Gävleborgs län har ökat, men de hade kunnat vara större för det kommande budgetåret om man inte hade prutat 78 miljoner från det totala anslaget när det gäller regionala utvecklingsinsatser. Detta var alltså vad som skedde, dvs. att man minskade anslagen. Samtidigt stiger arbetslösheten.

Industriministern säger att även de statliga företagen investerar i hela landet. Det gör de naturligtvis, men jag ser vissa problem. Vi hade tidigare statliga järnvägsverkstäder i Gävleborg. De hade betydelse för länet. De såldes som bekant till privata företag, och de håller nu på att lägga ned dem. Samtidigt skall kraftiga infrastrukturella satsningar göras, förmodligen även när det gäller länet. Gävleborg kommer att få en del. Det hade varit bra om man hade haft kvar dessa järnvägsverkstäder. Där fanns det nämligen ett gediget kunnande. Nu har man avhänt sig detta.

En del av domänverkets skogar skall säljas ut, eller säljs ut. Jag tycker inte att man skall göra det, utan jag tycker att man i stället skall behålla dem och göra exempelvis en satsning på att vidareutveckla eller vidareförädla sågverksprodukterna. Nu avhänder man sig även detta och lägger över det på de privata företagen. Jag har även frågat om vidareförädling när det gäller vårt län.

Låt mig även helt kort nämna ett annat exempel som gäller Bergviks Kemi, som är en viktig och medelstor industri i Gävleborgs län. Ännu har man inte löst skattefrågan för detta företag när det gäller talloljan som är företagets råvara. Beskattningen av denna produkt jämförs med beskattningen av energi. Det finns många exempel som jag skulle kunna rada upp.

Anf. 121 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Först och främst är länsanslagen inte de enda resurserna som finns för regionalpolitiken. Det finns resuser både hos statens industriverk och hos regeringen. Jag har inte hört att något projekt i Gävleborg inte skulle ha kommit till stånd på grund av att det har saknats pengar.

Det är klart att vi får räkna med att det sker strukturförändringar också när det gäller den verksamhet som staten är inblandad i. SJ har inte sålt dessa verkstäder på grund av att man inte behöver järnvägsvagnar i fortsättningen, utan det har varit en åtgärd för att man skall försöka åstadkomma en strukturförändring som skall förstärka konkurrenskraften för denna tillverkning i Sverige. Men inte ens det har räckt, utan det visade sig sedan att konkurrensen utifrån när det gäller att tillverka järnvägsvagnar var så hård prismässigt att man från Asea Brown Boveris sida inte klarade fortsättningen heller.

Man kan inte driva verksamhet där man inte kan konkurrera. Om man skulle göra det skulle man få lov att öppna akutmottagning igen och för varje järnvägsvagn skicka med kanske någon miljon. En sådan politik vill jag inte företräda. Vi måste se till att de industrier som vi har är konkurrenskraftiga och kan klara sig med de inkomster som de får för de produkter som de säljer. Att bedriva subventionsverksamhet är ingen satsning som leder till ökad välfärd, utan det innebär bara att vi konserverar en struktur som kommer att kosta oss mycket pengar i framtiden.

Domänverket bolagiseras nu i avsikt att man skall åstadkomma en effektivisering så att det skall bli mer slagkraftigt och delta i de strukturförändringar som är nödvändiga i svensk skogsindustri. Jag tror att det kommer att bli en betydande kraft för att utveckla skogsindustrin. De fastigheter som nu säljs ut är inte av den karaktären att de har en avgörande betydelse för skogsindustrins framtid, inte ens i Gävleborg.

Anf. 122 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Låt mig åter nämna Bergviks Kemi. Det har både från socialdemokratiskt håll i länet, från vårt håll och från andra partiers håll föreslagits att man skulle göra en satsning på ett träkemiskt forskningscentrum, exempelvis i Söderhamnsområdet, där man skulle använda skogsråvara, skogsspill, osv. för att utveckla kemiska produkter. Men det har inte blivit något sådant. Det är ett konkret förslag. Samtidigt har vi Bergviks Kemi, som är en typ av denna industri, men som skulle kunna vidareutvecklas betydligt. Men företaget håller på att brottas med denna skattefråga. Och det är bevislingen industriministerns och biträdande finansminister Erik Åsbrinks bord. Skulle man få rätsida på denna skattefråga – som nu håller på att leda till att företaget går under – tror jag att det där finns en möjlighet att vidareutveckla, vidareförädla, denna industri, vilket skulle betyda otroligt mycket för inte minst Hälsingland.

Anf. 123 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Beträffande Bergviks Kemi vill jag bara säga att skattefrågan när det gäller talloljan är under beredning i regeringskansliet. För 1991 har företaget fått anslag från ÖCB, så det är alltså ingen ko på isen, och det kommer naturligtvis ett förslag även i denna fråga.

Anf. 124 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Det är riktigt att företaget har fått ett visst anslag för detta. Men industrin och ledningen måste självfallet få ett besked, och det kan ju inte vara så otroligt svårt att lösa den frågan. Så många kemiska industrier av denna sort har vi ju som bekant inte i landet. Vi bör därför vara rädda om den och se till att det fattas ett beslut ganska snart som kan möjliggöra att denna industri utvecklas.

När det gäller järnvägarna och de järnvägsindustrier som vi har kan man ju alltid framföra argumentet om konkurrenskraft, osv. Men den s.k. satsning som skall göras, och som kan ifrågasättas – den skall diskuteras här i morgon – på bl.a. järnvägen kan man ha olika uppfattningar om. Men industriministerns uppfattning är att det skall göras kraftiga satsningar. Sedan kan vi diskutera finansieringsfrågan. Men denna satsning på bl.a. järnvägen fanns inte med när verkstäderna lades ned.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1990/91:636 om gruvindustrin i Västerbotten

Anf. 125 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Maggi Mikaelsson har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att rädda förutsättningarna för gruvindustrin i Västerbotten i framtiden.

Den utveckling som Maggi Mikaelsson tecknar för Västerbotten beror till stor del på att vissa gruvor inom Boliden Minerals gruvverksamhet måste läggas ned till följd av malmbrist. Utvecklingen med en krympande malmbas har delvis varit förutsägbar, och detta förhållande är också ett av de grundläggande motiven till att staten med regionalpolitiska medel har varit med och finansierat Bolidens s.k. gruvpaket.

Regeringen och Boliden Mineral AB träffade år 1988 en principöverenskommelse om gruvinvesteringar i det regionalpolitiska stödområdet och i Bergslagen. Bolidens investeringsprogram uppgår till närmare 1,7 miljarder kronor i olika gruvprojekt. Staten medverkar med bl.a. 314 milj.kr. i form av lokaliseringsbidrag. Boliden får även ta investeringsfondsmedel i anspråk. Ungefär hälften av investeringarna kommer Västerbottens län till del.

Gruvinvesteringarna är strategiskt viktiga ur malmförsörjningssynpunkt och syftar till att ta fram ytterligare malmbas. Investeringarna är i det närmaste avslutade, och redan nu kan man konstatera att satsningarna var riktiga. Förutom utvidgad malmbas i befintliga gruvor, har de nya gruvorna Kankberg och Åkerberg i Skelleftefältet tillkommit. Petiknäs är ett annat exempel på projekt som kommer att bli en ny gruva i Skelleftefältet under hösten.

När det gäller prospekteringsnivån kan jag med tillfredsställelse konstatera att Boliden Mineral nyligen har antagit ett femårigt program om totalt 250 milj.kr. för enbart Skelleftefältet. Satsningen baseras på positiva erfarenheter av tidigare prospektering i området. Jag kan erinra om att Boliden Mineral AB under perioden 1983–1990 har erhållit statligt prospekteringsstöd om ca 86 milj.kr. för projekt i Skelleftefältet.

Jag vill även framhålla den statliga anslagsfinansierade prospekteringen genom nämnden för statens gruvegendom (NSG). NSGs planer för 1991 års prospektering innebär att drygt 25 milj.kr. avsätts till projekt i Västerbotten. Satsningen kommer att på årsbasis bli den största NSG har gjort i länet någonsin. En stor del av NSGs prospekteringsverksamhet i Västerbottens län bedrivs i samverkan med utländska företag.

Avslutningsvis vill jag tillägga att frågan om statens framtida engagemang inom svensk prospektering för närvarande bereds i regeringskansliet. Som ett led i detta arbete har industridepartementet haft överläggningar med gruvföretagen i landet, för att höra hur man ser på de långsiktiga frågorna kring svensk gruvnäring.

Anf. 126 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Jag skall be att få tacka industriministern för svaret. Jag tror inte att de som bor i Västerbotten ser så ljust på situationen som industriministern verkar göra. Sedan 1984 har antalet anställda inom gruvnäringen minskat med 2 000 personer. Det är nästan en halvering. Om man lägger till

de 837 som är varslade i dag är det faktiskt en dryg halvering. Som jag skrev i min fråga kommer det fram till årsskiftet 1992-1993 att ske indragningar i inlandet – i Kristineberg 227 personer, i Boliden 337 personer och ungefär lika många i Rönnskär.

Industriministern säger i sitt svar att man kommer att öppna nya gruvor. Det intressanta är hur många jobb som kommer att skapas i dessa nya gruvor. Malm och mineral är basnäringar i Västerbotten, och det är viktigt för framtiden att vi har en gruvverksamhet som kan fortsätta. Som jag sade finns det ett akut problem, inte bara med nedläggningar och varsel inom gruvindustrin utan även inom många andra områden. Men detta är framför allt ett problem på sikt. Min fråga gällde också investeringarna för framtiden. Det sägs att man med nuvarande prospektering inte kommer att ha någon brytning av sulfidmalm om tio år.

Mineralråvarukommittén menar att prospekteringarna i princip skulle behöva fördubblas för att man skulle nå upp till en prospekteringsverksamhet som är tillräcklig för att kompensera det årliga malmuttaget. Mot denna bakgrund är det intressant att inte ens de malmförekomster som finns i dag i Västerbotten finns kartlagda.

Jag skulle vilja fråga industriministern om han tror att det kommer att finnas någon gruvverksamhet på 2000-talet med nuvarande prospekteringsnivåer.

Anf. 127 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Orsaken till att man dragit ned verksamheten i Kristineberg är att det saknas malmbas. Det betyder att det måste bedrivas ytterligare prospektering i Skelleftefältet för att man skall kunna få fram den malm som är nödvändig för att hålla sysselsättningen uppe och verksamheten i gång i Rönnskär.

I avsikt att ta reda på investerarnas planer för framtiden har vi haft överläggningar med de olika gruvföretagen. Det är ju inte lönt att bedriva prospekteringsverksamhet om det inte finns intresse från industrin att driva verksamheten vidare.

Vi har kommit en bit i dessa prövningar. Min bedömning är att det finns goda förutsättningar för att utveckla gruvverksamheten uppe i Skelleftefältet. Jag tror att en koncentration av verksamheten när det gäller prospektering till Skelleftefältet är en god tanke för framtiden för att utnyttja den infrastruktur som finns i Kristineberg, Rönnskär och Boliden. Därför är min bedömning att gruvverksamheten kommer att fortsätta, men detta förutsätter att vi koncentrerar prospekteringen till Skelleftefältet både från gruvföretagens sida och från statens sida. Avsikten med dessa överläggningar är att kunna lägga fram ett förslag för riksdagen om den framtida inriktningen på prospekteringen.

Anf. 128 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Det är väldigt viktigt att man tar till vara vad mineralråvarukommittén har sagt om att det faktiskt brister i engagemanget från statens sida.

Rune Molin säger att det är viktigt att det finns företag som är beredda att

satsa på gruvindustri. Det är självklart att det är viktigt. Men för att man skall våga satsa måste man också veta att det finns malmer i jorden. Därför behövs det en statlig prospektering som innebär att man kan gå över hela fältet, hela ytan.

I sitt svar har ministern också hänvisat till att Boliden Mineral har gjort en stor satsning för de kommande fem åren. Men om man ser på historien är det ungefär en lika stor satsning som den som man har gjort under de senaste tio åren. Det är egentligen ingenting nytt som har tillkommit, utan man fortsätter i princip på samma sätt som tidigare.

Man behöver kanske också investera i annat än prospektering. Det gäller forskning och ny teknik. Det finns i dag inte teknik för att ta till vara all den malm eller alla de mineraler som finns.

Anf. 129 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Vi jobbar med gruvverksamhet och prospektering och kommer tillbaka till riksdagen med förslag. Det är klart att detta område är utsatt på olika sätt. Det krävs då även andra regionalpolitiska insatser för att bredda arbetsmarknaden och förstärka möjligheterna till sysselsättning. Av detta skäl har vi gjort Björksele församling till ett tillfälligt stödområde. Vi har även förstärkt länsanslaget med 10 milj.kr. för att man skall kunna skärpa insatserna för att få till stånd verksamhet vid sidan om gruvindustrin. Jag tror att det är nödvändigt att vi åstadkommer den differentieringen av arbetsmarknaden där uppe. Då behövs regionalpolitiska insatser av denna karaktär.

Anf. 130 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Jag skulle vilja återkomma till de frågor som jag inte fick svar på. Som vi vet är Västerbottens län ett län där det finns åtskilliga oupptäckta malmtillgångar. Det är då märkligt att man ännu inte har kartlagt alla mineraler och malmer som finns där. Kan man få en sådan kartläggning till stånd med statens hjälp inom överskådlig framtid?

Det finns även en hel del mineraler i de slagghögar som man i dag inte utnyttjar av olika skäl, bl.a. lönsamhetsskäl. Man har inte utvecklat någon teknik för utvinning. Ett sådant exempel är att man inte kan utvinna platina ur slam. Det förekommer en hel del platina i det slagg och slam som man får vid mineralutvinningen i Västerbotten.

På samma sätt har vi ingen kunskap om att prospektera för diamanter. Det har uppgivits att det skulle finnas diamanter i Västerbotten.

Anf. 131 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Som jag sade tidigare skall vi återkomma till riksdagen beträffande de insatser som vi är beredda att föreslå för prospektering i Västerbottens län.

Anf. 132 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Jag tackar än en gång för svaret. Detta är en mycket viktig fråga för Västerbotten. Det är också en viktig regionalpolitisk fråga, efter-

som malm- och mineralförekomsterna ofta finns i glesbygden. Det är där vi behöver finna förutsättningar för att kunna skapa sysselsättning.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1990/91:637 om Värmlands framtida industristruktur

Anf. 133 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Björn Samuelson har frågat mig vilka konkreta framtidssatsningar regeringen är beredd att vidta för att utveckla och stabilisera grunden för en framtida industripolitisk struktur i Värmland.

I den tillväxtproposition som regeringen lade fram tidigare i vår presenterades en rad insatser i hela landet som skall förbättra förutsättningarna för näringslivet. Genom bl.a. de ökade satsningarna på infrastruktur och utbildning förbättras framtiden vad gäller både sysselsättning och ekonomisk tillväxt.

I vissa delar av landet är dock förutsättningarna för en dynamisk utveckling av näringslivet mindre goda. I den tid vi befinner oss i nu, med vikande konjunktur, blir strukturförändringarnas effekter tydligt kännbara och svåra. Därför för regeringen en långsiktig och aktiv regionalpolitik, dels i områden med mindre gynnsamma konkurrensförhållanden, dels i områden som drabbats av strukturförändringar. I Värmland ingår elva av länets kommuner i stödområde.

Stöd till nya projekt och verksamheter i stödområdet kan bl.a. lämnas i form av regionalpolitiskt företagsstöd. Under senare år har länsstyrelsen i Värmlands län fått kraftigt ökade medel för regional utveckling. Sedan budgetåret 1982/83 har anslaget för regional utveckling i Värmlands län blivit fyra gånger så stort och uppgår innevarande budgetår till 75 milj.kr. Detta betyder att länsstyrelsen fått ett utökat ansvar för den regionala utvecklingen.

Det är viktigt att poängtera att nya idéer och projekt inte finns färdiga för avhämtning här i Stockholm.

Däremot kan regeringen, i särskilda fall, vara med och stödja strategiska och bra projekt i de fall beslut om stöd inte kan fattas av länsstyrelsen eller statens industriverk. Regeringen har vid ett flertal tillfällen varit med och finansierat projekt som är av stor vikt för Värmlands utveckling, bl.a. Munkfors Svetscentrum och turistanläggningen i Branäs, och nu senast lämnades ett lokaliseringsbidrag på 10 milj.kr. till Tetra Paks etablering i Sunne.

Anf. 134 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret. I sitt svar säger industriministern: "Det är viktigt att poängtera att nya idéer och projekt inte finns färdiga för avhämtning här i Stockholm." Nej, inte heller jag tror att industridepartementet är något slags pizzabutik, även om en del förslag till sin konsistens ibland kan liknas vid en dubbelvikt calzone.

Det har emellertid funnits nya idéer och projekt. Jag tror att folket nu vill

höra konkreta förslag från socialdemokratin och regeringen. Om jag vore industriminister skulle jag ha givit följande svar.

Vi kommer från regeringens sida att ta initiativ och ange tidpunkt för när vi skall modernisera bansträckan Stockholm–Oslo och bygga ut den för snabbtågstrafik. Vi kommer att återuppta diskussionen om och se närmare på frågan huruvida järnverket i Hagfors skall få ha kvar sin järnväg. Vi kommer att inom den närmaste tiden framlägga förslag om fasta forskningsresurser för högskolan i Karlstad. Vi kommer att framlägga förslag om att ytterligare utveckla och decentralisera distansstudier. Vi kommer att ge statliga stimulansbidrag till teknikens hus i en del kommuner. Vi kommer att ta regeringsinitiativ för att garantera medel för att bygga upp ett svensk–norskt samarbete i fråga om forskning och utbildning inom biotekniken. Vi kommer att ta upp frågan om ett internationellt miljö- och nedrustningsinstitut. Slutligen kommer vi från regeringens sida att göra allt för att olika samhälleliga sektorer skall samverka i Värmland och det övriga riket för att man så långt möjligt skall kunna utnyttja samhällets medel på ett effektivt sätt.

Så skulle ett svar kunna se ut. Jag vet att man i Värmland lyssnar på denna debatt. Då hade folket fått orsak till en större framtidstro. Det hade varit något konkret att ta på. Kunde inte industriministern ha givit ett sådant svar?

Anf. 135 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Det är lätt att stå här och läsa upp långa önskelistor. Jag är övertygad om att man i varje länsbänk här skulle kunna göra på samma sätt som Björn Samuelson. När jag åker runt i landet och träffar människor, talar de om sina önskningar. De vill att Privatgirot skall lokaliseras hit eller dit och att statliga verksamheter skall lokaliseras hit eller dit. Investeringar skall göras både här och där.

Så enkel är inte verkligheten. Verkligheten är den att det måste finnas resurser för att göra dessa insatser. Det måste finnas förutsättningar för verksamheten. Där har naturligtvis länsstyrelser, kommuner och näringslivets organisationer ett stort ansvar att jobba med olika projekt. Då är det viktigt att länsstyrelsen, SIND och regeringen har resurser för att kunna medverka i denna utveckling. Den regionalpolitik som vi har lagt fast gör att vi har resurser. Men projekten måste fram, och då behövs det mycket av lokalt arbete. När det gäller infrastruktursatsningarna skall riksdagen fatta beslut om resurserna. Sedan blir det en diskussion om vilka projekt som skall ges företräde och snabbt komma i gång. Den diskussionen får vi återkomma till. Önskelistor och önsketänkande kan man ägna sig åt. Om inte om vore, skulle vad som helst kunna hända.

Anf. 136 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Jag trodde nästan att industriministern skulle säga att om inte om vore kanske inte heller Stockholm och Oslo skulle ligga där de ligger. Men det är nu faktiskt en förutsättning. Det finns beslut i nordiska sammanhang om att man skall bygga ut trafiken mellan huvudstäderna i Norden. Vi har ännu inte fått någon fast tidsplan för sträckan Stockholm–Oslo.

Min fråga är framtidsinriktad. Därför frågade jag om trafiken mellan Stockholm och Oslo. Därför nämnde jag teknikens hus. Men jag hade natur-

ligtvis även kortare perspektiv i mina frågor. Det gäller här sådana förslag, idéer och projekt – jag hade tio exempel men hann inte räkna upp alla – som har legat på regeringens bord. Man kan inte säga att det är en önskelista eller någon dröm i ett töcken. Det gäller inte ens järnvägen.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1990/91:639 om stödområdesindelningen av Skellefteå

Anf. 137 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Maggi Mikaelsson har frågat mig om jag, mot bakgrund av arbetsmarknadsläget i Skellefteå, är beredd att inplacera hela Skellefteå kommun i stödområde 2.

Den stödområdesavgränsning som nu gäller fattade riksdagen beslut om för cirka ett år sedan. Avgränsningen grundades på en ingående analys av de regionalpolitiska problemens omfattning och svårighetsgrad i landets samtliga kommuner. En sammanvägning gjordes bl.a. av befolknings- och sysselsättningsutvecklingen under de senaste åren, sysselsättningsgrader bland män resp. kvinnor, arbetslöshetssituationen samt den lokala arbetsmarknadens omfattning.

Avgränsningen av de permanenta stödområdena syftar bl.a. till att i dessa lösa regionalpolitiska problem av långsiktig natur. En avgränsning av denna typ bör därför tillåtas verka över en längre tidsrymd och följaktligen inte ändras för ofta.

För Skellefteå kommun innebär nuvarande stödområdesavgränsning att Fällfors, Jörns och Kalvträsks församlingar är inplacerade i stödområde 2.

Utanför stödområden kan stöd bl.a. lämnas för utlokalisering av privata tjänsteföretag från Stockholmsregionen till orter i anslutning till stödområdena, s.k. stödjepunkter. Skellefteå är en sådan stödjepunkt, och i diskussioner med tjänsteföretag redovisas Skellefteå som ett prioriterat lokaliseringsalternativ.

En översyn vad gäller de regionalpolitiska problemens omfattning och svårighetsgrad i landets samtliga kommuner har nyligen gjorts.

Regeringen avser inom kort att ta ställning till eventuella förändringar vad gäller inplacering av kommuner i tillfälligt stödområde.

Anf. 138 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret. Det verkar inte helt hopplöst, men jag tycker förstås ändå att det behövs en viss precisering. Industriministern säger i sitt svar att den stödområdesavgränsning som gjordes för ett år sedan gjordes efter en ingående analys. Den gjordes i och för sig efter en analys, men man kan verkligen ifrågasätta om analysen var så ingående eller så fullständig som den borde ha varit.

För mindre än ett år sedan stod industriministern här i talarstolen och pratade om den ekonomiska politiken såsom en förutsättning för regional balans. Då berömde han socialdemokraternas ekonomiska politik och jäm-

förde arbetslösheten i Sverige med arbetslösheten i EG. Han tog den låga arbetslösheten i Sverige till intäkt för att den ekonomiska politiken hade varit riktig. Då kan man fundera på hur man skall tolka dagens situation. Nu är ju arbetslösheten i stigande. I de norra delarna av Sverige, i Västerbotten och i Skellefteå, är den faktiskt hög. Uppenbarligen har den ekonomiska politiken inte varit den rätta för Skellefteå.

När lågkonjunkturen nu kommer, slår den väldigt hårt på dessa områden. Det är faktiskt en allvarlig kris i arbetsmarknadssituationen i Skellefteå. I dag ligger det varsel om uppsägningar hos i princip varje verkstadsföretag i kommunen. 1 918 personer är öppet arbetslösa. En tredjedel av dem är ungdomar under 25 år. På AMU arbetar man i tvåskift för att ge utbildning åt så många som möjligt. Man har för tillfället 168 personer i utbildning. På arbetsförmedlingen känner man samma förtvivlan som hos dem som sägs upp. Jag har pratat med arbetsförmedlingen så sent som i dag. Det stora problemet är att man inte har någonting att erbjuda. Vi sitter här och administrerar arbetslöshet, säger arbetsförmedlarna till mig. I Skellefteå är verkstadsindustrin väldigt dominerande, vilket ökar sårbarheten. Vi har nyss diskuterat gruvindustrin. Jag vill be industriministern om en precisering. Kan den lilla öppningen i svaret möjligen leda till en positiv bedömning av Skellefteå vid den tillfälliga stödområdesindelningen?

Anf. 139 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Jag tänker inte på något sätt föregå regeringens beslut. Skellefteå är en stödjepunkt. Vi kan ge stöd till Skellefteå oberoende av om Skellefteå tillhör stödområdet eller inte. Skellefteå får lokaliseringsbidrag, inte minst stöd för lokalisering av tjänsteföretag. Den öppningen finns redan med nuvarande regler. Det är vad jag kan säga i dag.

Anf. 140 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Självklart kommer det att behövas många olika typer av av åtgärder för att Skellefteå skall kunna klara krisen under lågkonjunkturen. Eftersom just verkstadsindustrin är så dominerande behövs det åtgärder både på kort och på lång sikt. Helt nyligen läste vi i tidningarna om köpet och nedläggningen av Valmet Himas AB, där 150 personer blev uppköpta och uppsagda i samma andetag. Det hade kanske varit ett tema för en separat fråga, men det vore intressant om industriministern ville kommentera detta. Det handlar ju om en konkurrensbegränsning, men frågan är också om företag får bete sig hur de vill i Sverige i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1990/91:644 om biogas

Anf. 141 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Herr talman! Krister Skånberg har frågat miljöministern vad vi i Sverige gör för att nyttiggöra biogasen och samtidigt minska miljöproble-

men och användningen av fossila bränslen. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Biobränslen har en viktig uppgift att fylla i omställningen och förnyelsen av energisystemet. Huvuddelen av de biobränslen som används i dag utgörs av skogsbränslen. Biogasens bidrag till energiförsörjningen är än så länge marginellt. Ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete pågår dock när det gäller biogas. en stor del av verksamheten stöds ekonomiskt av statens energiverk.

Insatserna inriktas såväl på forskning kring biogasproduktionen som på praktisk användning av tekniken. Flertalet av de pågående projekten baseras på rötning av förbehandlat hushållsavfall. En annan stor grupp projekt innebär tillvaratagande av metangas som bildas i avfallsdeponier.

Det är möjligt att utnyttja även andra råvaror för biogasproduktion. Enligt vad jag har erfarit behandlar statens energiverk för närvarande en ansökan om ekonomiskt stöd till en anläggning för kraftvärmeproduktion med biogas som framställts ur gödsel och slakteriavfall. Det finns även exempel på försöksverksamhet med biogas som drivmedel för bussar.

I sammanhanget vill jag också nämna att Sverige deltar i flera internationella samarbetsprojekt rörande biogas, såväl inom Nordiska ministerrådet som inom IEA (International Energy Agency).

I den energipolitiska propositionen (prop. 1990/91:88) har regeringen föreslagit åtgärder för att främja en ökad användning av biobränslen. Exempelvis föreslås att ett bidrag skall lämnas för investeringar i anläggningar för kraftvärmeproduktion med biobränslen. Förslaget avser alla typer av biobränslen, således även biogas.

Anf. 142 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag får tacka industriministern för svaret. Det är glädjande att man också på svensk sida gör en del på det här området. Det är spännande med den danska satsning som jag hänvisar till i min fråga. Där har man tagit ett samlat grepp. Det berör både jordbruket, avfallshanteringen, energiförsörjningen, miljöområdet och ekonomin i Danmark. Man har alltså anlagt en helhetssyn och tagit ett gemensamt grepp. Det skulle man, tror jag, behöva göra även i Sverige, därför att vi även i det svenska jordbruket skulle behöva ersätta konstgödsel med naturlig gödning, om det går. Vi skulle med en bättre precision av doseringen kunna minska kväveläckaget. Här får man en möjlighet att lösa utsläppsproblemen vid hantering av flytgödsel. Redan i dag får man i den kommunala avfallshanteringen ofta en bildning av metangas. Det är just en biogas. Det är bara att utnyttja detta energiinnehåll och inte bränna av det i form av en fackla till ingen nytta, däremot till skada genom att man i onödan släpper ut avgaser utan att nyttiggöra dem. Man kan också underlätta hanteringen av organiskt industriavfall på det här sättet, och man kan minska utsläppen av växthusgaser. Här finns alltså ett behov av att göra gemensamma projekt i stället för att ha dem i olika delar, tror jag.

Det är spännande att danskarna har kunnat driva olika projekt – först vindkraften – så konkret och lyckats. Vindkraften utgör nu ett växande bidrag till den danska energiförsörjningen och till exporten. Nu är man på god

väg med samma konkreta grepp när det gäller biogaser. Man går in inom ramen för ett samlat projekt med statsbidrag. Bara efter några år har man fått fram tio anläggningar som ger god erfarenhet. Man kan redan nu förvänta sig att kommande anläggningar kommer att bli lönsamma rent kommersiellt. Om man dessutom räknar in de miljöproblem som man slipper är det alltså klart lönsamt redan med dessa provanläggningar. Vilka helhetsgrepp tar man i Sverige?

Anf. 143 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Den här verksamheten bedrivs av energiverket enligt de energiforskningsprogram som energiverket har hand om. Det pågår ett tjugo- eller trettiotal projekt. Jag utgår självfallet från att det är en samordning mellan dessa olika projekt, att man använder pengarna så att man får den bästa möjliga effekten. Samordning kommer också att ske genom det nya verket med övriga forskningsprojekt som STU bedriver. Därmed menar jag att vi har ett samlat grepp om vad som bedrivs inom detta område. Jag tror inte att man kan ha någon grund för att påstå att så inte är fallet.

Anf. 144 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag kan glädja industriministern med beskedet att jag själv såg det här med egna ögon tillsammans med representanter för bl.a. energiverket, Vattenfall och jordbrukstekniska institutet. Dessa var nere kanske just för att se om de kan lära sig något av det samlade danska greppet. Vi har faktiskt inte det i Sverige, som jag upplever det, även om man träffas och samråder med varandra. Jag tror att de blir uppmuntrade att driva sådana samordnings- och helhetsprojekt bara av en sådan sak att vi tar upp frågan och diskuterar den i riksdagen. De vill så att säga känna att det de nu försöker göra har stöd i riksdag och regering. Jag tror alltså att vi kan bidra genom uppmuntran till samråd. Man får mycket snabbare ekonomi i det hela med samlade projekt i stället för att bedriva det som separata forskningsprojekt. Det har gått på ett par år i Danmark. I Sverige har man hållit på längre, som industriministern säger, men man har inte kommit fram till sådana resultat. Kan vi göra mer för att främja samordning, industriministern?

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1990/91:648 om svenska småföretag

Anf. 145 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Krister Skånberg har frågat mig vad regeringen gör för att medverka till att förhindra en utslagning av svenska småföretag. Frågan är ställd mot bakgrund av en förväntad ökad konkurrens från företag i EG-länderna.

Krister Skånberg antyder att utslagningen av våra småföretag redan skulle vara i full gång. Mot detta står det faktum att ca 20 000 nya företag startas varje år och att Sverige under 1980-talet har fått 135 000 fler företag. I företagen tror man på framtiden. De små företagens investeringar var förra året

50 % högre än år 1985, i fasta priser. Det är siffor som visar att Sverige är ett gynnsamt land att starta och driva företag i. Min och regeringens ambition är att det skall förbli så.

Sverige kommer att även i fortsättningen ta en aktiv del i ansträngningarna för en ökad internationalisering, inte minst ett närmare ekonomiskt samarbete i Europa.

Det är riktigt att integrationen i Europa kan medföra en ökad konkurrens för de svenska företagen, både små och stora. Men det är min övertygelse att fördelarna överväger. En harmonisering av olika regler och en förenklad gränshandel innebär ökade affärsmöjligheter för mindre företag, som i dag kan ha svårt att sälja sina produkter och tjänster utomlands.

Jag debatterade de här frågorna med Krister Skånberg så sent som den 20 november förra året. Jag sade då att den svenska ekonomin inte är betjänt av en politik som försöker skydda vissa sektorer från utländsk konkurrens. Detta skulle endast medföra sämre resursfördelning, lägre tillväxt och i förlängningen en sämre välfärdsutveckling.

Regeringens politik syftar i stället till att stärka den svenska småföretagssektorn och förbereda den på en ökad utländsk konkurrens.

Regeringens arbete följer i princip två linjer.

För det första bedriver regeringen sedan länge en aktiv småföretagspolitik för att rent allmänt stimulera tillväxt och utveckling i småföretagssektorn. Jag kan som exempel nämna utvecklingsfondernas rådgivning och utbildning, en verksamhet som jag tror att Krister Skånberg känner väl till från sin tidigare verksamhet inom statens industriverk.

Under de senaste åren har dessa åtgärder dessutom kompletterats med särskilda insatser, bl.a. i form av konsekvensanalyser för enskilda företag rörande de hot och möjligheter som ett svenskt närmande till EG kan medföra.

Ett annat exempel är de nya riskkapitalbolagen, som kommer att kunna medverka till att förstärka småföretagens egetkapital. En ökad soliditet är viktig, inte minst för de småföretag som skall konkurrera på Europamarknaden.

För det andra strävar regeringen efter att ge de svenska småföretagen möjlighet att delta i EGs småföretagsprogram. Sverige och övriga EFTA-länder diskuterar för närvarande med EG möjligheterna och formerna för en medverkan i dessa program, bl.a. inom ramen för de s.k. EES-förhandlingarna. Sedan i mars 1991 kan svenska företag delta i programmet BC–NET, som är ett databaserat system för att hitta samarbetspartner i Europa.

Som jag sade här i riksdagen i november förra året görs vidare särskilda insatser för att stödja underleverantörerna. Samhället kommer under den innevarande treårsperioden att årligen satsa nästan 400 milj.kr. i syfte att underlätta utveckling och omstrukturering av den svenska underleverantörsindustrin.

Styrelsen för teknisk utveckling, industrifonden och delegationen för verkstadsteknisk utveckling bidrar med finansierings- och rådgivningsinsatser för produkt- och produktionsutveckling. Exportrådet stöder många underleverantörsföretag som vill etablera internationella kundkontakter och utveckla sin export. Industriverket bedriver en uppsökande verksamhet, som bl.a. syftar till att få till stånd samverkansdiskussioner mellan berörda

underleverantörsföretag. Även utvecklingsfonderna arbetar på olika sätt med att främja underleverantörerna.

Anf. 146 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag får tacka industriministern även för detta svar.

I slutet av förra veckan tog några dagstidningar upp en rapport från industrins utredningsinstitut, där man hävdar att just på underleverantörssidan har bekymren redan börjat. Man försökte också belysa skillnaden mellan underleverantörsföretag och andra småföretag. Om jag minns rätt var man också i analysen i rapporten inne på att det tyvärr inte är så enkelt att bara säga till dessa företag att de också kan exportera. Vi har talat tidigare här om att många faktiskt inte har den styrkan. Man kanske kan hjälpa dem genom att uppmuntra till samarbete mellan företag så att de lättare kan exportera, men framför allt leder detta till konkurrens på olika villkor. Det är inte så att de små svenska företagen konkurrerar med små utländska företag när vi släpper all kontroll, utan det är stora utländska underleverantörskedjor som går in på den svenska marknaden. Först tar de naturligtvis i anspråk de delar av den marknad som ligger utanför Sverige vid sin sammansättning av fabriker utomlands, men sedan går de också in på den svenska marknaden. Så det kommer att bli ett ökande problem. Jag är ute efter att få veta vad man håller för beredskap. Vi är tydligen eniga om att man kan förvänta sig problem, i alla fall i början.

Andra länder gör andra bedömningar av vad som är förmånligt. I Norge har ett antal ekonomer sagt att det inte finns något som säger att man skulle få större vinster med en EG-anslutning än med ett nära samarbete med EG. I Sverige tycks man göra en annan bedömning. Men jag har aldrig sett någon konkretisering av hur man bedömer följderna för småföretag. Jag efterlyser en sådan konkretisering. Vilka för- och nackdelar är det faktiskt, och hur kvantifierar man dem?

Anf. 147 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! När det gäller politiken för att klara upp de problem som många av underleverantörsföretagen, andra småföretag och även stora företag har i dag är det viktigt att vi kommer åt de kostnadsproblem som har skapats här hemma under en följd av år, då lönerna har utvecklats mycket snabbare i Sverige än i våra konkurrentländer. Därför har regeringens politik varit inriktad på att bekämpa inflationen. Ansträngningarna för att få till stånd ett stabiliseringavtal har gått ut på att försöka lösa dessa problem.

Det är naturligtvis viktigt för framtiden att vi kan driva en fast ekonomisk politik, som ger underlag för en kostnadsutveckling som gör att vi inte tappar ytterligare konkurrenskraft. Men dessa underleverantörsföretag står även inför strukturproblem. De förändringar som sker internationellt i t.ex. bilindustrin leder till att små underleverantörsföretag i t.ex. Sverige får en betydligt svårare situation jämfört med tidigare, eftersom de stora bilföretagen samordnar sina uppköp och koncentrerar dem till stora företag på kontinenten.

Vad vi kan göra är naturligtvis att diskutera med dessa underleverantörsföretag om vilka insatser som behöver göras. Det är vad som nu sker genom

industriverket, som har sitt underleverantörsprogram tillsammans med en rad andra myndigheter. Detta sker i VT-delegationen, där vi har avsatt särskilda pengar för att man skall diskutera vilka insatser som behöver göras – teknikutveckling, strukturåtgärder osv. Det är också därför som vi är engagerade i diskussionerna med EG om att svenska företag får komma med i EGs småföretagsprogram. Så vi gör en hel del. Det här är inget nytt problem.

Anf. 148 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Problemet är naturligtvis inte nytt. Framför allt har det funnits ett antal år för underleverantörsföretag. Jag har själv gjort en statlig utredning om just vad man skulle kunna göra åt det. Problemet förstärks faktiskt i och med att man nu så radikalt skall tillämpa de fyra friheterna – frihet för varor, tjänster, kapital och arbetskraft. Det gör att förändringarna går mycket snabbare. Det kan också leda till att Sveriges möjligheter att föra en aktiv småföretagspolitik, som industriministern gett ett antal komponenter i, försämras därför att vi blir bundna av ett regelverk som vi inte bestämmer över själva. Det finns alltså – det måste även industriministern medge – vissa nackdelar med att man inte längre får föra en självständig ekonomisk politik, företagspolitik, regionalpolitik osv. Frågan är: Vilka är fördelarna?

Anf. 149 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Internationaliseringen går vidare alldeles oberoende av våra diskussioner med EG och anslutningsformerna där. Vi får en internationalisering som innebär att vi blir alltmer beroende av de beslut som fattas i vår omvärld. Därför måste vi anpassa vår politik så att vi får en konkurrenskraft som gör att våra företag är konkurrenskraftiga på den internationella marknaden. Vi kan inte med några staket skapa förhållanden där vi skyddar våra småföretag och underleverantörer. Vi går obönhörligen mot en internationell marknad, först i Europa men också vidare utöver Europas gränser. Det är den situationen vi måste förbereda våra företag för.

Anf. 150 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Det är nog riktigt att man kanske inte kan skydda sig med staket. Däremot kan man uppmuntra små plantor med hjälp av drivhus, och det kan behövas en del sådana saker. Jag deltog i dag som åhörare i en utfrågning i skatteutskottet där man talade om EG och skattefrågorna. Det framkom att företagen faktiskt kan vänta sig högre företagsskatt om det blir en EG-anslutning. Man kommer således att hamna i ett kärvare ekonomiskt klimat även på det sättet.

Jag tror att det vore värdefullt och sjyst mot de svenska småföretagen att hjälpa till och göra en ingående belysning av konsekvenserna, för- och nackdelar, och lista dem innan EES-avtalet undertecknas.

Vi har här inte nämnt utbildningsfrågorna. De är oerhört viktiga. Det har hittills varit Sveriges styrka att man har kunnat arbeta i nischer. Nischmöjligheten kan försämras när vi plötsligt hamnar i en stor ostyrd marknad där vi inte kan ta egna initiativ.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1990/91:640 om tullen på miljövänliga sjukvårdsprodukter

Anf. 151 Statsrådet ANITA GRADIN (s):

Herr talman! Karin Falkmer har frågat mig om jag är beredd att medverka till att skillnaderna i tullnivån undanröjs så att import av miljövänliga återanvändbara varor åsätts samma tullnivå som motsvarande varor för engångsbruk.

Generellt görs naturligtvis ingen skillnad i tulltaxan beroende på om en vara är avsedd för engångsbruk eller för återanvändning.

I det exempel som är utgångspunkt för Karin Falkmers fråga – nämligen blöjor och liknande produkter – har de dock kommit att åsättas olika tullnivåer. Detta hänger samman med att engångsblöjorna görs av cellulosa, medan de som kan tvättas och återanvändas är av textil.

När Sverige år 1958 övergick från vikttullar till värdetullar gjordes en bedömning av olika branschers skyddsbehov. Pappersindustrin bedömdes inte ha behov av lika stort tullskydd som textilindustrin, och gavs därför ett lägre tullskydd.

Sannolikt tänkte man därvid inte på den effekt som Karin Falkmer uppmärksammat i sin fråga. Det var ju vid en tid då färre småbarnsföräldrar än i dag hade tillgång till tvättmaskin. Behovet av återanvändning för miljöns skull hade ännu inte uppmärksammats så som nu, bl.a. därför att det knappast fanns engångsartiklar att tillgå.

Det är glädjande att miljömedvetandet i dag är större och att det åter finns föräldrar som kan tänka sig att använda blöjor som måste tvättas. Jag är beredd att dra mitt strå till stacken genom att låta kommerskollegium utreda om tullnivån för exempelvis textilblöjor kan sänkas så, att de i vart fall inte missgynnas jämfört med engångsartiklar.

Anf. 152 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Jag tackar utrikeshandelsministern för svaret. Svaret gör mig både nöjd och glad.

De produkter som min fråga handlar om inkräktar inte på svensk tekoindustris domäner. Det rör sig om återanvändbara blöjor, haklappar och hygienunderlägg som kan ersätta liknande produkter avsedda för engångsbruk, vilka i första hand är gjorda av cellulosa och plast.

Det handlar i stället om att vi kan göra miljövinster och att sopbergets tillväxt kan bromsas. Det är en fråga om bättre resurshushållning. I Sverige används t.ex. 90 miljoner engångshaklappar på ett år. Det blir ett avsevärt tillskott till sopberget. Återanvändbara haklappar skulle kunna spara såväl miljö som pengar. Återanvändbara blöjor har en växande marknad i USA. Där utgör engångsblöjorna 3 % av sopberget. Hur många procent blöjorna utgör i Sverige vet jag inte, men säkert är det åtskilliga procent. För ett barn som använder blöjor i två och ett halvt år beräknas blöjkostnaden uppgå till 20 000 kr., medan kostnaden för återanvändbara blöjor – då räknar man även in kostnader för tvättmedel och avskrivning på tvättmaskinen – beräknas uppgå till ca 6 000 kr. Vi politiker skall inte avgöra vilket alternativ föräldrarna skall välja. Däremot bör vi se till ta bort de omotiverade skillna-

derna i importkostnader mellan engångs- och återanvändbara produkter som har samma användningsområde.

Jag är glad att utrikeshandelsministern är inne på samma tanke. Som en påminnelse om löftet vill jag överlämna dessa produkter.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1990/91:544 om ridskolan i Strömsholm

Anf. 153 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Hugo Bergdahl har frågat arbetsmarknadsministern om regeringen avser att vidtaga några åtgärder i syfte att trygga en framtid för ridskolan i Strömsholm.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är statsrådet Göran Persson som skall svara på frågan. I dag har jag med kammarkansliets medgivande fått tillfället och nöjet att föreställa Göran Persson.

Regeringen har uppdragit åt lantbruksstyrelsen att i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet och skolöverstyrelsen utvärdera vissa frågor rörande hästavel och utbildning inom hästsektorn.

Lantbruksstyrelsen har redovisat sina synpunkter och förslag till regeringen den 12 april 1991 i den s.k. hästutredningen (lantbruksstyrelsens rapport 1991:4).

Lantbruksstyrelsen föreslår i sin rapport att ett flertal utbildningar inom olika områden för hästhållningen skall flyttas och koncentreras främst till Flyinge i Skåne. Hästsportens folkhögskola, som också den är förlagd till Strömsholm, berörs bl.a. av förslagen.

Hästsportens folkhögskola blev år 1987 berättigad till statsbidrag.

Lantbruksstyrelsen förutsätter i rapporten att det statsbidrag som nu utgår till Hästsportens folkhögskola liksom de utbildningar som finns där skall föras över till Flyinge.

Regeringen lade i februari i år fram en proposition om folkbildning till riksdagen. Propositionen bereds för närvarande i utbildningsutskottet. Förslagen i denna proposition innebär en markant förändrad ansvarsfördelning mellan staten och folkbildningen. Den nuvarande detaljregleringen för att erhålla statsbidrag till studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet föreslås upphöra den sista juni i år. Inom de gränser som riksdag och regering lägger fast, föreslås folkbildningen själv besluta om såväl fördelning av statsbidrag som om inrättande av nya statsbidragsberättigade folkhögskolor eller om avveckling.

Uppgiften att fördela statsbidraget föreslås fullgöras av ett folkbildningsråd som nyligen har bildats av Folkbildningsförbundet, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation och Landstingsförbundet.

Det är således en fråga för folkhögskolans huvudman och för Folkbildningsrådet att ta ställning till Hästsportens folkhögskolas framtid.

Anf. 154 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Jag försöker göra en välvillig tolkning av vad svaret innebär, men det

är ändock bara att konstatera att det här utgör ett förödande slag för anrika Strömsholm i Hallstahammars kommun i Västmanland.

Det finns två anledningar att känna den djupaste oro när det gäller framtiden för Strömsholm. Ridskolans specialutbildning kommer nu tydligen att utlokaliseras ifrån Strömsholm och hamna i Flyinge i Skåne. Jag vill först konstatera att häst- och ryttarutbildningen i Strömsholm har en över 400-årig tradition. På området har tidigare bedrivits militär utbildning, och under en lång följd av år har civil utbildning bedrivits, som i stort sett helt har övertagit den militära delen.

Strömsholm ligger som bekant i Mälardalen. Det är en kulturbygd. Ridskolan är en institution, och det är en tradition att den hör samman med den här bygden. En utlokalisering av verksamheten ifrån Strömsholm skulle leda till en direkt utarmning av en levande miljö.

Man kan också konstatera att Hallstahammar har drabbats mycket hårt ur sysselsättningssynpunkt under den senaste tiden. Ca 600 arbetstillfällen går förlorade i och med att Bulten läggs ned. I en liten kommun är sådana siffror förödande. I det här läget är det för bygdens folk helt oförklarligt att regeringen nu går in för att även lägga ned verksamheten på Strömsholm. Det betyder givetvis en hel del, inte bara kulturellt utan icke minst från sysselsättningssynpunkt.

Avslutningsvis vill jag fråga utbildningsministern vilka de verkliga skälen egentligen är till att man vill göra den här ommöbleringen.

Anf. 155 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag har i svaret redovisat bakgrunden till den utredning som är gjord. När det gäller ridskolan och folkhögskoleverksamheten har jag också sagt, att om riksdagen biträder skolministerns förslag i proposition om folkbildningen, är det folkbildningens organisationer och huvudmännen för folkhögskolorna som själva skall ta ställning till sin verksamhet. Bakom detta förslag ligger en djup respekt för självständiga organisationers rätt att fatta egna beslut om sin verksamhet. Det tycker jag finns all anledning att stå fast vid och uttala respekt för.

Anf. 156 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att det är rent spel och renhårigt att skylla på att folkbildningsrådet i detta fall skall ta ställning till hur det kommer att bli med Hästsportens folkhögskola. Det måste fram ett regeringsförslag. Frågan måste behandlas i riksdagen. Jag tror inte att man avviker från verkligheten om man säger att det här är en fråga för oss politiker. Jag beklagar djupt att man från en gammal kulturbygd på detta sätt driver bort en verksamhet som man är van vid sedan århundraden. Strömsholm är väl etablerat. Varför skall man bryta loss verksamheten från en invand och väl fungerande miljö? Strömsholm har också ett central läge i Mellansverige. Ett stort antal sökande har anmält sig. Endast en mindre del har kunnat tas emot med den organisation som finns i dag. Det är beklagligt om det här blir en verklighet, såsom det föreslås.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1990/91:625 om Skandinaviska konstnärskollegiet i Rom

Anf. 157 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Margareta Fogelberg har frågat mig hur den svenska regeringen ställer sig till förslaget att Skandinaviska konstnärskollegiet i Rom, vars verksamhet finansieras av Nordiska ministerrådet, inte längre skall få något stöd efter det att den nuvarande anslagsperioden har löpt ut.

Med denna sak förhåller det sig precis så som Margareta Fogelberg säger. I förslaget till budget för nästa år har det särskilda bidraget till Skandinaviska konstnärskollegiet föreslagits upphöra.

Poängen är emellertid att detta förslag ännu inte är färdigbehandlat på politisk nivå. Från svensk sida kommer jag att verka för en så positiv behandling som möjligt av bidraget till de skandinaviska konstnärerna i Rom.

Anf. 158 MARGARETA FOGELBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kulturministern för det positiva svaret. I dessa dagar diskuteras Sveriges närmande till EG mycket ofta. Men det är inte precis kulturfrågorna som har dominerat diskussionerna. För oss som tycker att kulturfrågorna inte får komma bort i det här sammanhanget var det litet oroande när man fick veta att Nordiska ministerrådet inte hade föreslagit några nya medel till konstnärskollegiet.

Den här institutionen är visserligen inte lika gammal som Rom, men den har fyllt en funktion och kommer att fylla en viktig funktion även i framtiden som kulturförmedlare, åtminstone mellan Norden och Italien. Jag kan bara hoppas att övriga nordiska kulturministrar har precis samma ambition som Bengt Göransson.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1990/91:627 om svårigheterna för utländska akademiker att få arbete i Sverige

Anf. 159 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Ingela Mårtensson har frågat mig vad jag avser att göra för att den resurs som utländska akademiker i Sverige utgör tas till vara.

Jag har med intresse tagit del av den ganska omfattande debatt som förekommit om utländska akademiker i Sverige. I den debatten har gjorts gällande att vi har en stor och dåligt utnyttjad tillgång i vårt land: de akademiker med utländsk utbildning som inte erhåller tillräckligt kvalificerade anställningar. Jag betvivlar inte att så är fallet, exemplen är överväldigande många.

Orsakerna till dessa förhållanden kan vara flera. Det kan saknas möjligheter att få sin utbildning bedömd. Vi kanske ställer för höga krav när vi jämför utländska examina med svenska, och det kan också vara så att arbetsgivarna i vårt land medvetet eller omedvetet undviker att anställa personer med en utländsk utbildning.

Det är möjligt att vi kan förbättra ekvivaleringsmöjligheterna, och vi kan-

ske också kan ställa mera realistiska krav på utländska examina, men jag är övertygad om att det är den sistnämnda orsaken som är den viktigaste.

Att komma till rätta med den är inte lätt. Det finns bara begränsade möjligheter att vidta åtgärder inom utbildningsområdet. Avgörande är att vi alla hjälps åt att bilda opinion och att både offentliga och privata arbetsgivare tar sitt ansvar och är öppna för att anställa personer med utländska examina.

Anf. 160 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret, och jag tolkar det så att också utbildningsministern anser att utlänningar som är bosatta i Sverige och som har akademiska examina är en resurs som i många fall utnyttjas dåligt samt att vi måste göra något åt detta.

Jag har själv kommit i kontakt med en person som är uppvuxen både i Canada och i Tyskland och som har en lärarutbildning på universitetsnivå i Canada omfattande fem och ett halvt år och även praktisk erfarenhet av sitt yrke. Han kom till Sverige 1982 och har jobbat som lärare på privatskolor, i studiecirklar osv.

År 1988 begärde han att få en värdering av sin examen för att få kompetens att bli lärare vid svenska skolor. Det tog först och främst två år innan denna värdering kom till stånd. När han fick resultatet av värderingen sades det att han måste komplettera sin utbildning och gå ytterligare ett eller ett och ett halvt år för att få en praktisk-pedagogisk utbildning och även en ämnesutbildning.

Här krävs det alltså att en person som har både tyska och engelska nästan som modersmål och som har en lång utbildning på akademisk nivå i Canada skall genomgå ytterligare utbildning när han kommer till Sverige. I den situation som han befinner sig i, med familj osv., är det mycket svårt för honom att åta sig detta. Det är ju i sista hand en ekonomisk fråga.

Detta gör att vi går miste om denna person som lärare för svenska ungdomar. Jag tycker att detta verkligen är en misshushållning med resurser inom vårt land och att vi borde göra någonting åt detta. Dels bör värderingarna göras snabbare, dels bör utbildningarna ges en annan värdering.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1990/91:635 om teatergruppen Dalvadis

Anf. 161 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att teatergruppen Dalvadis fortsatta existens och verksamhet skall tryggas.

Vid ett möte i Kiruna i januari 1990 diskuterades Dalvadis framtida verksamhet. Vid mötet deltog representanter för Dalvadis, statens kulturråd, Norrbottens läns landstingskommun, Kiruna kommun och samiska organisationer. Mötet beslutade tillsätta en utredning med uppdrag att utröna och redovisa förutsättningarna att med utgångspunkt från Dalvadis skapa en fast samisk teater. Utredningen har av Kiruna kommun överlämnats till utbild-

ningsdepartementet. Utredningen remitterades den 29 november 1990 till statens kulturråd, Samernas nationalråd, Jämtlands läns landstingskommun, Västerbottens läns landstingskommun, Norrbottens läns landstingskommun, Kiruna kommun och Dalvadis teater. Remisstiden gick ut den 1 april 1991.

Utredningsförslaget och remissvaren bereds för närvarande i utbildningsdepartementet. Det är ännu för tidigt att redovisa några ställningstaganden i denna fråga.

Anf. 162 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar för det svar som utbildningsministern gav på min fråga. I svaret redovisades planer och förhoppningar om att Dalvadis 1992–1993 skall kunna bli en fast teater. Men det som det nu gäller är att teatern riskerar att behöva lägga ned verksamheten på grund av akut ekonomiskt problem. Gruppen är alltså konkurshotad. Det vore synd om den här teatergruppen, som har funnits i 20 år, skulle vara tvungen att lägga ner verksamheten innan ställning tagits till det långa utredningsarbete som utbildningsministern här redogjorde för.

Min fråga avsåg det akuta behovet av ett förlustbidrag för att möjliggöra en fortsättning av den turné som gruppen nu gör ute i landet. Jag undrar om utbildningsministern har diskuterat den frågan.

Anf. 163 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Den typ av anslag som kan ges till en teatergrupp eller annan konstnärlig ensemble som någon form av katastrofhjälp är sådana medel vars disposition kulturrådet tar beslut om. Jag förutsätter att kulturrådet har fått framställningar om hjälp av den arten att staten kan ingripa.

När det sedan gäller Dalvadis framtid är den utredning som har gjorts mycket intressant. Den är emellertid inte alldeles okomplicerad, vilket yttrandena över utredningen visar. Från Dalvadis sida pekar man på att man inte utan vidare kan fungera som den fasta teater som utredningen föreslår. Det är ett av skälen till att regeringens prövning av frågan måste få ta litet längre tid.

Anf. 164 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Även om Dalvadis skulle vara en fast teater, måste teatergruppen vara beredd att turnera över hela landet, trots att den har sin vinterboplats – som ju Dalvadis betyder – i Kiruna.

I frågan om ett förlustbidrag har gruppen vänt sig till kulturrådet och fått nej på sin ansökan. Man har också gjort förfrågningar hos LKAB om bidrag. Läget är mycket bekymmersamt, och det var anledningen till att jag ställde frågan till utbildningsministern.

Anf. 165 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! De medel som regeringen föreslår att riksdagen genom sitt beslut skall ställa till förfogande bl.a. för det som skulle kunna kallas katastrofhjälp är de pengar som kulturrådet disponerar. Det är alltså kulturrådet som har att göra den prövningen, inte regeringen. Jag kan inte göra annat

än hänvisa till att regeringen har ställt medel till kulturrådets förfogande. Kulturrådet har en självständig styrelse och en självständig handläggning av de framställningar som kommer in.

Anf. 166 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Då får jag hoppas att kulturrådet tar sitt förnuft till fånga. Kanske kan denna debatt på något sätt bidra till det.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1990/91:616 om åtgärder för att bevara kulturlandskapet

Anf. 167 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Karin Starrin har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att kulturlandskapet inte skall planteras igen med barrträd.

Den livsmedelspolitiska reformen innehåller flera åtgärder till skydd för de natur- och kulturvärden som är knutna till odlingslandskapet.

Först och främst har ett stöd för landskapsvård inrättats, genom förslag från riksdagen sammanlagt 550 milj.kr. för detta ändamål under treårsperioden 1990/91–1992/93. Dessa medel används för att med civilrättsliga avtal mellan staten och brukaren stödja fortsatt hävd av områden i odlingslandskapet som hyser nationella natur- och kulturvärden.

Vidare utgår anläggningsstöd till jordbrukare för våtmarksanläggning, energiskogs- och lövskogsplantering på nedlagd jordbruksmark, sammanlagt 400 milj.kr. under en femårsperiod. Regeringen har föreslagit en höjning till 500 milj.kr. Därutöver finns även det sedan tidigare inrättade NOLA-stödet om 40 milj.kr. per år, uppbyggt enligt samma modell som landskapsvårdsstödet, men främst inriktat på områden av värde för naturvården.

Omställningen av bruket av odlingsmarken skall följas mycket noga av berörda myndigheter. Från den 1 juli år 1990 är varje jordbrukare skyldig att anmäla mark som planeras tas ur jordbruksproduktion till länsstyrelsen. Denna anmälan ger myndigheterna möjlighet att sätta in olika stödformer för att upprätthålla hävd av värdefulla områden.

Regeringen har till sist uppdragit åt de tre centrala myndigheterna på området, naturvårdsverket, lantbruksverket och riksantikvarieämbetet, att fortlöpande följa miljöeffekterna av reformen. Därvid skall speciell tonvikt läggas vid förändringarna av landskapet.

Anf. 168 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret på min fråga. Jag blev både glad och ledsen när jag läste Birgitta Dahls synpunkter i en artikel i en tidning förra veckan angående skogsplantering. Miljöministern säger där att omställningen av det svenska jordbruket inte får innebära att stora områden kommer att planteras igen med skog. En ensidig satsning på granplanteringar hotar det kulturlandskap som det tagit många generationer att skapa.

Jag är glad att miljöministern har dessa värderingar, men samtidigt mycket ledsen för att miljöministern inte i tid påverkade det livsmedelspolitiska beslutet, dvs. medan diskussionen om detta pågick för fullt. Jag kan erinra om att förslaget i propositionen t.o.m. innebar att man skulle ge anläggningsstöd för granplantering. Vi kunde stävja det dumma förslaget tack vare att vi i centern lyckades få majoritet för att anläggningsstöd inte skulle utgå.

När jag nu ser att miljöministern inskränker sig till att redovisa vilket anslag som man speciellt har inrättat för åtgärder till värnande av speciella natur- och kulturvärden blir min följdfråga: Nöjer sig miljöministern med det förslag som nu föreligger? Är miljöministern inte beredd att mer direkt styra utvecklingen, så att vi inte får den konsekvens som fler och fler börjar inse att man absolut inte vill ha, dvs. ett igenplanterat landskap?

Anf. 169 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Karin Starrin ger en alldeles för pessimistisk bild av situationen. Jag har rest mycket i landet under det senaste året, och jag har fått mycket tydliga signaler på att med en passiv hantering av de mycket betydande resurser, både ekonomiska och andra, som samhället nu ställer till förfogande kan följderna bli negativa. Men de kommuner, länsstyrelser och lantbruksnämnder som aktivt använder de ekonomiska styrmedel och den skärpta lagstiftning som vi nu har kan göra något mycket bra. Jag brukar säga att vi har en risksituation, men också världens chans att göra någonting bra för kultur- och naturminnesvården. Jag predikar ständigt att detta är syftet med det uppdrag som nu har givits de myndigheter som skall hjälpa till med uppföljningen.

Jag kommer också på olika sätt att aktivt påverka länsstyrelserna i samband med den förestående länsstyrelsereformen att utnyttja detta tillfälle att stärka arbetet på det här området. Så sent som för en vecka sedan träffade jag representanter för samtliga länsstyrelser i landet och talade särskilt om denna fråga.

Jag vill än en gång framhålla att vi verkligen har en möjlighet att uträtta någonting positivt, om vi aktivt utnyttjar de instrument som samhället ställer till förfogande.

Anf. 170 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag vill absolut inte se pessimistiskt på denna utveckling. Jag kan bara vittna utifrån det intryck som jag har och i likhet med vad Birgitta Dahl gav uttryck för i sin artikel att det är stora risker förenade med att vi nu får alldeles för stora arealer igenplanterade med skog. Vad gör vi för att förhindra detta? Det är min huvudfråga.

I dag är debatten om en sänkning av gränsskyddet helt aktuell. Jag måste direkt koppla också den frågan till det här. Inser inte Birgitta Dahl att sänkt gränsskydd i detta läge kan innebära ytterligare skogsplantering av åkermark?

Refererande till att Birgitta Dahl är ute och reser mycket kan jag också hälsa från de lantbrukarkvinnor som står här utanför och demonstrerar och

som har fått löfte från Birgitta Dahl om att gränsskyddet inte skall sänkas. Vad blir kommentaren till det?

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1990/91:649 om information om slutförvar av kärnkraftsavfall

Anf. 171 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Marianne Samuelsson har frågat mig vad jag avser att göra för att en kritisk vetenskaplig penetrering av frågan om kärnavfall skall ges likartade möjligheter till forskning och information.

Inledningsvis vill jag erinra om att Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) inte är ett statligt verk utan ett av kärnkraftsföretagen gemensamt ägt företag. SKBs uppgift är att för dessa företags räkning svara för att kärnavfall och använt kärnbränsle hanteras och slutförvaras på ett säkert sätt. SKB svarar också för den information till allmänheten om kärnavfall och använt kärnbränsle, som kärnkraftsföretagen anser vara angelägen.

Samhällets kontroll över att SKB sköter sina åligganden i enlighet med de krav som lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) ställer utövas av statens kärnbränslenämnd. Nämnden skall också verka för att allmänheten ges information om arbetet vad gäller använt kärnbränsle. I kärnbränslenämndens uppgifter ingår vidare att granska och utvärdera ett av kärnkraftsföretagen vart tredje år upprättat forskningsprogram. Forskningsprogrammet överlämnas tillsammans med nämndens yttrande till regeringen för beslut. Till nämnden finns även knutet ett särskilt vetenskapligt råd i vars uppgifter ingår att redovisa sin självständiga bedömning av bl.a. den verksamhet som SKB bedriver.

Enligt vad jag har erfarit avser kärnbränslenämnden att under hösten begära en redovisning av SKB om dess informationsverksamhet under år 1990.

Får jag slutligen understryka att jag tycker att det är angeläget att allmänheten ges information om kärnbränslehanteringen i Sverige och att det förs en öppen och kritisk diskussion i ämnet.

Anf. 172 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret. Det var bra att det blev klart framhållet att SKB inte är ett statligt verk eller företag. Man får nämligen litet av den känslan när SKB informerar. Det framgår inte alls speciellt tydligt att SKB inte är klart kopplat till staten. Det är en av de punkter som jag tycker att man kan rikta stark kritik mot. Jag undrar just om skolorna får klart framhållet för sig att SKB är ett företag som kommer och informerar, och inte ett statligt verk. Den biten är viktig att få fram.

SKN har uttryckt kritik både vad gäller platsvalsmetoder och slutförvaringsmetod. Men som jag har uppfattat det har inte några som helst resurser tillskjutits för att den kritiken skall kunna föras fram eller för att man skall kunna studera alternativ. Jag är besviken över att svaret utmynnar i att det är viktigt med information utan att det sägs ett ord om att det är viktigt att

även den kritiska sidan ges resurser att informera. Det finns grupper och även forskare som är kritiska mot den förvaringsmetod som SKB har valt. Dessa ges inte möjligheter att jobba vidare med denna fråga. Jag skulle vilja ha detta utvecklat litet mera. Vilka möjligheter kommer att ges för information på det området?

Anf. 173 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! För det första vill jag stryka under att SKB är ett partsorgan och att dess informationsverksamhet i hög grad också präglas av detta. Det är icke objektiv information.

För det andra vill jag säga att vi har tillskjutit resurser bl.a. genom inrättandet av det särskilda vetenskapliga råd som finns knutet till kärnbränslenämnden.

För det tredje har regeringen, när vi senast tog ställning till treårsprogrammet, särskilt krävt att SKB skall redovisa alternativa metoder och inte binda sig för enbart en.

Regeringen har också tagit avstånd från sådana förslag som SKB studerade som handlade om t.ex. djupa borrhål och långa deponeringstunnlar under Östersjöns botten. Vi har också särskilt föreskrivit att SKB måste redovisa mera öppet sitt arbete bl.a. när det gäller studier för val av slutlig plats för slutförvaret.

Jag vill till slut hänvisa till den särskilda studie som kärnbränslenämnden avser att göra om SKBs informationsverksamhet. Jag vill gärna avvakta kärnbränslenämndens redovisning, innan jag tar ställning för regeringens räkning. Jag anser dock att denna redovisning är mycket viktig.

Anf. 174 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag skulle också vara glad om jag fick en sådan redovisning. Sist vi hade en debatt om slutförvaring fick jag höra av ministern att jag var konspiratorisk, när jag började ana att platsvalet kunde tänkas bli i mina hemtrakter. Det är kanske inte så konstigt att man blir konspiratorisk och ifrågasättande, eftersom SKB väljer att informera Alingsås, Vårgårda och Herrljunga kommuner, som är berörda. Dessutom ges SKB tillfälle att informera i skolorna utan att det finns någon som helst kritisk analys av den information SKB ger. Jag blir mycket upprörd som förälder när mina barn kommer hem och talar om att de har fått information och säger att nu vet de minsann hur detta skall hanteras – det blir så bra, och det är ingenting att bekymra sig om över huvud taget.

Anf. 175 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Jag är också förälder. Min yngste son går nu näst sista året i skolan. Jag skulle agera så att jag i så fall krävde alternativ information. Jag har faktiskt den uppfattningen att den information SKB ger är alltför ensidig. Regeringen har också understrukit det i sitt ställningstagande. Vi säger där följande: "Regeringen delar kärnbränslenämndens uppfattning att en god offentlig insyn är önskvärd i den urvalsprocess som leder fram till valet av platser lämpliga för slutförvar. SKB bör därför i nästa FoU-program som skall inlämnas enligt kärntekniklagen informera om det underlag som SKB

tagit fram för valet av platser lämpliga för slutförvar. SKB bör även under arbetets gång lämna information till kärnbränslenämnden, plan- och bostadsverket, berörda länsstyrelser och kommuner om arbetet med urval av platser lämpliga för slutförvar."

Anf. 176 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag skulle naturligtvis som förälder kräva detta. Men jag kräver också, som invånare i det här landet, att få en saklig information i dessa frågor, att det ges information i skolorna som är objektiv och att man inte i efterhand får reda på att ett företag har varit där och gett en mycket ensidig information utan att det funnits möjligheter till motinformation från t.ex. ett statligt verk.

Denna verksamhet betalas av mig som konsument. Men den statliga delen betalas ju också av mig såsom invånare i landet. Jag tycker att det borde finnas möjlighet till samordnad information.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1990/91:559 om påföljden vid grovt rattfylleri, m.m.

Anf. 177 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Ingbritt Irhammar har frågat justitieministern vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att öka trafiksäkerheten på vägarna. Frågan har överlämnats till mig.

Trots att antalet olyckor under 1990 minskade i förhållande till tidigare år behövs ytterligare kraftfulla åtgärder för att öka trafiksäkerheten. Det är bl.a. mot den bakgrunden som regeringen uppdragit till generaldirektören Ingemar Mundebo att se över det offentliga trafiksäkerhetsarbetets inriktning och organisation. Mundebo skall lämna sina förslag till regeringen den 1 oktober i år.

Som ett led i ett förbättrat trafiksäkerhetsarbete har regeringen även låtit en parlamentarisk kommitté – Körkort 2000 – se över förarutbildningen och därmed sammanhängande frågor som t.ex. återkallelse av körkort. Körkort 2000 har nyligen avgett sitt betänkande. Det är nu ute på remiss.

Ingbritt Irhammar tar också upp frågan om påföljd vid grovt rattfylleri.

Jag anser att det är utomordenligt angeläget att människor avstår från att köra bil eller andra fordon efter alkoholförtäring. Alkohol och trafik hör inte ihop.

Riksdagen fattade i fjol beslut med anledning av regeringens proposition om trafiknykterhetsbrotten. Det är dock ännu för tidigt att slutgiltigt bedöma effekterna av den praxis som utvecklats.

Anf. 178 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag vill börja med att säga att vi är överens om att alkohol och trafik inte hör ihop.

Kommunikationsministern sade att det är för tidigt att bedöma effekten

av den senaste rattfyllerilagen. Det kan jag inte hålla med kommunikationsministern om. Jag tycker tvärtom att de effekter som vi har sett av lagen är så allvarliga att det brådskar med en utvärdering.

Man vet att ca 8 000 personer kör bil rattfulla varje dag. Minst 200 personer dör i trafiken varje år till följd av någon rattfull person. Det är alltså fler än antalet mord i Sverige.

Den nya lagen har lett fram till att antalet fängelsedömda har minskat. På så vis kan man inte komma åt alkoholisterna med den nya rattfyllerilagen.

Tidigare dömdes tre av fyra till fängelse för grovt rattfylleri. Numera skall den berusade förare också ha visat uppenbar likgiltighet för andra trafikanters säkerhet. Antalet fängelsedomar i samband med grovt rattfylleri har därmed nästan halverats, åtminstone i Malmöhus län, varifrån jag har statistik. Detta betyder att den dömde släpps ut på vägarna igen utan att han har fått någon behandling. Dessutom dömer tingsrätterna oerhört olika. Man kan därför inte påstå att det råder någon likhet inför lagen.

Det är mot denna bakgrund jag återigen vill upprepa min fråga: Anser kommunikationsministern, efter de siffror som jag här har redovisat, att det verkligen kan vänta med en utvärdering?

Anf. 179 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag uppfattade frågan som mera generell. Det är därför som den har överlämnats till mig. Jag har svarat på vad vi är beredda att vidta för åtgärder för att öka trafiksäkerheten. Jag har då pekat på ett par viktiga saker, dels översynen av trafiksäkerhetsarbetets organisation och inriktning, dels körkortsutbildningen. Jag har även kort berört frågan om påföljd vid rattfylleri.

När det gäller påföjden vid rattfylleri är vi överens om det helt otillbörliga i att ge sig ut på vägarna som chaufför med alkohol i kroppen. Man kan sedan diskutera orsakerna till att så pass många ändå gör sig skyldiga till rattfylleri. Jag är inte beredd att nu konstatera att det skulle bero på den nya lagstiftningen. Promillehalten har ju sänkts, och det är i och för sig en kraftig markering av att alkohol och trafik inte hör ihop. Det finns inte underlag för att – som Ingbritt Irhammar gör – göra den självklara kopplingen att påföljden skulle vara en avgörande orsak till att det är så många med alkohol i kroppen ute på vägarna.

Den nya lagens praxis fastställs slutgiltigt av högsta domstolen. Högsta domstolen har prövat fyra fall, varav två personer har dömts till fängelse, en person till skyddstillsyn och en person har fått villkorlig dom.

Anf. 180 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Eftersom jag ställde frågan om rattfyllerilagen, riktade jag den till justitieministern, men frågan har överlämnats till kommunikationsministern. Jag vill därför vidga mina frågor till att omfatta flera områden. Men detta är så viktigt och det bygger på statistik som har tagits fram. Mina siffror kommer från statistik över förhållandena i det landskap som jag kommer ifrån. Jag tycker att dessa siffror är så skrämmande att de skulle föranleda en snabb utvärdering av lagen.

Jag vet ju också att det inte bara är alkohol i trafiken som är orsak till alla

olyckor, utan det är också den höga hastigheten. Skulle folk hålla hastigheten, skulle antalet olyckor minska. Nu gör man inte det och därför behövs trafikövervakning. För att kunna ha trafikövervakning behövs det poliser – nu kommer jag in på detta med polisbristen. Hur kan ni i detta läge minska antalet polisaspiranter, när det behövs poliser på så många olika områden, framför allt även inom trafiken?

Anf. 181 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är naturligtvis viktigt att trafikövervakningen kan upprätthållas på en hög nivå. Det är en fråga om dimensionering av de resurser som finns inom polisen, men det är också en organisationsfråga.

Som ett led i att förstärka denna sektor har det initierats försöksverksamhet med automatisk hastighetsövervakning. Jag utgår ifrån att översynen av trafiksäkerhetsarbetets organisation kan ge oss uppslag till hur man också på detta område kan medverka till att höja trafiksäkerheten. Jag medger att det här är en viktig del av detta arbete.

Anf. 182 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag skall hjälpa kommunikationsminisern genom att upplysa om att det t.o.m. med är beslutat att en utredningsman skall se över polisens trafikövervakningsarbete. Detta är väldigt viktigt, men det hjälper ju inte när det saknas så många poliser.

Det är bra att man prövar automatisk hastighetsövervakning, men det är inte säkert att resultatet blir bra. Det är bra med synliga poliser och att det över huvud taget finns poliser.

Jag skall ta upp några exempel på hur många det är som bryter mot trafiklagarna. Det sker många svåra olyckor när man kör mot rött ljus. Varje vecka kör 200 000 stockholmare mot rött ljus. Jag har räknat ut att det blir 10 400 000 sådana överträdelser per år bara i Stockholm. Jag vet inte hur stor siffran är för hela landet, men jag vet att det är 3 000 bilister som blir ertappade. Dessa proportioner är inte rimliga. Behövs det inte fler poliser?

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1990/91:561 om skogsindustrins virkestransporter

Anf. 183 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Görel Thurdin har frågat industriministern vad regeringen ämnar vidta för åtgärder för att tillväxten i landets viktiga skogsindustri inte skall hotas genom avstängda vägar.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Bakgrunden till frågan är att stora delar av vägnätet på grund av tjällossning tidvis måste stängas av för tunga transporter.

Skogsindustrin är en av Sveriges viktigaste basnäringar. För denna industris utveckling krävs ett väl fungerande vägnät. Inte minst underhållet av de lågtrafikerade vägarna är av mycket stor betydelse för rationella transporter

och därmed en konkurrenskraftig skogsindustri. Regeringen har mot denna bakgrund i årets budgetproposition föreslagit att en större del av anslagsuppräkningen skall fördelas till vägverkets olika anslag för underhåll av såväl statliga som enskilda vägar.

Görel Thurdin påstår vidare i sin fråga att regeringen i den tillväxtpolitiska propositionen inte har anvisat några medel till vägnätet i skogslänen. Jag vill med anledning härav erinra om att regeringen i propositionen föreslagit att det inom ramen för de medel som avsätts för en ökad investeringsnivå bör inrättas ett särskilt program för vägförstärkningar. Detta program bör utformas i samråd med näringsliv och regionala intressenter. Regeringens förslag innebär att 500 milj.kr. avsätts för ett sådant program. Detta, tillsammans med pågående s.k. bärighetsprogram, kommer enligt min mening att minska de olägenheter som bl.a. tjällossningen utgör.

Anf. 184 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag beklagar att inte Rune Molin kunde svara på min fråga, eftersom jag utgår ifrån att han är insatt i vad transportkostnaderna har för betydelse för skogsindustrin.

Egentligen borde debatten handla mycket mera om transportkostnaderna än om energikostnaderna, eftersom transportkostnaderna är av betydligt större dignitet när det gäller skogsindustrins konkurrensförmåga.

Under ett flertal år har jag följt debatten om våra vägar i skogslänen. Det är inte bara nu som läget har varit besvärligt, utan det har varit besvärligt under en följd av år.

Underhållet är mest eftersatt just i skogslänen. Det är egentligen ganska förvånande med tanke på skogsindustrins betydelse för Sveriges ekonomi.

De pengar som statsrådet redovisade är ju droppar i havet. Statsrådet sade att en större del av en anslagsuppräkning skall gå till underhåll osv. Det är väl bra, men anslagen är ju för snålt tilltagna. Vägverket har ännu inte fått någon möjlighet att ta pengar att fördela till underhåll och bärighetshöjande insatser på vägarna, vilket skulle kunna avhjälpa dessa olägenheter. I stället håller man i flera län på att riva upp asfalten, vilket snart ingen begriper sig på.

Jag skulle vilja fråga statsrådet följande: Vilka olägenheter kommer att minska? Hur många mil anser statsrådet Georg Andersson att t.ex. dessa 500 milj.kr. kommer att beröra? Jag antar nämligen att Georg Andersson är insatt i vad dessa bärighetshöjande åtgärder kostar per mil. Och då menar jag hela vägbanan och inte bara någon beläggning.

Anf. 185 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Görel Thurdin får väl hålla till godo med att jag svarar på denna fråga, även om hon inte tilltror mig att ha någon kunskap om transportkostnadernas effekter på skogsindustrin. Jag har förvisso ganska stora kunskaper om detta. Jag har täta kontakter med skogsindustrin och diskuterar ofta just denna fråga. Jag har haft anledning, inte minst i debatter med centerpartister, att tala om vikten av att satsa på vägarna för att klara skogsindustrins behov.

Bärighetsprogrammet ligger på nivån 6–7 miljarder kronor. Det är ganska

rejäla satsningar som görs, speciellt i skogslänen. Och detta blir ett tillskott. Det är viktigt att betona det. I sin fråga säger nämligen Görel Thurdin: Det blev ingenting. Det är mycket märkligt att Görel Thurdin, med den position som hon har, ställer en fråga med detta påstående efter det att vi har lagt fram tillväxtpropositionen som behandlas i utskottet.

Det är många som vill ha mer pengar till olika saker. Nyss var det en frågeställare som ville ha fler poliser, och det kostar pengar. Nu gäller det pengar till vägar. Sedan kommer sex frågeställare i rad som vill ha pengar till inlandsbanan. De flesta av dessa frågeställare talar i andra sammanhang om skattesänkningar och ställer ut vittgående löften om skattesänkningar inför det kommande valet. Jag vädjar om en viss konsekvens i diskussionen. Även om man befinner sig i opposition kan det finnas skäl att försöka hålla ihop resonemangen. Jag kan inte svara exakt hur många mil det blir av dessa 500 milj.kr., men det är ett mycket välkommet tillskott.

Anf. 186 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag tror säkert att statsrådet Georg Andersson har diskuterat vägar, men jag måste säga att jag inte har sett något resultat. Detta bärighetspaket är naturligtvis ett resultat, men det handlar till största delen om broar, medan vägarna mellan broarna blir ofarbara. Vägsträckorna blir ju inte användbara bara därför att en bro får en bärighetshöjning, utan man måste se vägarna som ett system.

Eftersom jag sitter i vägverkets styrelse vet jag att det fattas otroligt många miljarder bara för att förbättra det vägnät som vi har i dag till en respektabel standard. Det gäller framför allt skogslänen, eftersom vägarna där hela tiden har varit så oerhört eftersatta. Jag tycker att dessa 500 milj.kr. skall avsättas för ett sådant program, men vi har fortfarande inte sett hur detta program ser ut. Jag tycker att det inte finns något tillräckligt resultat.

Anf. 187 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Vägar byggs, vägar underhålls, och det pågår ganska många insatser. De 500 milj.kr. vi talar om är ett extratillskott som regeringen nu har föreslagit och som skall behandlas här i kammaren i morgon. Det är klart att ingen av oss har sett något grus eller någon asfalt för dessa pengar än. Men detta kommer att ske snabbt, det försäkrar jag.

Jag instämmer i att vägarna är ett system och att det fattas miljarder. Jag är den förste att hälsa alla goda uppslag välkomna för att skaffa fram ytterligare miljoner och miljarder för att klara väginvesteringar och vägunderhåll men också järnvägar. Men det räcker inte till allt vi önskar. Och vi får nu göra det yttersta för att göra bra saker av de pengar vi har. Nu har vi dess bättre mer pengar än vi har haft på många år när det gäller satsningar på infrastrukturen.

Anf. 188 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Det är mycket beklagligt att vi under den period som landet har befunnit sig i en högkonjunktur inte har utnyttjat allt det kapital som har använts till spekulation till sådana investeringar som hade kunnat leda till att vi hade haft möjligheter till större konkurrenskraft och till lägre skattetryck.

Jag vill påpeka att vi inte har lagt fram några några ofinansierade förslag inför valet när det gäller sänkta skatter.

Jag upplever att det egentligen inte finns någon vilja att lyssna på de förslag som vi har. Om man skall skaffa pengar kan man ju inte alltid gå över statsbudgeten. Man måste gå ut på kapitalmarknaden för att skaffa pengar till vägarna och låna pengar för stora satsningar, t.ex. genom att ge ut järnvägs- eller vägobligationer. Detta har vi inte sett några förslag om.

Anf. 189 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Nu talar vi om underhållsinsatser. Och det kan väl ändå inte vara meningen, Görel Thurdin, att vi skall låna pengar till att underhålla vägarna?

Anf. 190 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Nej, men om man skaffar fram pengar till investeringar den vägen så ges det större utrymme för pengar till vägunderhållet. Dessa saker hänger helt ihop. Och då hade vi kanske sett en annan ekonomisk utveckling för industrin, eftersom kommunikationssystemet har en så stor betydelse.

Anf. 191 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Vi har erfarenheter av stora lån. Vi betalar i år 60 miljarder i ränta på de lån som Görel Thurdins parti och övriga partier som ingick i den borgerliga regeringen medverkade till att dra på landet.

Anf. 192 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag konstaterar att den socialdemokratiska regeringen efter nio år i regeringsställning inte klarar av att stå på egna ben. Jag kommer ihåg när de borgerliga partierna tog över regeringsmakten 1976. Om vi efter ett år i regeringsställning hänvisade tillbaka i tiden fick vi höra att vi inte hade någon anledning att göra det. Jag tycker därför inte det är något bärande argument att lyfta fram detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1990/91:591 om persontrafiken på inlandsbanan

Anf. 193 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Hans Dau har frågat statsministern om denne är beredd att överta ansvaret för handläggningen av inlandsbanan. Frågan har överlämnats till mig.

Som Hans Dau säkert känner till har statsministern på förekommen anledning i ett särskilt uttalande deklarerat att regeringen står bakom beslutet om inlandsbanan. Detta beslut bygger på riksdagens beställning i frågan.

Jag vill i sammanhanget erinra om att Hans Dau liksom alla övriga ledamöter i moderata samlingspartiets riksdagsgrupp röstade för detta beslut.

De villkor för trafiken på inlandsbanan som riksdagen angav lämnade inget utrymme för att anvisa statliga anslag till *både* länstrafikbolagen och

annan huvudman för trafiken. Hans Dau måste själv ha varit medveten om detta. Jag uppfattar därför den ställda frågan som ett oblygt sätt från Hans Dau att undandra sig ansvar för det beslut han själv medverkat till.

Anf. 194 HANS DAU (m):

Herr talman! Jag skulle inledningsvis till kommunikationsministern vilja säga att jag tycker att han är mer oblyg än vad jag i så fall skulle vara, eftersom han påstår att vi har fattat något beslut om att det skall lämnas bidrag både till länstrafikbolagen och till annan huvudman. Riksdagens beslut innebar ju inte detta, det vet också kommunikationsministern.

Min fråga gäller emellertid inte vilket beslut vi ha fattat tidigare, utan min fråga gäller vilka möjligheter det finns för statsministern att ta över detta ansvar och åstadkomma sommartrafik under innevarande sommarsäsong, något som landshövding Sven Johansson har initierat och som har drivits ganska hårt.

Nu har händelserna gått snabbt framåt, och så sent som i dag har ju arbetsmarknadsutskottet enhälligt justerat ett betänkande där man ger regeringen till känna att man vill ha ett regionalpolitiskt stöd till sommartrafiken 1991.

Jag skall då passa på att fråga Georg Andersson, eftersom detta med statsministern är överspelat, om regeringen kommer att behandla detta på samma ofördelaktiga sätt som den behandlade föregående beslut, nämligen att, som jag anser, försöka sabotera beslutet, eller om regeringen kommer att ta tag i detta och verkligen se till att vi får en turisttrafik i sommar, då riksdagen med största sannolikhet kommer att bifalla arbetsmarknadsutskottets enhälliga förslag.

Anf. 195 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Detta är ett utomordentligt fräckt försök att krypa undan ansvaret för det beslut som Hans Dau har varit med om att fatta. Hans Dau försöker skjuta över skulden på regeringen. Han påstår att vi har saboterat riksdagens beslut! Vi har mycket korrekt följt riksdagens beslut när det gäller erbjudandet – i första hand från länstrafikbolagen, i andra hand från inlandskommunernas ekonomiska förening – om att ta över persontrafiken på inlandsbanan – inom ramen för de 36 milj.kr. som riksdagen har anvisat. Ingen av dessa parter var beredd att ikläda sig ansvaret inom denna ram som riksdagen hade angivit. Kom inte sedan och säg att regeringen har saboterat några beslut! Vi har effektuerat riksdagens beslut. Hans Dau måste stå för detta, om han är en redbar politiker.

Anf. 196 HANS DAU (m):

Herr talman! Vi skulle ju inte diskutera den frågan, men jag står för det beslut som riksdagen har fattat. Jag lägger dock kanske en annan betydelse i beslutet än vad kommunikationsministern gör.

Jag återkommer emellertid till min fråga, som jag tycker att jag borde få svar på. Det gäller sommartrafiken, där arbetsmarknadsutskottet nu har framlagt ett enigt förslag. Jag kan inte tänka mig annat än att riksdagen bifaller utskottets förslag. Kommer regeringen då att på snabbaste möjliga sätt se till att vi får sommartrafik enligt dessa intentioner, eftersom man i länen

är beredd att driva denna bara man får möjlighet att använda de regionalpolitiska medel som nämns i arbetsmarknadsutskottets betänkande?

Anf. 197 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Hans Dau envisas med att försöka krypa undan sitt ansvar för beslutet. Han säger att han lägger en annan betydelse i det. Men det går inte att lägga en annan betydelse i beslutet. Det är mycket klart uttalat, och vi har effektuerat det helt korrekt. Det vore hedrande för Hans Dau att erkänna detta. Eftersom så många anklagelser har riktats mot mig och andra i denna fråga, har jag anledning att ta litet extra ton i den debatt som Hans Dau försöker föra.

Jag försäkrar att regeringen självklart kommer att effektuera även de nya beslut som riksdagen kommer att fatta. Jag kan inom parentes säga att om jag har förstått arbetsmarknadsutskottets förslag rätt innebär det ingen särskilt stor generositet mot berörda län. De erbjuds att använda egna pengar för sommartrafiken. Då är det upp till länen i fråga att göra den prioriteringen.

Anf. 198 HANS DAU (m):

Herr talman! Då fick jag i alla fall ett positivt besked. Åtminstone i mitt och Georg Anderssons gemensamma hemlän och i Jämtland har man klart deklarerat att man, om man får detta bemyndigande från riksdagen, kommer att använda regionalpolitiska medel.

Sedan finns det faktiskt en regionalpolitisk pott till förfogande som regeringen håller i och som man också kan använda för detta ändamål. Jag skall inte analysera arbetsmarknadsutskottets betänkande nu på den korta tid som vi har till vårt förfogande. Men man skall givetvis använda de medel som finns tillgängliga. Jag kan inte tyda kommunikationsministerns svar på annat sätt än att man då kommer att se till att sommartrafiken kommer till stånd på de villkor som arbetsmarknadsutskottet har skisserat.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på frågorna 1990/91:604, 610, 611, 615 och 646 om inlandsbanan m.m.

Anf. 199 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Birgitta Hambraeus, Leo Persson, Karin Israelsson och Viola Claesson har ställt frågor till mig om inlandsbanan. Stina Eliasson har frågat arbetsmarknadsministern om regeringen kommer att vidta några särskilda åtgärder för att förhindra att turistnäringen och därmed sysselsättningen slås ut i Norrlands inland.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på samtliga dessa frågor. Jag gör det i ett sammanhang.

Först vill jag svara Karin Israelsson att det inte finns något förbud mot att bedriva trafik på inlandsbanan. Den som vill bedriva trafik måste dock vara beredd att svara för driftskostnader och kostnader för underhåll av banan,

eftersom riksdagen i sin tidigare behandling av frågan inte anslagit några sådana medel.

Leo Persson och Birgitta Hambraeus har frågat om jag kommer att klargöra för banverket att det skall underlätta fortsatt persontrafik på inlandsbanan i sommar och påskynda sin behandling av ersättningsfrågan vad gäller underhållet. Enligt uppgift från banverket har man redan lämnat en offert på vad underhåll för sommartrafik skulle kosta.

Låt mig avslutningsvis ta upp frågorna från Viola Claesson och Stina Eliasson. Regeringen har godkänt avtal med länshuvudmännen i fråga om ersättning för trafikförsörjningen i det område som berörs av inlandsbanan. Detta har gjorts helt med utgångspunkt i det beslut som riksdagen fattade den 21 mars i år. Som bekant har man nu inom arbetsmarknadsutskottet tagit ett initiativ för att möjliggöra turisttrafik på inlandsbanan under de kommande sommarmånaderna. Regeringen avvaktar nu riksdagens behandling av detta initiativ.

Anf. 200 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Banverket kräver mycket pengar för banunderhållet för sommartrafiken. Men det är någonting som jag inte förstår här, och min fråga handlar egentligen om detta.

När banverket äskade medel för innevarande budgetår och för det budgetår som börjar den 1 juli, gällde fortfarande riksdagens beslut att persontrafiken på inlandsbanan skulle upprätthållas. Man måste rimligtvis ha äskat de medel som man ansåg sig behöva även för underhållet av banan.

Då är min fråga till kommunikationsministern: Tog kommunikationsministern i sin proposition bort medel för detta? Inte heller trafikutskottet har för avsikt att ta bort några medel för detta ändamål. Alltså borde banverket ha fått de medel som verket skulle ha haft för att åtminstone klara banunderhållet för persontrafiken. Jag vore tacksam för att få denna fråga belyst.

Eftersom jag är orsabo och inlandsbanan går förbi i min kommun, hoppas jag innerligt att man skall kunna driva persontrafiken mellan Mora och Sveg. Den hastigt påkomna reparationen, som naturligtvis är mycket önskvärd, skall inte ske under högsäsong, när turisttrafiken är som intensivast.

Anf. 201 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga, som jag ju hade ställt till arbetsmarknadsministern, eftersom den handlar om de arbetstillfällen som skapas i Norrlands inland genom vår viktiga turistnäring.

Nu har jag alltså fått svar, men det står ingenting om de särskilda åtgärder som regeringen tänker vidta för att förhindra att turistnäringen och därmed sysselsättningen slås ut. Turistmomsen är en stor börda för näringens utövande, och så tas persontrafiken och därmed turisresorna på inlandsbanan bort. Vi bevittnar en begynnande tragedi. Finns det ingen beredskap? Jag är alltså inte särskilt nöjd med svaret.

Inlandsbanan omsätter över 25 milj.kr. på en sommar. I fjol åkte ungefär 17 000 personer på inlandsbanan. Det betyder viktiga resurser för turistnäringen i Norrlands inland. Det ger en god bild av inlandsbanans betydelse.

Vintersäsongen för turismen är inte så lång, och folk som lever på turism helt eller delvis är naturligtvis i stort behov av att kunna förlänga säsongen. Inlandsbaneresenärerna har i hög grad bidragit till detta. Nu finns det lilla halmstrået att sommartrafiken också i år kan fortgå. Men vad händer efter sommaren?

Jag upprepar min fråga när det gäller sysselsättningen inom turismen. Finns det verkligen ingen annan beredskap än att säga: Åk buss!

Sedan i all vänlighet: Det är aldrig för sent för en syndare att omvända sig. Kan vi räkna med en kristlig omvändelse så att inlandsbanan kostas på också i fortsättningen, så att Norrlands inland därmed får en rättvis chans jämfört med storstadsområdena, där inte så litet pengar läggs på motorvägar och sådant. Kom igen, kommunikationsministern, med ett nytt regeringsförslag!

Anf. 202 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Birgitta Hambraeus har ju faktiskt tagit upp underhållskostnaderna, men med tanke på detta problems alldeles speciella karaktär och med tanke på det beslut som arbetsmarknadsutskottet i dag har fattat beträffande sommartrafiken på inlandsbanan vill jag ändå fråga: Är man beredd att medverka till att banverket inte begär onormalt hög ersättningsnivå vad avser underhållskostnaderna? En obekräftad uppgift lyder på ca 6 milj.kr. för underhållet under sommarmånaderna. Jag vill ändå peka på vad arbetsmarknadsutskottet har sagt: "Enligt arbetsmarknadsutskottets uppfattning kan det nu tilltänkta projektet Sommartrafik -91 på inlandsbanan bli av betydelse för turismen under sommarmånaderna i de berörda områdena." Det betyder alltså att arbetsmarknadsutskottet vill att man skall försöka satsa på den turistiska trafiken. Detta är den man bedömer som viktig för denna landsända. Man säger också: "Därmed får det också regionalpolitisk betydelse i dessa områden." Det finns enligt utskottets mening skäl att bistå detta projekt med befintliga regionalpolitiska medel.

Anf. 203 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret på frågan. Det klarlägger en del av de funderingar och påståenden som funnits under de senaste veckornas ganska intensiva debatt i mitt hemlän Västerbotten. Många frågor har ställts och besvarats. Det som är bra med svaret är att det innebär att det inte är förbjudet att bedriva trafik på inlandsbanan. Det gick rykten för några veckor sedan att det inte var möjligt att göra det även om någon skulle finna pengar för att bedriva sommartrafik.

Jag vill då säga till kommunikationsministern att det hade varit mycket klokt av kommunikationsministern att lyssna på folket hemmavid, så att han hade fått förståelse för vilka krafter det finns i kraven på att behålla inlandsbanan. Det kanske hade kunnat förhindra att man lägger ner persontrafiken över sommarmånaderna. Jag tror att kommunikationsministern själv nu har insett att det hade varit ett betydligt klokare beslut att låta sommartrafiken bestå tills man hade fattat ett definitivt beslut i frågan. Samtidigt skulle man naturligtvis ha låtit inlandsbanan bibehålla sin nuvarande form – det är många skäl som talar för det.

Som tidigare har sagts finns nu ett nytt arbetsmarknadsutskottsbetänkande. Av tidigare frågesvar framgår att det inte kommer att ställas några hinder i vägen från regeringens sida att man använder länsanslagen till att upprätthålla sommartrafiken. Det är bra att regeringen inte lägger krokben för ett sådant nytt initiativ. Annars har man ibland kunnat tro att så skulle bli fallet, eftersom det har funnits sådan prestige i den här frågan och man bestämt avvisat alla förslag som har kommit från Västerbottens län på att bibehålla sommartrafiken. Skälet har varit att det inte skall vara någon sommartrafik på inlandsbanan.

Anf. 204 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Jag ber också att få tacka för svaret, även om jag naturligtvis inte är nöjd. I frågan gjordes genom ett initiativ först ett försök i trafikutskottet. Det misslyckades, därför att de partier som ville rädda inlandsbanan och rusta upp den inte fick gehör för sina tankegångar. Sedan togs ett nytt initiativ av centern i arbetsmarknadsutskottet, vilket jag vill ge centern en eloge för. I det här fallet handlar det ändå om att rädda sommartrafiken, vilket naturligtvis är väldigt viktigt. Det tycker jag också. Men min fråga handlar om den vidare behandlingen av frågan om inlandsbanan. Det handlar nämligen om den väldigt starka opinionen i Sverige, inte enbart bland befolkningen i de fyra berörda länen utan bland befolkningen i hela Sverige, eftersom det här är en bana som har riksintresse, vilket vi alltid ansett tidigare. Då menar många att även om vi kan rädda trafiken i sommar, är det väldigt viktigt att få veta hur fortsättningen ser ut och hur regeringen fortsätter att agera i frågan.

Många motionärer från Georg Anderssons eget parti trodde, när det begav sig innan beslutet fattades i riksdagen i mars att regeringen skulle göra allt för att se till att trafiken skulle kunna fortsätta och att regeringen litade på länstrafikhuvudmännens förmåga, trots att dessa tidigare sagt nej till regeringens förslag långt innan riksdagen fattade sitt beslut.

Om det ändå förhåller sig så att en stark opinion kan påverka så att t.ex. arbetsmarknadsutskottet kan bli totalt enhälligt om sommartrafiken, skulle då inte regeringen och Georg Andersson kunna tänka sig att, om sommartrafiken lyckas väldigt väl, komma igen med litet nya krafter och försöka se utvecklingsmöjligheterna också i inlandsbanan?

Anf. 205 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag rekommenderar samtliga debattörer att än en gång läsa trafikutskottets betänkande, som behandlades i riksdagen den 21 mars. Där framgår hur trafikutskottet bedömer finansieringen av underhållet och banverkets möjligheter att göra det utan att få extra medel. Birgitta Hambraeus bör särskilt studera det.

Stina Eliasson lägger in stor dramatik i denna fråga, liksom många andra. Hon talar om begynnande tragedi. Hon framställer utvecklingen som sådan att om man inte får åka rälsbuss i det här området, så kommer inga turister dit. Då kommer turistnäringen att dö. Stina Eliasson är väl bekant med att de flesta turister i Jämtland och i inlandsbaneområdet i övrigt redan i dag kommer med bil och buss, kanske även de turister som lämnar efter sig de

mesta ekonomiska stimulanserna i regionen. Så säger Stina Eliasson att regeringen bara hänvisar folk till att åka buss. Men bussar är inget dåligt alternativ. När jag var nere i Göteborg och diskuterade med järnvägsanställda sade de till mig: Om ni tar bort skadlighetsprövningen så att ni tillåter busstrafik mellan Malmö och Göteborg, kommer folk inte att åka tåg. Det var en mycket intressant upplysning, tyckte jag. Jag har i inlandsbanedebatten fått intrycket att ingen vill åka buss. Situationen är alltså inte sådan. Vi får väl ha litet nyans i diskussionen.

Nu hinner jag inte bemöta fler debattörer i denna omgång, men jag gissar att det blir fler. Jag är beredd att stå här halva natten om så behövs.

Jag betraktar mig inte som syndare, Stina Eliasson. Jag har fullföljt riksdagens beslut. Jag har ärligt redovisat det problem som föreligger och vilka behov av medel som föreligger. Riksdagen har inte anvisat mer medel än vi har haft att fördela.

Anf. 206 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Det är något litet mystiskt att det plötsligt skulle kosta så oerhört mycket mer att driva persontrafik i sommar än vad man har äskat medel för. Persontrafiken har ju drivits hela tiden på somrarna. Det har äskats medel för det, och man har inte kommit med begäran om särskilda medel. Visserligen är det naturligtvis oerhört önskvärt att banan rustas upp och att man kan åka hastigare där. Men ingen av oss har faktiskt begärt det nu inför sommaren. Därför verkar det mycket mystiskt att det skulle behövas extra medel. Man har ju i vanlig ordning kunnat klara sig under alla dessa år. Jag vill gärna ha en kommentar av kommunikationsministern till detta.

Anf. 207 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Det är faktiskt en begynnande tragedi, därför att missmod har spritt sig. Man har tappat mycket av framtidstron, som har byggts upp i och med att inlandsbanan har blivit en så festlig grej att man även fått utlandsturister att åka där. Nu verkar det vara helt spolierat. Då kallar jag det faktiskt för en begynnande tragedi. Framtidstron har fått sig en knäck.

Okej, en riksdagsmajoritet har fattat sitt beslut, precis som kommunikationsministern säger, men det är inte fel att ändra sig. Det är inte ens fel av majoriteten i riksdagen att ändra sig. Jag tror faktiskt att läget nu är sådant att om kommunikationsministern kommer med en ny proposition, där inlandsbanan lyfts fram, så fattar riksdagen ett beslut i den riktningen.

Anf. 208 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag läser in i Georg Anderssons svar att inlandsbanan bara är ett sätt att transportera människor. Kommunikationsministern har själv åkt inlandsbanan, och han vet att det är kultur över inlandsbanan. Man åker inte inlandsbanan med buss. Jag skulle vilja se ryssarna göra reklam för transibiriska järnvägen per buss. Det går bara inte. Inlandsbanan skall trafikeras med rälsbuss eller tåg. Det är därför den finns. Den skall fortsätta på det viset, och det är det som är dragningskraften. Har man inte förståelse för detta ger jag upp i att försöka övertyga kommunikationsministern om betydelsen av inlandsbanan. Det är inte bara ett transportmedel vilket som helst,

utan det ligger mycket av upplevelser i det. Det finns en stor möjlighet till upplysning av människor som har mycket fördomar om Norrland. De får en helt annan syn när de har åkt med inlandsbanan.

Anf. 209 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Den här sommartrafikperioden kommer förmodligen till stånd. Jag kanske får svar på det av Rune Molin nästa vecka. Han skall då svara på en fråga som jag har ställt angående på vilket sätt länsstyrelsen har rätt att använda sina länsanslag. Man ger ju möjligheter till det i det riksdagsbeslut vi kommer att fatta inom kort.

Turistutvecklingen i Östersund

Den här sommartrafikperioden borde man kunna använda till att utveckla trafiken på inlandsbanan under de kommande somrarna. Inlandsbanan är en attraktion, och den fyller en bra funktion i det vi ibland brukar tala om som socialturism, där såväl barnfamiljer som friluftsintresserade har möjlighet att resa.

Anf. 210 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Leo Persson som var uppe i talarstolen nyss har i stor besvikelse efter regeringsbeslutet om att lägga ned persontrafiken på inlandsbanan karakteriserat situationen som att Georg Andersson var för prestigebunden och att det här beslutet fattades därför. Jag har också talat om det i min fråga, så jag vet att Georg Andersson känner till det. Det har tagits upp i många Dalatidningar vid det här laget.

Fortfarande verkar det som om Georg Andersson är behäftad med denna prestigefylldhet. Jag har fått en hel del material från människor som jobbar inom banverket och SJ. Någonstans har man funnit ett citat där Georg Andersson säger att en pojkdröm går i uppfyllelse om Öresundsbron byggs. Varför kan inte den utomordentligt viktiga inlandsbanan och utvecklingen av den få vara en pojkdröm för Georg Andersson? Resor på inlandsbanan är nämligen ett mål i sig. Det går inte att ersätta dem med busstrafik. Det borde Georg Andersson begripa.

Anf. 211 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Som pojke drömde jag varken om Öresundsbron eller inlandsbanan. Jag bodde vid norra stambanan och åkte rälsbuss ganska ofta, t.ex. för att komma fram till Älvsbyn, som är huvudorten i kommunen. Jag kunde inte drömma om att stå här och diskutera med Viola Claesson om inlandsbanan eller Öresundsbron.

Men det var många före mig som drömde om en Öresundsbro. Debatten har pågått i 100 år. Jag är stolt över att kunna presentera ett förslag till riksdagen om att äntligen förverkliga detta. Låt oss fortsätta att drömma om andra nya stora projekt.

Leo Persson försöker inbjuda mig till något slags ministerstyre, där jag skall se till att banverket inte begär för mycket. Banverket skall göra sin kalkyl självständigt och begära för underhållet vad det faktiskt kostar. Arbetsmarknadsutskottet har i sin generositet sagt att man bör kunna använda be-

fintliga regionalpolitiska medel för sommartrafik år 1991. Viola Claesson frågar vad som händer sedan. Skall jag svara på det? Riskdagen har angett vilka förutsättningar som gäller, och vi har tecknat avtal med trafikhuvudmännen om tio-årig trafikförsörjning i området inom ramen för de medel som riksdagen anvisar. Sedan säger riksdagen att länen bör kunna få arrangera turisttrafik under sommaren 1991. Det är de villkor som gäller.

Anf. 212 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Öresundsbron är en dröm, och den har kommit att gå i uppfyllelse – dock inte riktigt än. Såvitt jag förstår fattas det några beslut. Det är betydligt mera intressant att syssla med Öresundsbron än med inlandsbanan från kommunikationsministerns sida, har jag förstått. Målet i livet kan ju variera för människor.

För oss som bor i nära anslutning till inlandsbanan i ett inlandsområde som varje dag avhänds arbetsmöjligheter är det en enorm förlust när man tar bort denna möjlighet, som man såg som positiv för att få människor intresserade av att besöka vår hembygd och se allt det fina som finns att se. Det gör man inte om man skall åka med buss. Jag förstår att det inte finns något hopp att hämta från regeringen när sommartrafiken upphör till hösten. Det är att beklaga.

Anf. 213 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Banverket har räknat ut, säger kommunikationsministern, vad det skulle kosta att underhålla banan för sommartrafiken. Jag förstår inte detta. Vi begär faktiskt inte mera trafik nu i sommar än vad som ingår i den planerade trafiken, den trafik som var inplanerad när banverket äskade medel. Varför skall man nu plötsligt äska nya medel?

Jag håller helt med Leo Persson om att de pengar som riksdagen kommer att släppa loss genom ett beslut behövs till mycket annat. Det vore fel om banverket här kunde ta för sig hur som helst. Man måste här på något sätt undersöka banverkets möjligheter och sjysthet i kalkylerna.

Anf. 214 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Eftersom jag sitter i trafikutskottet kan jag bara bekräfta att det är precis så vi har behandlat dessa frågor. Det förutsattes att trafiken skulle finnas i sommar när banverket äskade pengar tidigare och när vi diskuterade trafiken mera generellt. Skall man nu komma och begära mera pengar? När och hur skulle banverket i så fall ha ändrat på dessa summor? Det har Georg Andersson inte alls klarlagt.

När vi hade en debatt om det här i kammaren den 20 mars kallades det för ett politiskt rävspel. Jag anser nämligen inte – och många med mig – att regeringen och Georg Andersson har varit ärliga. Regeringen och trafikutskottet visste om att länstrafikhuvudmännen och IEF inte kunde ta över trafiken på inlandsbanan över sommaren. Det visste Georg Andersson också, eller hur?

Anf. 215 LEO PESSON (s):

Herr talman! Jag vill knyta den här diskussionen till pengarna. Är det kommunikationsministern som skall svara för bedömningen av de befintliga

regionalpolitiska medlen som man talar om här eller är det industriministern som skall bedöma storleken på medlen? Banverket skall till stor del förbruka de pengar som det är fråga om. Då borde man vara intresserad av en så låg kostnad som möjligt.

Anf. 216 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag hyser i alla fall hopp, även efter sommartrafiken. Jag hoppas på kommunikationsministern. Jag hoppas fortfarande att kommunikationsministern kommer med en ny proposition och lägger den på riksdagens bord.

Jag skulle vilja sluta med att referera litet grand ur ett brev från Heimbygda, hembygdsförbundet för Jämtlands län, som har skrivit till statsministern angående inlandsbanan. Man slår fast följande:

"Inlandsbanan är rätt nyttjad ej en belastning för Sveriges ekonomi utan *en tillgång.*"

"Inlandsbanan utgör en sammanhållande länk med övriga delar av vårt land och är en förbindelseled ut till Europa. Våra åsikter är inte nostalgiska utan är grundade på en tro och vilja att Norrlands inland skall leva vidare och utvecklas."

Anf. 217 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det som gör mig allra mest upprörd är – som vanligt, höll jag på att säga – Viola Claesson, som nu försöker påstå att jag inte är ärlig i den här debatten. Jag vill påstå att jag har varit utomordentligt ärlig, och jag har fått mycken kritik för det. Man har sagt så här: Varför lägga det här förslaget före valet? Vi inser att man inte kan fortsätta att driva inlandsbanan i det långa loppet. Den är inte i det skicket att det går att motivera de stora kostnaderna för detta. Men varför har du lagt fram det här före valet? Kunde du inte ha väntat till efter valet?

Jag tycker faktiskt att det är värt ett hedersomnämnande någon gång att jag har haft den ärligheten att redovisa det före valet, med allt det obehag som det har medfört.

Stina Eliasson hoppades såvitt jag förstår på mig också efter valet. Hon talade om att jag efter sommaren skulle presentera förslag till lösningar i det långsiktiga perspektivet. Jag trodde att Stina Eliasson hade andra ambitioner med den valrörelse som vi nu framöver skall utkämpa, men jag tackar för tilltron.

Birgitta Hambraeus försöker att negligera kostnaderna. Hon tycker att det är mystiskt att det skall behöva kosta så mycket. Läs trafikutskottets betänkande, som riksdagen har ställts sig bakom. Där redovisar man ju, efter att ha hört banverket, vilka kostnader man bedömer vara förenade med fortsatt underhåll.

Anf. 218 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Jag vet att Georg Andersson brukar bli mycket upprörd, eftersom jag säger vad jag anser, och jag anser fortfarande att Georg Andersson och regeringen har uppträtt oärligt. Bemöt i stället de argument som jag använder som skäl för att kalla Georg Andersson för oärlig!

Regeringen visste precis som alla ledamöter i trafikutskottet om att länstrafikhuvudmännen redan hade talat om att de inte kan och inte vill ta över trafiken på inlandsbanan för 36 milj.kr. Vi hörde också Inlandsbanekommunerna Ekonomisk Förening, vilken också har talat om för Georg Andersson och regeringen hur man såg på saken. Också därifrån uttalades i god tid att man inte heller från det hållet för 36 milj.kr. kan ta över trafiken och sköta den redan i sommar.

Detta visste ju regeringen, men man låtsar inför moderata och socialdemokratiska motionärer – som sedan i sin tur låtsar att de tror på regeringen – att detta ändå var en möjlig chans. Det var dömt att misslyckas från början.

Anf. 219 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! "Oss norrlänningar emellan" var det som det handlade om när jag sade att jag hoppas på kommunikationsministern. Dessutom vet kommunikationsministern lika väl som jag att den regering som sitter kan lägga fram propositioner när som helst ända fram till dess att ett val har hållits. Vi har en lång sommar framför oss. Tänk vilken chans för kommunikationsministern att få återkomma, gärna under sommaren, under semestertid, med en proposition där inlandsbanan lyfts fram!

Anf. 220 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Viola Claesson säger att regeringen visste om hur det låg till. Men regeringen lade fram ett förslag i januari efter det att vi hade lyssnat på länshuvudmännen. Vi visste att de var beredda att för 36 milj.kr. bedriva trafiken i området. Men riksdagens trafikutskott nöjde sig ju inte med det förslaget, utan sade att man skulle ge länshuvudmännen en förnyad chans att bedöma om de ville bedriva persontrafik på inlandsbanan. Vad var det för ohederligt i det?

I varje fall var inte jag med i trafikutskottet, som ville att vi skulle ge huvudmännen en förnyad möjlighet att bedöma detta. Det skall väl inte jag anklagas för. Vi har gett dem den möjligheten. Ärligt talat trodde jag inte att de skulle nappa på den krok som trafikutskottet kastade ut. Men då skulle chansen gå till Inlandskommunerna Ekonomisk Förening, som gång på gång hade påstått att man skulle komma att klara detta. Man hade påstått att man hade avtal med postdiligensen, men man kunde inte klara uppgiften.

Anf. 221 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Inte för att jag tror att vi kommer någon vart: Utgångsläget var positiva förhoppningar som IEF hade efter det att regeringen t.o.m. hade tillsatt en utredning som skulle se på utvecklingsmöjligheterna och undersöka på vilket sätt som regeringen och riksdagen skulle kunna hjälpa till med att utveckla både turismen och inlandsbanetrafiken som sådan. Det var ju det som det handlade om.

Kallduschen kom när just inlandsbanan råkade bli offer för regeringens spariver i det s.k. krispaketet. Varför just den trafiken?

I de löften som sedan gavs, och som jag menar var falska, påstods att det var en chans för IEF att redan i år få ta över trafiken eller att säga till länstrafikhuvudmännen att de kan bedriva trafiken på inlandsbanan för lika mycket

pengar som regeringen ansåg att de skulle ha till busstrafiken. Det var ingen chans, eftersom de redan kategoriskt hade talat om att länstrafikhuvudmännen kunde bedriva busstrafik men att IEF inte kunde driva trafik i år för motsvarande pengar.

Anf. 222 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag skall svara tålmodigt på Viola Claessons och även andras frågor.

Varför spara på just inlandsbanan när man skulle göra ett krispaket? Jo, därför att kostnaderna per passagerare var orimligt höga, långt högre än på någon annan järnväg. Därtill krävdes stora investeringar för att långsiktigt upprätthålla trafiken på inlandsbanan.

Det var därför som besparingen kom att gå ut över just inlandsbanan. Det kan inte ha varit någon överraskning, för den har diskuterats i minst tio år och bekymrat många kommunikationsministrar före mig. En av dem åkte längs inlandsbanan och konstaterade att det var väldigt mycket granar utefter den, vilket han blev kanske som mest berömd för. Också jag blir möjligen berömd för inlandsbanan, men av andra skäl.

Vidare sade man från Inlandsbanan Ekonomisk Förening att man kunde bedriva trafiken för dessa pengar, och då sade trafikutskottet: Låt dem få en chans att göra det. Man kunde inte det, men det var inte mitt fel.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1990/91:620 om privatisering av person- och godstrafik på järnväg

Anf. 223 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig om regeringen avser att närmare ange vilka delar av person- och godstrafiken som vi anser vara lämpliga att i framtiden privatisera resp. vara lämpliga att ha kvar i SJs regi.

Bakgrunden till frågan är att regeringen i årets budgetproposition föreslagit att trafikeringsrätten på det svenska järnvägsnätet skall ses över.

Frågan om konkurrens på järnvägen är i många avseenden komplex. Innan en eventuell avreglering kan komma till stånd måste en rad frågor utredas. Som ett första led i detta arbete har regeringen uppdragit åt SJ, banverket, transportrådet samt statens pris- och konkurrensverk att redovisa förutsättningar för och konsekvenser av en ökad konkurrens på järnvägsnätet. Uppdragen skall redovisas senast den 14 juni i år. Därefter kan en särskilt utredare tillkallas för att närmare utforma en modell för ett avreglerat järnvägsnät.

I avvaktan på resultatet av dessa utredningar kan jag inte nu redovisa regeringens ställningstagande i frågan.

Anf. 224 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, även om det egentligen inte är något svar på frågan, eftersom regeringen precis som vanligt, höll jag på

att säga, vill avvakta. Anledningen till att jag ställt den är de hot som riktats mot SJ och SJs verksamhet.

När det gamla SJ sprängdes i två delar, i ett SJ och ett banverk, tillhörde vänsterpartiet dem som verkligen varnade för vad som komma skulle. Vi trodde att det så småningom skulle komma en sönderstyckning och att endast det som med privatkapitalistiska mått kallas lönsamt skulle få överleva. På löpande band har kommit förslag om fri konkurrens, om utredning om fri konkurrens och om att skadlighetsprövningen skall slopas, som Georg Andersson nämnde i den förra debatten.

De SJ-anställda är naturligtvis oroliga över den parallelltrafik som nu får bedrivas i hur stor omfattning som helst av bussarna, och naturligtvis riskerar man till slut järnvägens existens. Detta kan leda till en ekonomisk kris för SJ.

Nu står jag inte här och hittar på. Jag tror att Georg Andersson, precis som jag, har träffat Stig Larsson. Stig Larsson är så orolig att han t.o.m. har uttryckt farhågor för att SJ, när dessa lönsamhetskriterier och den fria konkurrensen har slagit igenom fullt ut, om ett antal år, endast har kvar snabbtåget Stockholm–Göteborg i egen regi. Det jag och många andra är nyfikna på, inte minst de som är anställda inom SJ och banverket, är om Georg Andersson och regeringen tycker att det i så fall är ett acceptabelt slut på SJs verksamhet. Kanske det återstår några fler snabbtågsförbindelser, men de drivs av t.ex. Asea Brown Boveri.

Om det nu i de utredningar som Georg Andersson talar om visar sig att alla de banor som inte är snabbtågsbanor inte kan anses tillräckligt lönsamma, om ingen är intresserad av dem, räcker det då med några snabbtågsbanor för t.ex. Georg Andersson?

Anf. 225 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är riktigt att jag ofta har överläggningar med Stig Larsson. Jag kommer precis från en sådan överläggning, så jag kan hälsa från honom. Vi har diskuterat dessa frågor mycket, om SJs ekonomiska situation och framtid mot denna bakgrund. Det finns anledning att vara uppmärksam för de förutsättningar som järnvägstrafiken kan ha i framtiden i Sverige och att göra insatser för att den framtiden skall bli så ljus som möjligt. Jag har en betydligt hoppfullare syn på järnvägstrafiken och SJs möjlighet att hävda sig i järnvägstrafiken i framtiden än vad Viola Claesson har. Jag ser framför mig ett väl utvecklat järnvägsnät, med vissa begränsningar där trafikunderlaget är mycket svagt, där det inte passar med tågtrafik av naturliga skäl, därför att det är ett masskommunikationsmedel.

Vi skall utveckla godstrafiken mera. Vi skall stärka järnvägstrafiken genom betydande investeringar. Jag tror att SJ har goda förutsättningar att hävda sig, även om vi i någon utsträckning kommer fram till att man kan och bör göra en avreglering. Men om detta får vi diskutera när vi har utredningsunderlaget framme.

Det finns i dag en del andra operatörer på järnväg, i begränsad omfattning, t.ex. BK-tågen. Låt oss se vilka effekter det får i den regionen. Vi skall väl inte avstå från att pröva olika modeller som kanske kan vara utvecklande. Det vore kanske bra med litet öppna ögon, Viola Claesson.

Det är många i vår omvärld som ser med stort intresse på den utveckling som vi har på järnvägstrafikens område och den konstruktion vi har, med SJ och ett separat banverk.

Anf. 226 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Jag vet det, Georg Andersson. Jag vet också att det var många i internationella kretsar som höjde mycket förvånat på ögonbrynen över att regeringen och riksdagen tog ställningstagandet om att spränga SJ. De löften som gavs i det sammanhanget, de löften som föregick uppdelningen av SJ i ett nytt SJ och ett banverk, de har inte infriats. I stället är SJ på väg mot en kris. Då hjälper det inte att stå här och ha fromma förhoppningar. Vad skall göras för att rädda SJ ur den ekonomiska krisen och rädda fler banor än snabbtågsbanorna? Det var det jag ville ha svar på av Georg Andersson.

Anf. 227 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag försäkrar att om vi inte hade gjort den uppdelning som vi gjorde 1988, som visade sig vara så fruktbar, då tror jag att SJ verkligen hade befunnit sig i en allvarlig kris.

Anf. 228 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Då skulle jag vilja att Georg Andersson ger mig några konkreta, fruktbara exempel på vad som har skett, som vi kan räkna in som något nyttigt för järnvägen i Sverige efter den uppdelningen. Bara ett par sådana konkreta exempel vore mycket lämpligt. Allt det man lovade om SJ med den nya konstruktionen har nämligen inte infriats. Tvärtom! SJ har fått sparka en stor del av personalen. För första gången på 30 år har man fått avskeda folk.

Anf. 229 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är väl inte fel att arbeta rationellt i ett kommunistiskt samhälle, som Viola Claesson förordar? Är det fel att bedriva en verksamhet så praktiskt, rationellt och effektivt som möjligt? Det är väl inte ett mål i sig att ha många anställda för att frakta gods och människor? Det viktiga för ett trafikföretag är ju att man fraktar gods och människor. SJ utvecklar detta för att uppnå en allt större effektivitet i verksamheten.

Jag utgår ifrån att Viola Claesson har sett en del av detta: modernisering av stationshus, bättre service, bättre vagnar, snabbtåg och nya lösningar för godstransporterna. Det är faktiskt vad som är på gång inom SJ. Under de tre år som har gått sedan 1988 har det ju skett en revolution med en verksamhet som stått stilla under decennier.

Anf. 230 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Jag talar om trafik och transporter av människor och gods, inte enbart om några uppsnyggade stationer. Om det hade handlat om en utökad verksamhet, hade SJ naturligtvis inte behövt säga upp sina lokförare. Vad händer, om det nu blir stora satsningar på järnvägen framöver? Då har ju yrkeskunskapen och yrkesstoltheten försvunnit. De berörda människorna

börjar bli ganska desillusionerade över det som händer inom SJ. En del krisen, som inte enbart är ekonomisk, är att människor som nyligen har utbildats till lokförare till en kostnad av uppemot 1 milj.kr. får lämna SJ. Jag kallar inte detta utveckling.

Dessutom trodde jag, Georg Andersson, att vi talade om det svenska kapitalistiska samhället och inte om ett kommunistiskt samhälle. I annat fall skulle jag inte ställa frågor till Georg Andersson, eller hur? Vi befinner oss ju i Sveriges riksdag.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Skatteutskottets betänkanden 1990/91:SkU29 och SkU36
Trafikutskottets betänkanden 1990/91:TU24 och TU27
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1990/91:AU17

37 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motionerna
med anledning av prop. 1990/91:178 Överlämnande av uppgiften att fördela statsbidrag till folkbildningen m.m.
1990/91:Ub199 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

med anledning av prop. 1990/91:186 Ändringar i reglementet för allmänna pensionsfonden
1990/91:N127 av Lars Norberg m.fl. (mp)
1990/91:N128 av Per Westerberg m.fl. (m, fp, c)
1990/91:N129 av Rolf L Nilson (v)

med anledning av prop. 1990/91:190 Ombildning av Stadshypotek
1990/91:N130 av Allan Ekström (m)
1990/91:N131 av Nic Grönvall m.fl. (m)
1990/91:N132 av Hadar Cars m.fl. (fp)
1990/91:N133 av Stig Gustafsson m.fl. (s)
1990/91:N134 av Lars Norberg m.fl. (mp)
1990/91:N135 av Per-Ola Eriksson m.fl. (c)
1990/91:N136 av Göthe Knutson (m)
1990/91:N137 av Rolf L Nilson (v)

Justitieutskottets betänkanden
1990/91:JuU28 Internationellt samarbete i brottmål m.m.
1990/91:JuU29 Ny,terroristlagstiftning m.m.
1990/91:JuU30 Tilläggsbudget II

1990/91:JuU33 Vapenlagen
1990/91:JuU38 Immunitet och privilegier

Utrikesutskottets betänkande
1990/91:UU18 Nedrustning

Kulturutskottets betänkanden
1990/91:KrU19 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1990/91
1990/91:KrU30 Fornminnesbrott m.m.
1990/91:KrU31 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utbildningsutskottets betänkanden
1990/91:UbU13 Vissa för forskningen gemensamma frågor samt anslag
1990/91:UbU14 Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1990
1990/91:UbU15 Anslag till utbildningsdepartementet, m.m.

Bostadsutskottets betänkande
1990/91:BoU17 Ändring i plan- och bygglagen

38 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställts

den 17 maj

1990/91:650 av *Ylva Annerstedt* (fp) till statsrådet Maj-Lis Lööw om praxis i utvisningsärenden:

När människor är på flykt undan förföljelser är det alltid barnen som drabbas hårdast. Därför har vi i Sverige infört den s.k. ettårsregeln, som innebär att barnfamiljer som vistats här i mer än ett år skall beviljas uppehållstillstånd.

Regeringen har nu beslutat att familjen Kalo i Södertälje, med fyra barn, skall utvisas. De kom hit 1987 och gav då inte korrekta uppgifter om sin identitet, vilket är orsaken till utvisningsbeslutet. Tillräckliga humanitära skäl av synnerlig art kan enligt lagen upphäva ett sådant beslut.

Mot bakgrund av att familjen har fyra minderåriga barn som rotat sig i Sverige vill jag fråga invandrarministern:

Vilka omständigheter skall föreligga för att lagens "tillräckliga humanitära skäl av synnerlig art" skall kunna tillämpas?

39 § Kammaren åtskildes kl. 21.12.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.26 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 21 maj

Meddelande om muntliga frågor till statsråd den 23 maj 1
Andre vice talmannen
1 § Justering av protokoll 1
2 § Svar på fråga 1990/91:592 om momsbeläggning av transaktioner inom allemansfonderna m.m. 1
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Margit Gennser (m)
3 § Svar på fråga 1990/91:594 om effekterna av måltidsbeskattningen 4
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Görel Thurdin (c)
4 § Svar på fråga 1990/91:608 om skattepolitiken och miljön 7
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
5 § Svar på fråga 1990/91:630 om reavinstbeskattningen för bostäder 8
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Bertil Danielsson (m)
6 § Svar på frågorna 1990/91:575 och 577 om rättsläget i visst slags brottmål 12
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Knut Wachtmeister (m)
Bengt Harding Olson (fp)
7 § Svar på fråga 1990/91:583 om utbildningen för fastighetsmäklare 18
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Sigrid Bolkéus (s)
8 § Svar på frågorna 1990/91:587 och 593 om utformningen av valsedlar i allmänna val 20
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Margit Gennser (m)
Sten Andersson i Malmö (m)
9 § Svar på fråga 1990/91:597 om brottsbalkens bestämmelse om förledande av ungdom 23
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Margareta Persson (s)
10 § Svar på frågorna 1990/91:602 och 629 om Stockholms tingsrätt . 24
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Hans Göran Franck (s)
Britta Bjelle (fp)
11 § Svar på frågorna 1990/91:605, 612 och 613 om säkerheten vid kriminalvårdsanstalterna 27
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Göran Ericsson (m)
Hans Göran Franck (s)

Britta Bjelle (fp)
12 § Svar på fråga 1990/91:624 om villkorlig frigivning 32
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Knut Wachtmeister (m)
13 § Svar på fråga 1990/91:645 om ersättning till nämndemännen ... 33
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Håkan Hansson (c)
Ajournering 35
Återupptagna förhandlingar 35
14 § Svar på fråga 1990/91:564 om spaningsarbetet i utredningen om mordet på Olof Palme 35
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Per Gahrton (mp)
15 § Svar på fråga 1990/91:596 om en nordisk kärnvapenfri zon 38
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Bertil Måbrink (v)
16 § Svar på fråga 1990/91:614 om de tillfångatagna svenskarna i Kashmir 40
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Karin Israelsson (c)
17 § Svar på fråga 1990/91:607 om Saab-Scanias koncernbidrag till Saab-Automobile 43
Industriminister Rune Molin (s)
Lars Norberg (mp)
18 § Svar på fråga 1990/91:633 om industrietableringen i Gävleborg 46
Industriminister Rune Molin (s)
Bertil Måbrink (v)
19 § Svar på fråga 1990/91:636 om gruvindustrin i Västerbotten 49
Industriminister Rune Molin (s)
Maggi Mikaelsson (v)
20 § Svar på fråga 1990/91:637 om Värmlands framtida industristruktur 52
Industriminister Rune Molin (s)
Björn Samuelson (v)
21 § Svar på fråga 1990/91:639 om stödområdesindelningen av Skellefteå 54
Industriminister Rune Molin (s)
Maggi Mikaelsson (v)
22 § Svar på fråga 1990/91:644 om biogas 55
Industriminister Rune Molin (s)
Krister Skånberg (mp)
23 § Svar på fråga 1990/91:648 om svenska småföretag 57
Industriminister Rune Molin (s)
Krister Skånberg (mp)

24 § Svar på fråga 1990/91:640 om tullen på miljövänliga sjukvårdsprodukter ... 61
Statsrådet Anita Gradin (s)
Karin Falkmer (m)
25 § Svar på fråga 1990/91:544 om ridskolan i Strömsholm ... 62
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)
Hugo Bergdahl (fp)
26 § Svar på fråga 1990/91:625 om Skandinaviska konstnärskollegiet i Rom ... 64
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)
Margareta Fogelberg (fp)
27 § Svar på fråga 1990/91:627 om svårigheterna för utländska akademiker att få arbete i Sverige ... 64
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)
Ingela Mårtensson (fp)
28 § Svar på fråga 1990/91:635 om teatergruppen Dalvadis ... 65
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)
Berith Eriksson (v)
29 § Svar på fråga 1990/91:616 om åtgärder för att bevara kulturlandskapet ... 67
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Karin Starrin (c)
30 § Svar på fråga 1990/91:649 om information om slutförvar av kärnkraftsavfall ... 69
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Marianne Samuelsson (mp)
31 § Svar på fråga 1990/91:559 om påföljden vid grovt rattfylleri, m.m. ... 71
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Ingbritt Irhammar (c)
32 § Svar på fråga 1990/91:561 om skogsindustrins virkestransporter 73
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Görel Thurdin (c)
33 § Svar på fråga 1990/91:591 om persontrafiken på inlandsbanan.. 76
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Hans Dau (m)
34 § Svar på frågorna 1990/91:604, 610, 611, 615 och 646 om inlandsbanan m.m. ... 78
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Birgitta Hambraeus (c)
Stina Eliasson (c)
Leo Persson (s)
Karin Israelsson (c)
Viola Claesson (v)
35 § Svar på fråga 1990/91:620 om privatisering av person- och godstrafik på järnväg ... 87
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Viola Claesson (v)

36 § Förnyad bordläggning 90
37 § Bordläggning 90
38 § Anmälan om fråga
1990/91:650 av Ylva Annerstedt (fp) om praxis i utvisningsärenden 91

gotab 98950, Stockholm 1991